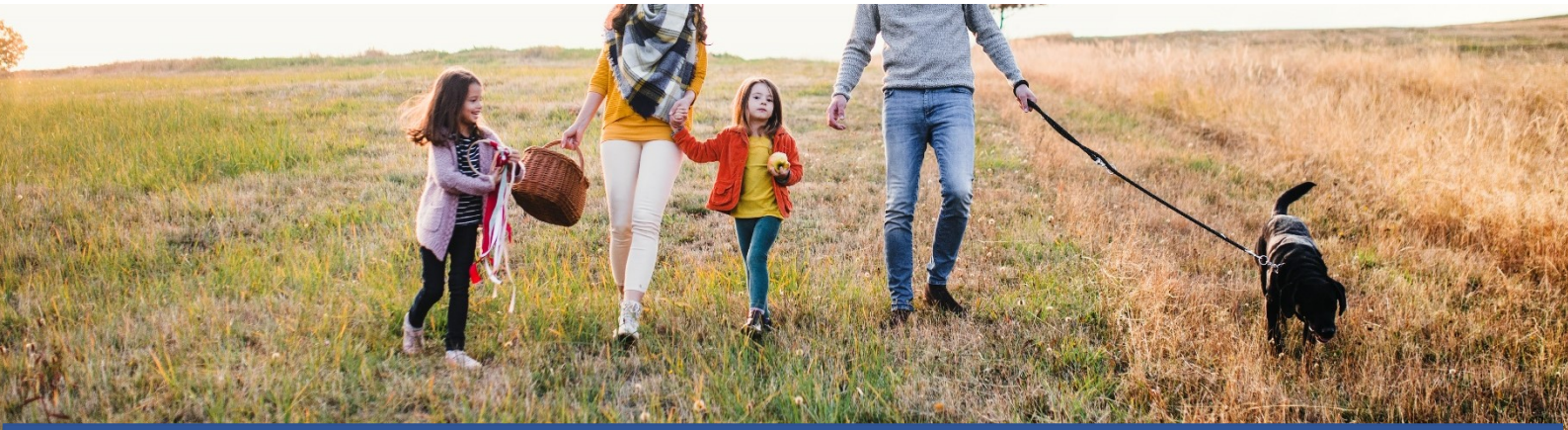
PG&7
Publieke Gezondheid & Zorg

Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg

JAARVERSLAG & JAARREKENING 2021

GGD Groningen

RIGG
Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten

JAARVERSLAG 2021
&
JAARREKENING 2021

GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING
PUBLIEKE GEZONDHEID & ZORG
GRONINGEN

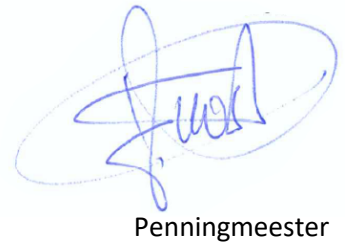
Vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid en Zorg Groningen en ondertekend op 29 april 2022.

Mevr. I. Diks

Voorzitter

Dhr. M. Joostens

Penningmeester

INHOUD

1. INLEIDING 5

1.1. Uitvoeringsorganisatie RIGG en GGD vormen de PG&Z 5

1.2. Beter inzicht door een meer afzonderlijke verantwoording RIGG en GGD 5

2. JAARVERSLAG GGD 2021 6

2.1. Programma Gezondheid 6

2.2. De coronacrisis 10

2.3. Deelprogramma Gezond en veilig opgroeien 16

2.4. Deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen 29

2.5. Deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden 42

2.6. Deelprogramma Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van kwaliteit, veiligheid en hygiëne 52

2.7. Bedrijfsvoering 55

3. JAARVERSLAG RIGG 59

3.1. Programma RIGG 59

4. PARAGRAFEN 63

4.1. Paragraaf: Weerstandsvermogen en risicobeheersing 63

4.2. Paragraaf: Financiering 69

4.3. Paragraaf: Bedrijfsvoering 70

5. JAARREKENING 2021 71

5.1. Overzicht van baten en lasten 71

5.2. Toelichting overzicht van baten en lasten 72

5.3. Toelichting deelprogramma's Gezondheid (GGD) 73

5.4. Toelichting deelprogramma RIGG 75

5.5. Overzicht incidentele baten en lasten 76

6. BALANS 77

6.1. Activa 77

6.2. Passiva 78

6.3. Waarderingsgrondslagen 79

6.4. Toelichting balans Activa 82

6.5. Toelichting balans Passiva 84

7. WET NORMERING TOPINKOMENS 89

7.1. WNT Bestuur PG&Z 89

7.2. WNT - GGD 91

7.3. WNT – RIGG 92

8. CONTROLEVERKLARING 93

9. BIJLAGEN 97

9.1. Bijlage 1 : Taakvelden 97

9.2. Bijlage 2 : EMU-saldo 98

9.3. Bijlage 3 : SISA verantwoordingsinformatie 99

1. INLEIDING

1.1. Uitvoeringsorganisatie RIGG en GGD vormen de PG&Z

Voor u liggen de jaarstukken (jaarverslag en jaarrekening) van de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg (PG&Z) over 2021.

De gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg is per januari 2014 in werking getreden. Voorheen was er een gemeenschappelijke regeling samen met de Veiligheidsregio/Brandweer. De Veiligheidsregio is sinds 2014 een zelfstandige gemeenschappelijke regeling. De verbinding tussen veiligheid en gezondheid is formeel geregeld, zowel bestuurlijk als ambtelijk.

De gemeenschappelijke regeling PG&Z biedt ruimte om ook taken op het gebied van zorg onder de regeling te brengen, in de titel aangeduid als '& Zorg'. In dat kader hebben de Groningse gemeenten de inkoop jeugdzorg gemandateerd aan het dagelijks bestuur PG&Z en de uitvoering belegd bij de uitvoeringsorganisatie RIGG. Deze is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling. Daarmee zijn er vanaf 2015 twee uitvoeringsorganisaties (GGD en RIGG) onder de vlag van PG&Z actief. Deze uitvoeringsorganisaties zijn voor wat betreft organisatie, administratie en financiën gescheiden van elkaar. In de jaarrekening van de PG&Z worden de financiële verantwoording van beide uitvoeringsorganisaties geconsolideerd en gezamenlijk gepresenteerd.

1.2. Beter inzicht door een meer afzonderlijke verantwoording RIGG en GGD

In deze jaarstukken vindt de verantwoording van de uitvoeringsorganisaties waar mogelijk afzonderlijk plaats, voor een goed inzicht in beide uitvoeringsorganisaties.

GGD en RIGG leggen in het jaarverslag inhoudelijk verantwoording af in de programmaverantwoording. In de programmaverantwoording wordt per (deel)programma verantwoording afgelegd over wat is bereikt, wat er voor gedaan is en wat het heeft gekost. Ook de verplichte paragrafen maken onderdeel uit van het jaarverslag.

In de paragrafen wordt ingegaan op de toereikendheid van de financiële positie en de financiering. De overige verplichte paragrafen zijn voor GGD en RIGG niet relevant en derhalve niet opgenomen.

In de jaarrekening PG&Z 2021 zijn zowel de geconsolideerde cijfers als de afzonderlijke cijfers van GGD en RIGG gepresenteerd. In de toelichting worden de afzonderlijke cijfers toegelicht van GGD en RIGG.

2. JAARVERSLAG GGD 2021

2.1. Programma Gezondheid

Inleiding

Gezond zijn betekent meedoen in de maatschappij, sociale contacten hebben en een gevoel van controle over eigen leven te kunnen ervaren. Daarmee is gezond zijn meer dan niet ziek zijn. Het is fijn als iemand weet wat hij/zij zelf kan doen. En het is belangrijk om op de juiste momenten het juiste advies te krijgen. Of de juiste hulp.

Het motto van GGD Groningen is ‘samen werken aan gezondheid’. Zo’n 420 GGD-professionals werken dagelijks aan de gezondheid, het welzijn en de veiligheid van alle inwoners van de provincie Groningen. Dit doen wij namens alle Groninger gemeenten. Gezondheid bevorderen, preventie en positieve gezondheid zijn daarbij belangrijke aandachtspunten.

Gezondheid betekent voor iedereen iets anders. Ieder mens ervaart zelf of hij zich gezond voelt of niet. Gezondheid kan beïnvloed worden door lichamelijke kwalen, zoals ziektes. Maar ook als iemand zich geestelijk niet goed voelt of sociale problemen heeft, kan hij/zij zich niet gezond voelen. Gezond leven kan op verschillende manieren; genoeg beweging, bewust omgaan met eten en drinken en een sociaal netwerk helpen hierbij. Gezondheid kan hierbij niet los worden gezien van een gezonde leefomgeving, waarin inwoners worden uitgenodigd tot gezond gedrag, met zo min mogelijk negatieve invloed op de gezondheid.

GGD Groningen werkt samen met de gemeenten en partners om de gezondheid van de inwoners in de regio Groningen te bevorderen. Op het gebied van de jeugdgezondheidszorg vervult de GGD een centrale rol. Voor gemeenten, zorg- en onderwijsinstellingen zijn wij tevens een vraagbaak voor informatie over leefwijze, gezondheid en zorg. GGD Groningen voert tal van activiteiten uit om de gezondheid van de burgers te beschermen. Ook doen we, in opdracht van een aantal gemeenten, het toezicht op de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Wij helpen gemeenten een dagelijkse leefomgeving te realiseren die gezonder en veiliger is. De couleur locale staat hierbij centraal.

Samenvatting deelprogramma’s jaarverslag GGD 2021

Ook in 2021 heeft de coronapandemie de hele wereld in de greep. Vanaf het begin van de pandemie hebben de GGD’en een cruciale rol in de bestrijding van het coronavirus vanwege de wettelijke taak op het gebied van infectiebestrijding. Naast de reguliere dienstverlening is en wordt er keihard gewerkt om deze crisis te bestrijden.

Om de GGD-taken op het gebied van corona uit te kunnen voeren is GGD Groningen in 2020 en 2021 steeds verder uitgebreid. Begin 2022 staat er een Covid-organisatie waar ruim 700 medewerkers (voornamelijk tijdelijk ingehuurd) werkzaam zijn.

In 2021 heeft GGD Groningen, ondanks de coronacrisis, haar bestaande dienstverlening grotendeels gecontinueerd. Enkele inhoudelijke thema’s die in 2021 veel aandacht vroegen:

- Inzet JGZ op belangrijkste pijlers van de landelijke JGZ Preventieagenda

- Meer gebruiken van digitale toepassingen, zoals social media, JGZ GroeiGids app, digitale consulten
- Investeren in de ketenaanpak op het gebied van geboortezorg
- Ondersteuning van gemeenten bij de invoering van de Omgevingswet
- Toekomst forensische geneeskunde
- Gezondheidsbevordering met onder andere het programma Jong Leren Eten, Gezonde School en de website 'Gezond Leven in Groningen'
- Gezondheidsproblemen als gevolg van de gaswinning
- Ondersteuning van het Preventie Overleg Groningen
- Versterking monitoring-gegevens in relatie tot de DVO's
- Voorbereiding nieuw meerjarenbeleidsplan 2022-2025.

Contouren van de Meerjarenagenda 2022-2025 Publieke Gezondheid

Begin 2021 is het proces gestart om tot een contouren van de Meerjarenagenda 2022-2025 Publieke Gezondheid te komen. Dit proces werd gestart met een bestuurlijke themadag op 2 juli in de Postwagen in Tolbert. Bij deze bijeenkomst waren de bestuurders, directeuren sociaal beleid, ambtenaren volksgezondheid en enkele GGD'ers aanwezig. Marleen Damen, wethouder in Leiden en voorzitter van de Bestuurlijke Adviescommissie Publieke Gezondheid, was dagvoorzitter. We hebben stilgestaan bij de onderwerpen eigenaarschap GGD, jeugdgezondheidszorg, regionaal samenwerken (preventie-infrastructuur), governance en dienstverleningsovereenkomsten. Tijdens deze dag zijn de eerste stappen gezet om gezamenlijk tot de contouren van de Meerjarenagenda 2022-2025 te komen.

De notitie Contouren Meerjarenagenda 2022-2025 is vanaf medio 2021 opgesteld in afstemming met AOG-vertegenwoordiging, het AOG en de voorbereidingscommissie, bestaande uit de voorzitter PG&Z, portefeuillehouder PG en hun ambtelijk ondersteuners, voorzitter SOO, Directeur Publieke Gezondheid en twee GGD-medewerkers. Deze contouren Meerjarenagenda 2022-2025 dient als raamwerk voor het nieuwe bestuur.

Eerder is door het algemeen bestuur besloten (december 2020) dat de financiën de inhoud volgen en hiermee de Meerjarenagenda het kader is om het gesprek te starten over de financiën (groei of krimp van de inwonerbijdrage in samenhang met de uitkomsten van de kabinetsformatie). De kabinetsformatie heeft lang geduurd en sinds december 2021 is er een nieuw kabinet. De uitwerking van het Coalitieakkoord door de nieuwe bewindslieden van VWS op het thema publieke gezondheid wordt medio 2022 verwacht. Dan kan ook regionaal de discussie over de inhoud en financiën in samenhang gevoerd worden. Nadere keuzes voor 2023 kunnen dan worden gemaakt en het nieuwe bestuur kan samen met de nieuwe DPG de uitwerking daarvan ter hand nemen.

In het verlengde van de contouren Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2022-2025 is er voor 2022 ook een uitvoeringsplan opgesteld. Hiermee gaat de GGD samen met de gemeenten mee aan de slag. In de eerste bestuurscyclus van 2022 liggen de contouren van de Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2022-2025 en de uitvoeringsagenda 2022 ter besluitvorming voor.

Kengetallen Programma Gezondheid

Jeugdgezondheidszorg	2019	2020	2021
Kinderen in zorg 0-18	129.324	132.240	113.666 [4]
Neonatale gehoorscreening	4.322	5.045	4.796
Telefonisch advies	15.130	15.006	14.469
Afspraken consultatiebureau	58.572	43.849	53.226
Verwijzing naar hulpverlening buiten GGD	6.386	6.214	6.774
Huisbezoeken	10.258	9.673	10.056
Aantal nieuwe vignetten Gezonde School	43	10	55
Procescoördinatie Zorg voor Jeugd	74	92	32
Aantal afgegeven signalen Zorg voor Jeugd	6.843	6.684	5.353

[4] Het lagere aantal kinderen 'in zorg' wordt verklaard doordat in 2021 een opschoonactie is uitgevoerd; alle kinderen ouder dan 18 jaar zijn nu 'uit zorg'

Logopedie	2019	2020	2021
Activiteiten logopedie totaal	*2.199*	*1.627*	*2.182*
Onderzoeken op indicatie	520	567	425
Onderzoeken na triage	516	227	78
Onderzoeken kindercentra	193	188	194
Huisbezoeken	550	414	445
Controles	391	231	157
Telefonische consulten en verwijzingen	29	0	883 [3]

[3] Met ingang van 2021 worden telefonische consulten en verwijzingen ook meegenomen in het kengetallen overzicht

Reizigersadvisering	2019	2020	2021
Aantal consulten reizigersadvisering	15.272	2.995	1.568

Forensische geneeskunde	2019	2020	2021
Lijkschouwen natuurlijke dood	90	79	87
Lijkschouwen na euthanasie	172	203	236
Lijkschouwen overige	265	307	274
Totaal aantal lijkschouwen	*527*	*589*	*597*
Arrestantenzorg	1.731	1.427	1.521
Beoordeling verward persoon	248	148	90
Forensisch onderzoek	735	696	841

Medische Milieukunde	2019	2020	2021
Meldingen en vragen MMK	188	210	154
Gemeentelijke vragen MMK	19	58	53
GAGS-activiteiten Groningen	34	13	17
Paginaweergaven website	12.500	9.500	2.200

Seksuele gezondheid	2019	2020	2021
Soa-testen	3.374	2.180	2.215
Positief getest op soa	959	762	604
Telefonisch spreekuur	3.005	2.976	574
Hepatitis B-vaccinaties MSM en prostituees	407	141	181
Consulten seksuele gezondheid	296	221	282

Infectieziektebestrijding	2019	2020	2021
IZB-vragen afgehandeld	941	412 [1]	687
Meldingen infectieziekten	664	235[2]	238
Kinkhoestmeldingen	275	42	4
Meldingen volgens artikel 26 WPG	81	94	151

[1] Er zijn meer IZB-vragen afgehandeld, maar de vragen over corona zijn niet meegenomen en doorgeleid naar het Covid-team. Meer afstand van elkaar levert minder besmettingen van infectieziekten op en dit leid tot minder vragen en meldingen van andere infectieziekten.
[2] Exclusief Covid

Tuberculosebestrijding	2019	2020	2021
Onderzochte asielzoekers	9.174	6.734	7.622
Behandelde (nieuwe) TBC-patiënten	52	21	11
Behandelde LTBI-patiënten	38	14	26
TBC-screeningen	2.645	3.011	1.016
Röntgenfoto's	12.587	7.814	9.248
Mantoux/THT testen	729	607	336
IGRA	97	90	66
BCG vaccinaties	184	384	181

Toezicht en Advies	2019	2020	2021
Inspecties kinderdagverblijf	1.188	300	417
Inspecties buitenschoolse opvang	323	167	290
Inspecties gastouderbureaus	38	16	26
Inspecties gastouders	364	269	330
Totaal aantal inspecties KOV	*1.913*	*752*	*1.063*
Inspecties seksbedrijven	3	0	43
Inspecties tattoo- en piercingbedrijven	42	54	71
Inspecties schepen	153	129	84
Inspecties asielzoekerscentra (door DI)	6	8	24

OGGZ	2019	2020	2021
Clienten Vangnet & Advies	500	778	1.095
Percentage clienten V&A > 65 jaar	36%	39%	33%
Verkennende onderzoeken WvGGZ	0	24	27
Zorgmachtiging/Melding nee	0	15	14
Zorgmachtiging/Melding ja	0	9	13
Uren Verkennend Onderzoek	0	331	356
Buitenslapers	127	78	67

2.2. De coronacrisis

Inleiding

De coronacrisis vraagt al bijna twee jaar veel inzet van GGD Groningen. Naast de reguliere GGD is er een covid-unit ingericht waarin publieksinformatie, bron- en contactonderzoek, testen en vaccineren centraal staan.

In het voorjaar 2021 nam het aantal besmettingen toe en werden de voorbereidingen getroffen voor het zgn. 'zwarte scenario' door het Strategisch Kernteam Covid-19 ROAZ (Regionaal Overleg Acute Zorg Noord-Nederland). De DPG is vicevoorzitter van dit Kernteam, dat begin 2020 van start is gegaan en al bijna 90 maal bijeen is geweest, en heeft de verantwoordelijkheid om de continuïteit van de acute zorg te bewaken. In de voorbereidingen van het 'zwarte scenario' (fase 3) heeft de DPG verbindingen gelegd met de Veiligheidsregio Groningen en het RONAZ Groningen (Regionaal Overleg Niet Acute Zorg Groningen, onder voorzitterschap van de DPG).

In de zomerperiode gingen zowel het ROAZ als het RONAZ naar het waakvlamniveau. Na de zomervakantie nam het aantal besmettingen toe als gevolg van de deltavariant en werden de overleggen weer herstart. Zowel in het ROAZ NN als het RONAZ Groningen stond, naast capaciteit, in het najaar wederom de voorbereiding op fase 3 centraal. Plannen zijn herzien en beoefend op basis van actuele ontwikkelingen. Inmiddels lijkt fase 3 afgewend door de afgekondigde landelijke maatregelen, maar leidt de omikron-variant tot veel besmettingen. De belasting van de zorg is echter veel lager dan bij de deltavariant waardoor versoepelingen van getroffen maatregelen kunnen worden getroffen (voorjaar 2022). Onzeker blijft of het coronavirus weer zal oplaaien.

Hoewel er als gevolg van de invoering van de Tijdelijke wet maatregelen Covid-19 (december 2019) formeel geen sprake is van een opgeschaalde situatie, werd in oktober vanwege het oprukken van de deltavariant ook weer het bestuurlijk corona-overleg burgemeesters (VRG) hervat. Hier sluit de DPG, vanuit zijn formele rol als adviseur VRG, bij aan om hen te informeren en te adviseren over de ontwikkelingen van covid-19 en de implicaties daarvan.

Corona-unit

Op 1 januari 2021 is de Corona-unit van start gegaan. Vanwege de verdere toename van werkzaamheden in de corona-bestrijding werd hiertoe eind 2020 besloten. Gezien de groeiende omvang en vereiste focus werd besloten het 'corona-bedrijf' apart te organiseren, onder leiding van een MT-lid in de rol van projectdirecteur. Dit vereiste enkele aanpassingen in de staande organisatie. De leiding van het team Seksuele Gezondheid en van de teams Reizigersadvisering en TBC is tijdelijk ondergebracht bij twee andere MT-leden. In het najaar is vanwege de werkdruk tijdelijk een extra leidinggevende aangesteld voor de teams Seksuele Gezondheid en TBC, die rapporteert aan het betreffende MT-lid. Deze structuur wordt periodiek beoordeeld op werkzaamheid.

De Corona-unit functioneert zoals beoogd en de werkzaamheden bewegen mee met de ontwikkelingen in de besmettingen, de landelijke afspraken over beschikbaarheid van testmateriaal, BCO-capaciteit en vaccins. De kracht van onze Corona-unit is dat er snel kan worden ingespeeld op veranderende instructies en situaties. Halverwege augustus zijn vele vaccinatielocaties afgeschaald omdat de publiekscampagne corona-vaccinatie op zijn eind liep, maar we hebben aan het eind van het jaar weer op moeten schalen, vanwege het versneld zetten van boosterprikken.

Helaas is het nodig gebleken om alle locaties te beveiligen, zodat ons personeel zich veilig voelt en ondersteuning krijgt indien nodig.

Omdat het virus zich zo grillig gedraagt, volgde de bezetting van de Covid-19 unit met enige vertraging deze ontwikkelingen. Deze bezetting fluctueerde in 2021 tussen de 250 en 1100 medewerkers en is daarmee een flink stuk groter dan de kern-GGD. De medewerkers zijn grotendeels ingehuurd via een uitzendbureau. Er zijn circa 25 GGD'ers (tijdelijk uitgeleend of met extra contracturen) werkzaam in de corona-unit. In december hebben we ook weer een beroep gedaan op eigen medewerkers om, ook tijdens de kerstperiode, te komen helpen op onze vaccinatielocaties in verband met de versnelling van de boostervaccinatie. Door de versnelling die is ingezet hebben we in zes weken kunnen doen wat we eerder dit jaar in zes maanden deden.

In december is – voor de landelijke besluitvorming aan - een samenwerking gestart met huisartsen, met name om vaccinatie-twijfelaars te informeren en uit te nodigen om toch te worden gevaccineerd. De huisartsen hebben een goede band met de patiënten uit hun eigen praktijk en weten wie eventueel twijfelt. De GGD levert de opgetrokken spuiten op verzoek van de huisartsen, zodat zij hun eigen patiënten die thuis of in een instelling wonen kunnen vaccineren.

De unit bestaat uit drie afdelingen:

- Het team **Bron- en Contactonderzoek**, waaronder een scholenteam, een zorgteam ten behoeve van zorginstellingen en het publieksinformatienummer (coronalijn);
- Het team **Testen**, verdeeld over 12 testlocaties, een unit in het AZC Ter Apel en een mobiel team. Er worden diverse soorten testen (waaronder sneltesten) voor mensen met een specifiek beroep en voor kinderen aangeboden. De sneltesten hebben een uitslagduur van 1,5 uur.
- Het team **Vaccineren** is van negen locaties in de zomer naar drie locaties in het najaar gegaan. Tijdelijke pop-up locaties worden in overleg met de gemeente ingezet om zoveel mogelijk mensen gevaccineerd te krijgen. Halverwege november is ook gestart met het zetten van boosterprikken, waarvoor de openingstijden van de locaties zijn verruimd en er grote locaties bij zijn gekomen, zodat het totaal eind 2021 op zes locaties is gekomen.

Het besmettingsniveau stijgt sinds eind oktober week op week. Vanwege het oplopende aantal positieve testen krijgen positief geteste personen een beveiligde mail, waarin behalve de uitslag van de coronatest ook is opgenomen wat ze moeten doen (in isolatie en hun contacten informeren). Een BCO-medewerker kan door deze werkwijze meer mensen bellen waardoor we ons binnen het team meer kunnen richten op de prioritering van clusters en bepaalde leeftijdsgroepen.

Het scholenteam houdt zich specifiek bezig met het bron- en contactonderzoek van leerlingen en medewerkers van scholen en kinderdagverblijven die te maken krijgen met een positief getest persoon. Afhankelijk van de situatie wordt bepaald of (een deel van) de klas in quarantaine moet. Het scholenteam werkt nauw samen met de JGZ-collega's, omdat zij een vertrouwd gezicht zijn voor de school en bekend zijn met de situatie op de betreffende locatie.

Het BCO-zorgteam houdt zich specifiek bezig met het bron- en contactonderzoek van bewoners en medewerkers van zorginstellingen die te maken krijgen met een positief getest persoon. Afhankelijk van de situatie wordt bepaald welke maatregelen de instelling moet nemen (o.a. testen, gebruik persoonlijke beschermingsmiddelen). Het BCO-zorgteam kan contact met de deskundige

infectiepreventie (DI) opnemen of de instelling doorverwijzen naar de DI, wanneer aanvullende adviezen nodig zijn.

In Groningen hebben we veel kennis opgebouwd met (snel)testen en het (snel)inrichten en afbouwen van locaties. We ervaren dat de testbereidheid in Groningen hoog is, maar toen in de zomer het vaccineren toenam zagen we een daling in het aantal testen, op een scherpe piek in juli na ('Dansen met Janssen'). Vanaf augustus nam het aantal testen weer toe van 400 per week, via 6.000 eind september naar wekelijks 20.000 testen eind november. Binnen een maand daalde de vraag vervolgens weer naar 11.000 testen per week. Deze daling is waarschijnlijk veroorzaakt doordat mensen meer zelftesten uitvoeren.

Eind juni bedroeg het vindpercentage van de 8.000 testen slechts 1% (ruim onder het landelijk gemiddelde), maar vijf maanden later was van de 20.000 testen 13,5% positief. Begin januari 2022 was dit percentage gestegen naar 30%, oplopend naar ruim 50% medio februari. Ondertussen heeft 17% van de Groningse bevolking een besmetting doorgemaakt. Begin 2022 zijn er bijna 100.000 besmettingen geregistreerd in onze provincie sinds de start van de coronapandemie. De provincie Groningen behoort al vrijwel twee jaar achtereen tot de minst besmette regio's van het land.

In de zomer waren voldoende vaccins beschikbaar en kon de Covid-19 unit grootschalig vaccineren op de negen locaties die hiervoor waren ingericht. De piek lag op zo'n 8.000 vaccinaties per dag. De vaccinatiegraad ligt in onze provincie relatief hoog en dat helpt om de pandemie zo veel mogelijk te beheersen. Het aantal besmettingen lag eind juni op nog geen 100 gevallen per week, maar vijf maanden later zagen we wekelijks 3.500 gevallen. Vrijwel het hele jaar hebben we per 100.000 inwoners op het laagste aantal besmettingen per provincie gezeten. We hebben eind december ervaren dat Omicron, de zeer besmettelijke mutant van het virus, het Deltavirus heeft verdrongen. Anticiperend hierop is versneld gestart met het zetten van eerste vaccinaties en boostervaccinaties.

Op 19 november zijn we gestart met het zetten van boosterprikken bij ouderen en zorgmedewerkers. In de eerste week werden ruim 1.700 afspraken ingepland. Een week na de start kregen we de vraag om alle 60-plussers voor eind dit jaar te vaccineren met de boosterprik. Aan opschaling is invulling gegeven door extra openstelling: onze locaties worden in twee shifts ingedeeld en door extra vaccinatielocaties erbij te openen. In december werkten we met zes grote vaccinatielocaties (Appingedam, Groningen (2x), Scheemda, Veendam en Zuidhorn). We hebben op sommige dagen bijna 10.000 vaccinaties per dag gezet. Uiteindelijk hebben we in een jaar tijd een miljoen vaccinaties kunnen zetten. Het vaccinatiepercentage in onze regio ligt wat hoger dan het landelijk gemiddelde.

Communicatie

Om inzicht te geven in onze werkzaamheden tijdens de eerste anderhalf jaar van de coronacrisis, hebben we een 'corona-boek' gemaakt met de titel 'Alle hens aan dek'. Dit boek is in oktober 2021 verstuurd naar alle GGD-medewerkers en uitgedeeld aan onze bestuursleden.

De website van GGD Groningen moet toekomstbestendig worden. In het najaar is tijdelijk een online adviseur aangesteld met als opdracht om de website digitaal toegankelijk te maken. Dat betekent dat de site continu moet worden geoptimaliseerd aan de hand van de geldende toegankelijkheidseisen en wensen van inwoners en ketenpartners. Dit betreft zowel content (alle informatie op de site) als technische doorontwikkeling. Door inhoud en vorm te blijven verbeteren, faciliteren we kwalitatieve, vraaggestuurde, digitaal toegankelijke en actuele content op www.ggd.groningen.nl.

Op de website is Covid-19 nog steeds het meest gezochte en actuele onderwerp. Hadden we rond de zomer zo'n 1.400 unieke bezoekers per dag, in het najaar hadden we mede door de boostercampagne veel meer bezoekers dan daarvoor. Gedurende deze 'spitstijd', die liep vanaf 30 november, kwamen er gemiddeld per dag 5.200 unieke bezoekers op onze website. Om de inwoners van de provincie Groningen en de pers goed te blijven informeren over corona is er op de website van GGD Groningen een apart corona-dashboard ingericht. Hier worden de besmettings- en vaccinatiecijfers van het RIVM gedeeld. Bovendien plaatsen we elke woensdag een update van de stand van zaken. Deze update pakt de pers goed op.

Het belang van een gezonde leefstijl wordt steeds meer onderkend. In het voorjaar 2021 hebben we een website opgezet die gaat over gezonde leefstijl. Te bereiken via www.gezondleveningroningen.nl en ook via onze website.

In het begin van de coronacrisis vervulde de VRG de woordvoering richting de pers. Vanaf oktober 2021 zijn we als GGD gestart met bereikbaarheidsdiensten voor communicatieadviseurs in het weekend. In april 2022 wordt dit geëvalueerd en bekijken we hoe lang dit nog nodig is.

De uitgaande GGD-nieuwsbrieven worden momenteel onder de loep, want naast corona zijn ook andere berichten (zoals over subsidies, moestuintjes of schoolfruit) voor scholen interessant. Door in kaart te brengen wat naar welke doelgroep gaat, kunnen we informatie bundelen en brengen we hier in 2022 meer structuur in aan.

Sinds de coronapandemie liggen de GGD'en onder een vergrootglas. Via onze website en de social mediakanalen houden we de inwoners in de provincie Groningen pro-actief op de hoogte van de meest actuele informatie. In een tijd waarin mensen behoefte hebben aan juiste informatie over corona is GGD Groningen een betrouwbare bron. We richten ons in de communicatie op onze kerntaken in deze pandemie: testen, traceren en vaccineren. De berichten over deze onderwerpen hebben nog steeds een hoog bereik.

Naast berichten over corona plaatsen we ook berichten over het totale aanbod van de GGD, waaronder een gezonde leefstijl, informatie voor scholen en voor kersverse ouders berichten vanuit de JGZ. GGD Groningen heeft een kanalenstrategie waarbij Facebook wordt ingezet om ouders te bereiken en WhatsApp om één-op-één te communiceren. LinkedIn zetten we in voor de professionals en Twitter voor de pers en het nieuws. (Internationale) studenten bereiken we via Instagram.

De inhoud van onze website en onze social mediakanalen zijn goed op elkaar afgestemd. Met een totaal van 19.254 volgers op social media bereiken we flink wat inwoners. In 2021 werden onze berichten maar liefst 3,4 miljoen keer bekeken. We kregen 23.560 reacties in de webcare.

Meerkostenregeling Corona

Vanaf 2020 zijn de GGD'en geconfronteerd met extra kosten in verband met het bestrijden en beheersen van COVID-19. Op basis van de Wet publieke gezondheid (WPG) hebben GGD'en extra taken en opdrachten van de minister van VWS gekregen. De meerkosten worden door het ministerie van VWS direct vergoed aan de GGD'en. In de brief van 20 juli 2020 zijn de uitgangspunten voor deze meerkostenregeling uitgewerkt. De vergoeding van de meerkosten is van toepassing voor 2020 en 2021 en loopt door naar 2022.

In onderstaande tabel zijn de meerkosten 2021 van GGD Groningen weergegeven.

	Kostensoort	Meerkosten 2021
Blok 1	**Bron- en contactonderzoek**	**5.153.768**
Blok 2	**Bemonstering**	**27.700.987**
Blok 3	**COVID-19 vaccinatie**	**28.181.491**
Blok 4	**Overige Meerkosten**	
	Infectieziektebestrijding (IZB)	
	Tuberculosebestrijding (TBC)	
	Medische Milieukunde (MMK)	
	Technische Hygiënezorg (THZ) / Toezicht	
	Seksuele Gezondheid (inclusief SOA poli)	
	Reizigerszorg	
	Gezondheidsbevordering (GB)	
	Algemene Gezondheidszorg (AGZ)	
	Jeugdgezondheidszorg (JGZ), incl. Rijksvaccinatie	52.865
	Openbare GGZ / Sociaal medische advisering	
	Veilig Thuis	
	Forensische Zorg (For)	
	Regionale Ambulance Voorziening (RAV)	
	Overig	-41.155
	Ondersteuning	2.786.505
	Subtotaal	**2.798.215**
Blok 5	**Minder baten (verrekend met minder lasten)**	
	Infectieziektebestrijding (IZB)	
	Tuberculosebestrijding (TBC)	
	Medische Milieukunde (MMK)	
	Technische Hygiënezorg (THZ) / Toezicht	64.772
	Seksuele Gezondheid (inclusief SOA poli)	
	Reizigerszorg	638.526
	Gezondheidsbevordering (GB)	
	Algemene Gezondheidszorg (AGZ)	
	Jeugdgezondheidszorg (JGZ), incl. Rijksvaccinatie	
	Openbare GGZ / Sociaal medische advisering	
	Veilig Thuis	
	Forensische Zorg (For)	
	Regionale Ambulance Voorziening (RAV)	
	Overig	
	Ondersteuning	
	Subtotaal	**703.298**
	Totale voorlopige uitgaven 2021	**64.537.759**

In totaal is over 2021 voor € 64,5 mln. aan meerkosten verantwoord (in casu tweemaal zo veel als de reguliere GGD-exploitatie). Per onderdeel wordt hieronder toegelicht wat de aard en omvang van deze 'meerkosten' zijn.

Blok 1: Bron- en contactonderzoek (BCO)

De werkelijke meerkosten voor de uitvoering van BCO bedragen € 5,2 mln. Dit gaat om inzet van personeel, ondersteunend personeel en facilitaire kosten. Het grootste deel betreft kosten van inhuur van uitzendkrachten.

Blok 2: Bemonstering

De werkelijke meerkosten voor de uitvoering van bemonstering bedragen € 27,7 mln. Dit gaat om inzet van personeel, kosten van de verschillen (test)locaties, ondersteunend personeel en facilitaire kosten.

Blok 3: COVID-19 vaccinatie

De werkelijke meerkosten voor de uitvoering van de COVID-19 vaccinaties bedragen € 28,2 mln. Dit gaat om inzet van personeel, kosten van de verschillende vaccinatielocaties, ondersteunend personeel en facilitaire kosten.

Blok 4: Overige meerkosten

In dit blok staan diverse verrekeningen opgenomen per product, in totaal neerkomend op € 2,8 mln. aan meerkosten. Uitgangspunt is dat per product wordt bepaald of sprake is van specifieke meerkosten. Ook kan het voorkomen dat er een direct verband is tussen lagere kosten en Corona, wat resulteert in een negatieve post.

Blok 5: Minder baten (verrekend met minder lasten)

In dit blok staan de gederfde inkomsten per product als gevolg van het wegvallen van inkomsten die niet kunnen worden ingehaald, in totaal € 0,7 mln. Voor Toezicht & Advies gaat het voornamelijk om gederfde inkomsten als gevolg van minder uitgevoerde inspecties bij kinderopvanginstellingen in januari en februari 2021. De afdeling Reizigersadvisering heeft de grootste inkomstenderving door het wegvallen van verre reizen.

De bij VWS gedeclareerde meerkosten en gederfde inkomsten in verband met corona werken neutraal uit op de GGD-exploitatie; er zijn geen meer- of minderkosten voor de gemeenten.

2.3. Deelprogramma Gezond en veilig opgroeien

Wat houdt het deelprogramma in?

De producten die onder het deelprogramma Gezond en veilig opgroeien vallen zijn Jeugdgezondheidszorg (JGZ), preventieve logopedie en pedagogische gezinsondersteuning (PGO).

De **Jeugdgezondheidszorg** heeft als enige partij in de regio vrijwel alle jeugdigen 0-18 jaar in beeld en biedt over een langere periode laagdrempelige, preventieve zorg aan. De JGZ draagt eraan bij dat kinderen/jongeren zich goed kunnen ontwikkelen en dat ze gezond en veilig opgroeien door vroegtijdig te signaleren, aan te geven wat tot de normale ontwikkeling behoort en de eigen kracht van kinderen/jeugdigen en gezinnen te versterken.

Alle kinderen in Nederland, ook zij die gezond zijn, hebben recht op zorg conform het Basispakket JGZ (0-18 jarigen). Gemeenten hebben op grond van de Wet publieke gezondheid de taak om te zorgen dat 0-18 jarigen woonachtig in hun gemeente deze zorg ook krijgen aangeboden. In die zin is de jeugdgezondheidszorg, als onderdeel van de publieke gezondheidszorg, met haar individuele en collectieve taken, te beschouwen als een preventieve basisvoorziening. Het Landelijk Professioneel Kader (LPK), sinds 1 januari 2016 van kracht, ondersteunt de JGZ-organisaties bij een meer flexibele uitvoering van het Basispakket JGZ. Tevens helpt het de JGZ om zich goed te kunnen positioneren in het (lokale) sociale domein. Centraal staat steeds daarbij een goede aansluiting op de behoeften en mogelijkheden van jeugdigen en hun ouders. Binnen de JGZ staan ontzorgen, normaliseren en demedicaliseren centraal, maar ook vroegsignalering, het bieden van preventieve interventies en lichte opvoedondersteuning en adequaat doorverwijzen.

Mede dankzij de JGZ groeien de meeste kinderen in Nederland veilig en gezond op. Ook in de toekomst willen we gezamenlijk alle ouders en kinderen ondersteunen en hun ontwikkelingskansen bevorderen. De jeugdgezondheidszorg als preventieve basisvoorziening voor ieder kind en gezin is één van de oplossingsrichtingen die bij kan dragen aan de prioritering in de zorg. Door het werk van de JGZ kan de instroom in de jeugdzorg en het curatieve domein worden beperkt, en het beroep op sociale voorzieningen in de latere toekomst.

Onderdeel van JGZ GGD Groningen is de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) met als belangrijkste doel het voorkomen van ziekten en epidemieën. De gemeenten zijn sinds 1-1-2019 formeel verantwoordelijk voor de uitvoering en financiering van de vaccinaties. Hoewel het RVP geen deel uitmaakt van het Basispakket JGZ behoort vaccineren tot de kernactiviteiten van de JGZ. Landelijk is vastgelegd dat de uitvoering van het RVP moet gebeuren door dezelfde organisatie die ook de JGZ uitvoert.

De **preventieve logopedie** heeft als belangrijke taak de vroegsignalering van spraak- en taalproblematiek en een juiste behandeling daarbij. Het niet of te laat herkennen van het probleem kan leiden tot leer- en gedragsproblemen en tot het ten onrechte uitstromen naar het speciaal basisonderwijs. Vroegsignalering en een juiste behandeling bespaart leed en extra uitgaven aan zorg- en onderwijs. De JGZ heeft een belangrijke rol in het signaleren van taal(ontwikkelings-)stoornissen en -achterstanden.

De **pedagogische gezinsondersteuning** (PGO) heeft als belangrijke taak om gezinnen en jeugdigen (0-18) vroegtijdig te ondersteunen daar waar onder andere de inzet van de JGZ vanuit het Basispakket ontoereikend is. Deze vorm van ondersteuning is laagdrempelig en preventief, waarbij

de nadruk ligt op het versterken van de eigen kracht binnen het gezin. In 2021 is besloten om deze vorm van ondersteuning per 1 mei 2022 te beëindigen.

Wat hebben we bereikt?

JGZ en corona

Corona heeft ook in 2021 veel invloed gehad op het werk van de JGZ. Over het algemeen is de JGZ in 2021 zoveel mogelijk terug gegaan naar haar reguliere dienstverlening, afgestemd op de geldende coronamaatregelen. De contactmomenten zijn telefonisch of digitaal uitgevoerd en deels fysiek. De opkomst van ouders met hun kind was goed. De meeste 0-4 jarigen hebben de noodzakelijke vaccinaties gekregen, waardoor de (hoge) vaccinatiegraad nauwelijks is gedaald. Ook hebben we bereikt dat álle pasgeborenen en zuigelingen ook tijdens deze coronacrisis door de JGZ zijn gezien en onderzocht. Tevens is bij alle pasgeborenen in de thuissituatie de hielprik gedaan.

Daarnaast heeft de JGZ in goed overleg met het lokale sociale domein bereikt dat de noodopvang voor gezinnen in coronatijd in de periode waarin de scholen en kinderopvang begin (en eind) 2021 gesloten waren, zo effectief mogelijk is benut door samen met het lokale sociale domein een inschatting te maken van de noodzaak voor noodopvang. De versterkte samenwerking tussen de JGZ en het lokale sociale domein tijdens de lockdowns van 2020, is in 2021 voortgezet. Daarnaast is in 2021 door de JGZ nauw samengewerkt met het scholenteam van de Corona-unit. Het scholenteam houdt zich specifiek bezig met het bron- en contactonderzoek van leerlingen en medewerkers van scholen en kinderdagverblijven die te maken krijgen met een positief getest persoon.

Optimalisering dienstverlening van de JGZ

Landelijke ontwikkelingen, zoals weergegeven in de Toekomstagenda ‘Publieke gezondheid voor jeugd’ (december 2021, GGD GHOR Nederland, ActiZ Jeugd en NCJ), laten zien dat een structurele investering in de JGZ nodig is om generaties gezond te laten opgroeien. Dit bevordert een gezonde en weerbare bevolking in de breedte; de belangrijkste opgave van de publieke gezondheid. Door in te zetten op het vergroten van de kansengelijkheid en het verkleinen van gezondheidsverschillen draagt de JGZ hieraan bij. Ook wordt op deze manier een belangrijke bijdrage geleverd aan de maatschappelijke opgave van het betaalbaar houden van de zorg in het algemeen. De JGZ heeft in 2021 dan ook ingezet op het verbeteren van de uitvoering van de dienstverlening, waarbij de focus lag op het optimaleren van de uitvoeringsprocessen. In 2021 stond de implementatie van het vernieuwde werkproces van het vijfjarigen-contactmoment centraal, waarbij de grootste verandering is dat ouder en kind samen uitgenodigd worden op de JGZ-locatie voor het gezondheidsonderzoek. Voorheen vond dit onderzoek in groep 2 op de schoollocatie plaats, waarbij de ouder niet standaard bij dit onderzoek aanwezig was. Ook wordt bij dit gezondheidsonderzoek gebruikt gemaakt van de methodiek Jij en Je Gezondheid (JEJG) voor primair onderwijs (welke methodiek ook op het Voortgezet Onderwijs wordt gebruikt). Daarnaast is in 2021 nagedacht over de verdere doorontwikkeling van de JGZ om de JGZ toekomstbestendig te maken. De focus zal daarbij liggen op het vernieuwen van de uitvoeringsprocessen van de andere contactmomenten, het versterken van de rol van de JGZ in de collectieve preventie en het opleidingsbeleid. In deze doorontwikkeling is gekeken naar verbinding met de hierboven geschetste landelijke en regionale ontwikkelingen. In 2022 zal deze doorontwikkeling verder worden uitgewerkt.

Rijksvaccinatieprogramma

In 2021 zijn alle vaccinaties van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) doorgegaan, afgestemd op de landelijke richtlijnen en geldende coronamaatregelen. Alle vaccinaties op het consultatiebureau hebben plaatsgevonden. Alle jongeren vanaf 16 jaar die nog niet volledig gevaccineerd waren hebben de mogelijkheid gekregen om zich alsnog te laten vaccineren.

Vanaf eind 2019 zijn we in Nederland gestart met een kinkhoestvaccinatie voor zwangere vrouwen (de 22 weken prik). Omdat het totaal aantal zwangeren in Nederland niet precies bekend is, is de vaccinatiegraad voor de 22 weken prik een schatting. Op landelijk niveau is deze vaccinatiegraad ingeschat op net geen 70%. Voor de provincie Groningen ligt deze vaccinatiegraad met ongeveer 80% een stuk hoger**.**

Eerste 1000 dagen

De programma's **Kansrijke Start** en **Goede Start,** gericht op een gezonde en veilige start van het kind, spelen een grote rol in de geboorteketen. De JGZ draait volop mee in deze hele geboorteketen zowel voor, tijdens en na de zwangerschap. Het bereik van zwangeren voor de 22-weken prik is groot, veel zwangeren (ongeveer 80%) hebben van dit aanbod in 2021 gebruik gemaakt. Het vaccinatiemoment biedt daarnaast de kans op een extra signaleringsmoment voor (potentiële) kwetsbaarheden bij zwangeren en gezinnen en de mogelijke inzet van vroegtijdige hulp en ondersteuning, conform het idee van Kansrijke Start. Uit een succesvolle pilot, waarbij alle aanstaande ouders een prenatale intake aangeboden hebben gekregen door de JGZ tijdens de 22-weken prik, had bijna 16% behoefte aan aanvullende zorg of ondersteuning. Deze ouders konden op deze manier in een vroegtijdig stadium geholpen worden. In 2022 zal het resultaat van deze pilot provinciaal worden uitgerold in het reguliere werkproces van de JGZ. Ook heeft de JGZ in 2021 haar ondersteuning en advisering aan (potentieel) kwetsbare ouders in de vorm van een prenataal huisbezoek voortgezet. Hiermee wordt een gezonde zwangerschap en een gezonde en veilige start van de pasgeborene beoogd.

De beoogde inwerkingtredingsdatum van het wetsvoorstel 'Prenataal huisbezoek door de JGZ', is uitgesteld naar 1 juli 2022. In dit wetsvoorstel wordt in de Wet publieke gezondheid de verplichting opgenomen voor gemeenten om een prenataal huisbezoek aan te bieden door de JGZ aan aanstaande ouders in een kwetsbare situatie. In onze provincie nemen vrijwel alle gemeenten deel aan het landelijke actieprogramma Kansrijke Start (2018-2021).

In de gemeente Midden-Groningen is in 2021 ook gestart met het project 'Moeders van Midden-Groningen' als onderdeel van Kansrijke Start. Met het project 'Moeders van Midden-Groningen' komt er extra aandacht en begeleiding voor aanstaande moeders (ouders) in deze gemeente. De ondersteuning is bedoeld voor kwetsbare aanstaande moeders, zij krijgen hulp vanaf de zwangerschap totdat hun kind drie jaar is. Het hoofddoel van deze ondersteuning is het verkleinen van gezondheidsverschillen op lange termijn en de volgende generatie een goede start te bieden. Voor de JGZ-professionals werkzaam in deze gemeente betekent dit dat zij in afstemming met het sociaal domein en de verloskundigen kunnen besluiten om kwetsbare aanstaande moeders onder meer naar deze vorm van ondersteuning te verwijzen.

In de gemeenten waar het programma Kans voor de Veenkoloniën loopt, wordt Kansrijke Start uitgevoerd in samenwerking met het programma Goede Start. Lokale coalities zijn uitgebreid, en daarmee ook de netwerken van iedereen rondom geboortezorg. Op deze manier wordt getracht om meer kwetsbare kinderen en gezinnen voegtijdig in beeld te krijgen en toe te leiden naar de juiste

zorg en ondersteuning. De initiatieven voor het vormen van een provinciale coalitie Kansrijke Start zijn in 2021 voortgezet, waarbij de partners in het Preventie Overleg Groningen (POG) de komende twee jaar de initiatieven die genomen zijn door de lokale coalities willen bundelen, met elkaar in lijn brengen én borgen.

GGD Groningen heeft zich als coördinator van **'Nu niet Zwanger' (NNZ)** in 2021 ingezet voor een provinciaal aanbod NNZ. Het programma NNZ wordt uitgevoerd door de JGZ, als onderdeel van het programma Kansrijke Start. Dit programma ondersteunt kwetsbare (potentiële) ouders bij het nemen van de regie over hun kinderwens. De uitrol van NNZ is in 2021 uitgebreid van zes naar acht gemeenten: Groningen, Midden-Groningen, Veendam, Pekela, Westerwolde en Stadskanaal, Eemsdelta en Oldambt.

Daarnaast is **Stevig Ouderschap** in 2021 voortgezet in negen gemeenten. Door middel van deze effectieve interventie biedt de JGZ de mogelijkheid om gezinnen die behoefte hebben aan extra ondersteuning, vroegtijdig, adequaat en betrouwbaar in beeld te brengen en te ondersteunen. Stevig Ouderschap sluit aan bij de kerntaken van de JGZ: problemen bij opvoeden en opgroeien zo snel mogelijk signaleren en weer normaliseren, ontzorgen en bijdragen aan de versterking van de eigen kracht van gezinnen. En in het verlengde hiervan, een rol spelen bij de preventie van kindermishandeling. In 2021 zijn drie vormen van Stevig Ouderschap aangeboden. In 2021 zijn tot oktober in totaal 133 gezinnen door middel van Stevig Ouderschap ondersteund en begeleid. Stevig Ouderschap ***regulier*** is in 2021 uitgevoerd in de gemeenten Groningen, Oldambt, Stadskanaal, Het Hogeland, Pekela, Veendam, Westerwolde, Midden-Groningen en Westerkwartier. Stevig Ouderschap ***Prenataal*** is een aanvullend programma op het reguliere aanbod, gericht op ondersteuning van zwangeren in een kwetsbare situatie. Stevig Ouderschap Prenataal is in 2021 uitgevoerd in de gemeenten Midden-Groningen, Het Hogeland, Westerkwartier en Groningen.

Daarnaast heeft GGD Groningen in 2021 bereikt om de landelijke primeur te zijn van de innovatieve vorm van Stevig Ouderschap ***Groter.*** Deze pilot is onder begeleiding van het Nederlands Jeugd Instituut (NCJ) uitgevoerd in de Groninger wijken Beijum en Lewenborg op verzoek van Kansrijk Beijum. Deze innovatieve vorm is in het najaar van 2021 ook van start gegaan in de gemeente Westerkwartier. Deze vorm van Stevig Ouderschap is gericht op ondersteuning aan ouders met kinderen in de leeftijd van twee tot acht jaar, waarbij instroom mogelijk is tot de leeftijd van zes jaar. In 2021 werd de impact van de coronacrisis op het ouderschap in de uitvoering van Stevig Ouderschap goed zichtbaar. Steeds meer ouders gaven aan het ouderschap in deze corona-epidemie zwaar te vinden. Dit zien we terug in landelijke onderzoeksgegevens, bijv. in de landelijke onderzoeksuitkomsten van het CBS over de ervaren impact van corona op de mentale gezondheid en leefstijl; waaruit blijkt dat naast jongeren, ook ouders met jonge kinderen het mentaal zwaar hebben ten gevolgde van de corona-epidemie (CBS, 2021).

GGD Groningen is in 2021 op verzoek van de gemeenten Midden-Groningen en Groningen gestart met de interventie **VoorZorg**. De GGD moedigt aan dat ook de overige gemeentes hierop in gaan zetten: daarmee ontstaat er een dekkend aanbod, meer uniformiteit en levert de GGD een bijdrage aan het vergroten van kansengelijkheid en het verkleinen van gezondheidsverschillen in heel Groningen. Dezelfde kansen op een goede start, ongeacht waar hun wieg in Groningen staat. VoorZorg is een intensief programma voor jonge vrouwen die zwanger zijn van hun eerste kind en te maken hebben met een opeenstapeling van problemen. Zij krijgen verpleegkundige hulp door middel van huisbezoeken (door een speciaal daarvoor opgeleide VoorZorg-verpleegkundige van de JGZ), tijdens de zwangerschap en bij de verzorging en opvoeding van hun kind, totdat het kind 2 jaar oud is. De belangrijkste doelstellingen zijn de verbetering van het zwangerschaps- en geboorteproces voor moeder en kind, verbetering van de gezondheid en ontwikkeling van het kind en verbetering

van de persoonlijke ontwikkeling van de moeder en haar mogelijkheden voor opleiding en werk, zodat zij meer kan betekenen voor haar kind. Uit wetenschappelijk onderzoek (Mejdoubi, 2014) blijkt onder andere een afname van kindermishandeling, een afname van roken en blijkt dat VoorZorg-moeders langer borstvoeding geven.

In 2021 is de **aandacht voor het thema hechting** voortgezet. Hechting is één van de pijlers van de landelijke JGZ Preventieagenda. Doordat de JGZ meteen vanaf de geboorte, zelfs al in de prenatale fase, en vanaf de start van het ouderschap in beeld is, kan de JGZ-professional ouders en kinderen begeleiden bij het opbouwen van een duurzame, veilige hechtingsrelatie. Het belang van een gezonde en veilige hechting tussen ouder en kind wordt hiermee onderstreept. In 2021 zijn een groot aantal (49) JGZ-professionals geschoold in hechting, georganiseerd door Stichting Kinderleven uit Maastricht. Deze scholing heeft zowel online als fysiek plaatsgevonden conform de op dat moment geldende corona-maatregelen.

Moeders Informeren Moeders (MIM)

MIM is in 2021 voortgezet en uitgevoerd in de gemeente Groningen en heeft bijgedragen aan het verhogen aan de zelfredzaamheid en het zelfbeeld van vrouwen die (voor het eerst) moeder zijn. Ook versterkt MIM het sociaal netwerk van moeders. In 2021 zijn 73 nieuwe moeders ondersteund en begeleid. Aan het eind van 2021 maken in totaal 152 moeders gebruik van dit aanbod. Deze moeders worden aan het eind van 2021 door 47 vrijwilligers ondersteund. In alle opzichten zien we bij MIM een groei ten opzichte van 2020.

Jij en Je Gezondheid (VO-contactmoment)

In 2021 zijn tot en met medio december 9 schoollocaties gestart met het onderzoek Jij en Je Gezondheid (JEJG). Door de coronacrisis en daarmee sluiting van scholen in de eerste maanden van 2021, heeft dit onderzoek tijdelijk stilgelegen. In totaal hebben in 2021, tot december, ruim 800 jongeren deelgenomen. Jij en je Gezondheid (JeJG) wordt aangeboden aan jongeren in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs. Jongeren krijgen een beeld van de eigen gezondheid aan de hand van een digitale vragenlijst. Op basis van de resultaten van dit onderzoek heeft de JGZ een beter beeld gekregen van de gezondheid van leerlingen op de verschillende schoollocaties. Door middel van het schoolprofiel Jij en Je Gezondheid heeft de GGD in 2021 de betrokken scholen gericht geadviseerd over effectieve interventies.

Aandacht voor mentale gezondheid van jongeren op het Voortgezet Onderwijs

GGD Groningen heeft in 2021 het lespakket ‘Je Brein de Baas?!’ omarmd, als onderdeel van het landelijke Steunpakket Welzijn Jeugd. Het lespakket is bedoeld om jongeren perspectief te bieden in coronatijd en is gemaakt om de mentale gezondheid van leerlingen in het voortgezet onderwijs te versterken, tijdens maar ook na de coronacrisis. Scholen kunnen bij de GGD terecht voor informatie wat de GGD voor scholen en leerlingen kan betekenen in de ondersteuning bij het versterken van de mentale gezondheid van jongeren, zowel op collectief als individueel niveau.

Pedagogische Gezinsondersteuning

In 2021 is Pedagogische Gezinsondersteuning uitgevoerd in zes gemeenten: Midden-Groningen, Oldambt, Veendam, Pekela, Stadskanaal, Westerwolde. Per gemeente zijn afspraken gemaakt over aantal trajecten.

Preventieve logopedie

De aandacht voor preventie en aanpak van laaggeletterdheid wordt steeds groter. Laaggeletterdheid is immers gerelateerd aan veel gezondheidsproblemen. De preventieve logopedie heeft een belangrijke rol gespeeld in het vergroten van deze aandacht zowel intern bij de JGZ-professionals als extern bij pedagogisch medewerkers van de kinderopvang, naast hun basiswerkzaamheden in het zo vroeg mogelijk signaleren van spraaktaalproblemen.

In 2021 is de preventieve logopedie uitgevoerd in acht Groninger gemeenten: Groningen, Eemsdelta, Het Hogeland, Westerkwartier, Midden-Groningen, Stadskanaal, Veendam en Pekela (in de gemeente Pekela is preventieve logopedie uitsluitend uitgevoerd op twee basisscholen). In deze gemeenten zijn kinderen gescreend op hun spraaktaalontwikkeling en bij achterstanden doorverwezen naar het juiste traject. Aan deze kinderen met een spraak- en taalachterstand wordt een integrale aanpak geboden waarmee ernstige of blijvende spraak- en taalachterstanden op latere leeftijd worden voorkomen. Ondersteuning wordt geboden aan ouders, leidsters van kinderopvang en leerkrachten in het basisonderwijs. De preventieve logopedie heeft haar reguliere werkprocessen aangepast conform de corona-richtlijnen om toch zoveel mogelijk kinderen te kunnen begeleiden.

Ook is in 2021 in de gemeente Westerkwartier gestart met het monitoren van het effect van Voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Dit vindt plaats door middel van het inzetten van een screeningsinstrument, uitgevoerd door de preventief logopedisten.

Aanpak Laaggeletterdheid

Binnen GGD Groningen is in 2021 nog meer ingezet op meer aandacht voor de preventie en aanpak van laaggeletterdheid. In samenwerking met de Stichting Lezen en Schrijven en de ambassadeur Laaggeletterdheid (en tevens preventief logopedist) hebben in 2021 scholingen plaatsgevonden voor de JGZ-professionals om hun kennis te vergroten over het signaleren en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid. Ook kwamen lokale verwijsmogelijkheden voor laaggeletterden aan bod in deze scholing.

Online communicatiestructuur

Om ouders en jeugdigen goed te blijven bereiken en de interactie nog efficiënter en effectiever met hen aan te gaan, is het gebruik van (social) media steeds belangrijker. Jonge ouders vinden GGD Groningen op Facebook en gebruiken WhatsApp steeds vaker als laagdrempelig kanaal om vragen te stellen aan de JGZ-professionals. De meeste vragen van ouders die bij ons binnenkomen via WhatsApp gaan over ontwikkeling, opvoeding en verzorging. Daarnaast is Instagram ingezet op het bereik van jongeren en studenten. Ook is in 2021 de vernieuwde, gebruiksvriendelijker, GroeiGids App geïmplementeerd.

JouwGGD

Op de landelijke website JouwGGD kunnen jongeren terecht voor informatie over gezondheid. Via deze website kunnen jongeren een mail sturen of anoniem chatten met een jeugdarts of jeugdverpleegkundige van de GGD. Binnen GGD Groningen zijn, sinds bijna zeven jaar, een aantal JGZ-medewerkers verbonden aan JouwGGD, waarbij zij (op landelijk niveau) uiteenlopende gezondheidsvragen via de e-mail en chat van jongeren beantwoorden. De JGZ-medewerkers die werkzaam zijn in deze dienst, trachten via de chat een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de achterliggende hulpvraag en/of problematiek van de jongere, waarop een zo passend mogelijk advies gegeven wordt. Jongeren ervaren deze laagdrempelige manier van online contact als positief en voelen zich in veel geholpen met de reacties en/of adviezen van de JGZ. In veel gevallen kunnen jongeren hierna op eigen kracht verder. Daarnaast worden jongeren door deze online dienst geïnformeerd over de mogelijkheden van ondersteuning door de (fysieke) JGZ in de eigen regio van de jongere, waarmee zij (nog) niet altijd bekend zijn. Uit de reacties blijkt ook dat jongeren regelmatig een drempel ervaren om met hun hulpvraag naar de huisarts of mentor te gaan. De bekendheid met JouwGGD blijft een aandachtspunt bij zowel jongeren als bij de eigen GGD-medewerkers. In 2021 is dan ook extra aandacht besteed aan de bekendheid van deze dienst. Ook is in 2021 ingezet op een verbinding tussen JouwGGD en de website Gezond Leven in Groningen, als onderdeel van het landelijke Steunpakket Welzijn Jeugd. Ook op deze manier is vanuit GGD Groningen een bijdrage geleverd aan het vergroten van de bekendheid met JouwGGD binnen Groningen. De vragen die bij JouwGGD binnenkomen gaan onder andere over relaties, seksualiteit, het lichaam, drugs, roken, mentale gezondheid en media. In 2021 is landelijk een toename te zien in corona-gerelateerde vragen van jongeren. Gemiddeld worden er landelijk 300 corona gerelateerde vragen per maand gesteld door jongeren. In november was maar liefst 38% van alle vragen corona gerelateerd. Momenteel wordt er op landelijk niveau gekeken naar mogelijkheden voor het opzetten van een landelijke corona chat binnen JouwGGD. Dit vindt plaats in samenwerking met GGD GHOR Nederland. GGD Groningen is in 2021 begonnen met het onderzoeken van mogelijkheden voor eventuele toekomstige deelname aan deze landelijke chatdienst.

Consultatieteam Pesten

Het Consultatieteam Pesten biedt ondersteuning aan scholen met (online) pestproblematiek, ondersteunt scholen bij het opstellen en uitvoeren van het schoolveiligheidsbeleid en heeft een consultatiefunctie voor ouders, scholen en professionals t.a.v. pestproblematiek. Het consultatieteam Pesten is in 2021 ingezet in de gemeenten Groningen, Oldambt en Westerwolde.

Er zijn in 2021 vier basisscholen begeleid volgens de methode van het Consultatieteam Pesten.

Plezier op School

Plezier op School is een tweedaagse zomercursus voor aanstaande brugklassers. De cursus helpt het zelfvertrouwen en de sociale vaardigheden van kinderen te vergroten, zodat zij een goede start kunnen maken op het voortgezet onderwijs. Plezier op school heeft plaatsgevonden in de gemeenten Groningen, Westerwolde en Eemsdelta. In totaal hebben 35 kinderen de cursus gevolgd, verdeeld over 5 groepen.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

GGD Groningen werkt met een handelingsprotocol en heeft een aandachtsfunctionaris aangesteld die jaarlijks bijgeschoold wordt via de Landelijke Vereniging voor Aandachtsfunctionarissen Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (LVAK). Hiermee voldoet onze organisatie aan de wettelijke verplichtingen en hebben we ook in 2021 het landelijke keurmerk verkregen. Aan het keurmerk kunnen samenwerkingspartners zien dat GGD Groningen de meldcode heeft geïmplementeerd en deze op een goede manier is geborgd.

Ook is in 2021 de inzet op deskundigheidsbevordering zowel intern als extern voortgezet en is ingezet op de samenwerking met externe partijen door middel van participatie in lokale publiekscampagnes en programma's.

Vanaf het uitbreken van de coronacrisis was de verwachting dat het huiselijk geweld in ons land zou toenemen. Het tijdig signaleren en handelen van de JGZ-medewerkers bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling heeft specifieke aandacht gehad vanwege het verregaande isolement en een verhoogd stressniveau bij gezinnen. JGZ-medewerkers, met name binnen het basisonderwijs, hebben in de coronacrisis vaker gebruik gemaakt van telefonische consultatie en overleg met de aandachtsfunctionaris.

Wat hebben we gedaan?

JGZ & corona

Gedurende de lockdown in de eerste maanden van 2021 heeft de JGZ-inzet voor de schoolgaande kinderen/jeugd (primair onderwijs en voortgezet onderwijs) zich voornamelijk gericht op kwetsbare kinderen en gezinnen. De JGZ heeft in 2021 regelmatig ondersteuning geboden bij gezinshulpvragen die door de coronacrisis aan de orde kwamen. Bijvoorbeeld vragen over het vinden van balans tussen werk en gezin. Het ondersteunen van scholen tijdens de beperkte openstelling, alsook het adviseren van onderwijs en kinderopvang bij corona-gerelateerde vragen zijn in 2021 belangrijke onderdelen van het dagelijks werk van de JGZ geweest. Daarnaast is er veel afstemming geweest tussen de scholen en de JGZ over het hervatten van de werkzaamheden op de scholen toen de landelijke richtlijnen dat weer toelieten. Ook is in 2021 een nauwe samenwerking met het scholenteam van de Corona-unit van GGD Groningen tot stand gekomen.

Optimalisering dienstverlening van de JGZ

- Afronding van de pilotfase van het gezondheidsonderzoek voor vijfjarigen.
- Implementatie van de vernieuwde werkwijze van het gezondheidsonderzoek voor vijfjarigen.
- Ontwikkeling van een visiedocument gericht op de doorontwikkeling van de JGZ, waarbij verbinding is gelegd met landelijke en regionale ontwikkelingen; waaronder de contourennota 'Meerjarenagenda GGD Groningen' en de landelijke 'Toekomstagenda Publieke Gezondheid voor jeugd'.

Rijksvaccinatieprogramma

In 2021 is veel publiciteit gegeven aan het belang van het voortzetten van de uitvoering van het RVP aan ouders van kinderen en aan jongeren die in aanmerking komen voor het RVP, ondanks corona. Dit is gedaan met behulp van onze verschillende social mediakanalen.

Eerste 1000 dagen

- **Contacten met gemeenten over aanbod Nu Niet Zwanger**
  Er is contact gelegd met de gemeenten waar NNZ nog niet is uitgerold om de mogelijkheden te onderzoeken om daar ook het programma op te starten.
- **Voorbereidingen om een provinciale coalitie te vormen**
  De partners van het Preventie Overleg Groningen (POG) willen de komende twee jaar de genomen initiatieven van de lokale coalities bundelen, verbinden en borgen. Er is een aanvraag ingediend bij Het Nationaal Programma Groningen voor beschikbare fondsen. De voorlopige aanvraag is eind 2021 gehonoreerd.
- **Vroegsignalering in de zwangerschap als speerpunt**
  In de lokale coalities is vroegsignalering een belangrijk speerpunt. Scholingen voor verloskundigen zijn om psychosociale problematiek vroegtijdig te onderkennen zijn voortgezet. Zorgpaden zijn doorontwikkeld en er is door middel van een pilot invulling gegeven aan de 22-weken prik voor zwangeren als extra signaleringsmoment voor de Jeugdgezondheidszorg. Hierbij hebben alle aanstaande ouders in de pilotregio een prenatale intake door de JGZ aangeboden gekregen tijdens de 22-weken prik. De resultaten van de pilot hebben ertoe geleid dat de 22-wekenprik als extra signaleringsmoment en als weegmoment voor het aanbieden van het prenataal huisbezoek in 2022 provinciaal uitgerold zal worden in het reguliere werkproces van de JGZ.
- **Voorlichting over gezond zwanger worden**
  In 2021 is voorlichting gegeven door medewerkers van de GGD in het Middelbaar Beroeps Onderwijs aan jongeren over gezond zwanger worden, voortgezet. Voor 2022 wordt gekeken naar een vervolg. In het kader van het ZonMW-onderzoek ‘Niet of Wel zwanger’ zijn in het najaar van 2021 een aantal GGD medewerkers getraind om les te geven over gezond zwanger worden op MBO-scholen.
- **Voorlichting aan aanstaande ouders**
  In 2021 zijn vanuit Kansrijke Start in de gemeente Eemsdelta voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor aanstaande ouders. Afhankelijk van de op dat moment geldende Covid-19 maatregelen hebben deze bijeenkomsten fysiek of online plaatsgevonden.
- **Investering ketenaanpak geboortezorg**
  In 2021 is de investering in de ketenaanpak op het gebied van geboortezorg voortgezet. De JGZ draagt bij aan de continuïteit van zorg door een goede aansluiting van verleende zorg door gynaecoloog, verloskundige, kraamzorg en JGZ. Een sluitende keten waarbij de jeugdarts en de jeugdverpleegkundige ook vóór de geboorte hun expertise inbrengen bij kwetsbare zwangeren.
- **Voorbereiding op verplicht prenataal huisbezoek JGZ aan kwetsbare zwangeren**
  Met het oog op een gezonde zwangerschap en een gezonde en veilige start van de pasgeborene zijn de prenatale huisbezoeken door de JGZ aan (potentieel) kwetsbare ouders voortgezet. Per 1 juli 2022 zal de minister van VWS in de Wet publieke gezondheid de verplichting voor gemeenten opnemen om de JGZ een prenataal huisbezoek aan kwetsbare zwangeren en gezinnen aan te laten bieden. GGD Groningen bereid zich hierop voor.

- **Monitoring**
  In 2021 zijn provincie-breed ongeveer 200 kwetsbare zwangeren aangemeld, en zijn ongeveer 150 prenatale huisbezoeken afgelegd door de JGZ-verpleegkundigen, waarna ondersteuning en hulp op maat door de JGZ of het sociaal domein is ingezet. Door de coronacrisis heeft de wijze van het eerste contact in sommige gevallen in aangepaste vorm plaatsgevonden. Mogelijk heeft dit in enkele gevallen invloed gehad op de signalering.
- **Stevig Ouderschap**
  In 2021 is deelname aan de landelijke online hoorcolleges voor de Stevig Ouderschap verpleegkundigen van de JGZ voortgezet. Deze online hoorcolleges zijn georganiseerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NCJ). Daarnaast is GGD Groningen in 2021 gestart met een landelijke pilot 'Stevig Ouderschap Groter' in twee Groninger wijken en de gemeente Westerkwartier. Deze doorontwikkelde methodiek van Stevig Ouderschap is specifiek voor de doelgroep van ouders met kinderen in de leeftijd van zes tot acht jaar.
- **VoorZorg**
  In 2021 is GGD Groningen gestart met de interventie Voorzorg in de gemeenten Midden-Groningen en Groningen. Een aantal JGZ-verpleegkundigen hebben hiervoor de opleiding tot VoorZorg-verpleegkundige gevolgd. In Midden-Groningen zijn de eerste drie trajecten eind 2021 van start gegaan. In Groningen zullen de eerste zwangeren vanaf januari 2022 deze vorm van ondersteuning ontvangen.

Moeders Informeren Moeders (MIM)

- **Organisatie van alternatieve vormen van (groeps)contact**
  Nieuwe moeders worden gekoppeld aan een ervaren moeder (MIM-vrijwilligster). De MIM-vrijwilligster gaat 1 tot 2 keer per maand op bezoek bij de moeder. Door de coronapandemie zijn de MIM-bijeenkomsten in de gemeente Groningen in 2021 aangepast voor de moeders en de vrijwilligsters. Er zijn alternatieve vormen van contact in de buitenlucht georganiseerd, zoals een wandeling, sporten in de buitenlucht of een bezoek aan de speeltuin. Er was veel animo voor deze alternatieve vormen van contact in de buitenlucht om moeders met elkaar in contact te brengen. Daarnaast is gestimuleerd om online contact te hebben, als alternatief voor de huisbezoeken. Ook heeft de MIM-coördinator één op één met moeders afgesproken; bij hen thuis, of buiten in een parkje of speeltuin. Deze gesprekken zijn belangrijk, omdat de moeders zich gehoord voelen en hun verhaal kunnen delen.
- **Deskundigheidsbevordering vrijwilligers**
  Vrijwilligers konden een trainingen volgen van het project 'Nu Niet Zwanger' (NNZ) en van de Buddy Academie, mogelijk gemaakt in samenwerking met het actieprogramma Kansrijke Start. Ook zijn intervisiebijeenkomsten aangeboden.
- **Inzet op maatwerk**
  Voortzetting van de inzet op maatwerk; per unieke situatie is geïnventariseerd wat een moeder nodig heeft, met uiteindelijk doel het vergroten van de eigen kracht van de moeder. Bijvoorbeeld door het netwerk van moeders te vergroten door moeders met gemeenschappelijke interesses of achtergronden aan elkaar te koppelen, zoals bijvoorbeeld een Duitse en Portugese moedergroep en een tienermoedergroep.

Jij en Je Gezondheid (VO-contactmoment)

- **Consulten jeugdarts en jeugdverpleegkundige**
  Op basis van de ingevulde digitale vragenlijsten zijn in 2021 362 (ruim 45%) jongeren uitgenodigd voor een consult door een jeugdverpleegkundige of -arts. Het betreft veelal lichte problematiek, waarbij de JGZ insteekt op het voorkomen van ernstige problemen en/of zorgleerlingen.
- **Pilot in gemeenten Stadskanaal en Veendam**
  In de gemeenten Veendam en Stadskanaal heeft de GGD een pilot gedraaid. In deze gemeenten wordt JeJG niet op alle scholen uitgevoerd. Veertienjarige jongeren in deze gemeenten hebben op hun woonadres een uitnodiging ontvangen voor deelname aan JeJG. Na afloop is deze pilot geëvalueerd en als vervolg hierop is een onderzoeksstage vanuit de opleiding HBO-Verpleegkunde gestart. Dit onderzoek loopt door tot het eerste kwartaal van 2022. In dit onderzoek wordt gekeken naar de beste manier om 14-jarige jongeren te benaderen voor deelname aan JeJG buiten de schoolse omgeving om. Ook wordt in dit onderzoek gekeken naar mogelijkheden om dit gezondheidsonderzoek te combineren met de meningokokkenvaccinatie voor 14 jarigen.
- **Doorontwikkeling op praktijkonderwijs**
  Er is gekeken naar verdere doorontwikkeling van JeJG op het praktijkonderwijs, waarbij GGD Groningen is aangesloten bij de landelijke projectgroep van JeJG. Eind 2021 is de aangepaste vragenlijst voor het praktijkonderwijs landelijk uitgerold om te testen op toepasbaarheid en gebruiksvriendelijkheid. Drie JGZ teams van GGD Groningen zullen begin 2022 een bijdrage leveren aan deze testfase in het praktijkonderwijs op drie scholen in de provincie.
- **Overleg op provinciaal niveau**
  Er is op provinciaal niveau overleg gevoerd tussen de GGD en gemeenten en de Samenwerkingsverbanden Voortgezet Onderwijs om het onderwijs nog meer ontvankelijk te krijgen voor de uitvoering van JeJG.

Aandacht voor mentale gezondheid van jongeren op het Voortgezet Onderwijs

- De JGZ heeft in 2021 een bijdrage geleverd aan het informeren van de VO-scholen in de provincie Groningen over het lesprogramma “Je Brein de Baas?!”.
- Vanuit het lesprogramma “Je Brein de Baas?!” is een verbinding gelegd tussen de JGZ en de Gezonde School aanpak.

Pedagogische Gezinsondersteuning

In 2021 is besloten dat het aanbod PGO per 1 mei 2022 zal worden beëindigd in verband met het afgenomen aantal door gemeenten gecontracteerde trajecten. In de gemeente Oldambt is besloten dat PGO per 1 januari 2022 wordt beëindigd.

Preventieve logopedie

- **Deelname Provinciale Werkgroep Laaggeletterdheid**
  Vanuit deze deelname is een implementatietraject voortgekomen voor een scholing voor JGZ-professionals. De scholing is gericht op het herkennen van laaggeletterdheid en het

eventueel doorverwijzen naar een vervolgtraject. Deze scholing is in het najaar van 2021 van start gegaan en zal in 2022 een vervolg krijgen.

- **Bijscholing van JGZ-professionals**
  Jeugdartsen en -verpleegkundigen zijn bijgeschoold in het signaleren van spraak- en taalproblemen en op de juiste manier doorverwijzen naar preventieve logopedie**.** Ook is hierbij ingezet op het versterken van de samenwerking tussen de JGZ en de preventieve logopedie. De bijscholing voor de jeugdartsen is georganiseerd door preventieve logopedisten van GGD Groningen in samenwerking met een hogeschooldocent van de Academie voor Gezondheidsstudies, verbonden aan de opleiding Logopedie. In deze bijscholing is onder andere aandacht besteed aan het vroegtijdig opsporen van taalontwikkelingsstoornissen en het wetenschappelijk belang van vroegtijdig screenen. Ook zijn doktersassistenten JGZ bijgeschoold op het gebied van spraak- en taalontwikkeling in het kader van de vernieuwde werkwijze van de JGZ van het reguliere gezondheidsonderzoek voor vijfjarigen.
- **Deskundigheidsbevordering pedagogisch medewerkers van de kinderopvang**
  Dit heeft plaatsgevonden door middel van het online cursussen en het tonen van een voorlichtingsfilm, ontwikkeld door de preventief logopedisten.
- **Bijdrage aan voortgang Vragenlijst Omgevingsanalyse Taalaanbod (VLOT) gemeente Groningen**
  De preventief logopedisten hebben in 2021 meegedacht in de uitvoering van VLOT. Zij zetten hun expertise in om samen met verpleegkundigen en Sardes te kijken of VLOT op een andere manier gebruikt kan worden.
- **Deelname ontwikkeling monitoring VVE in de gemeente Westerkwartier**
  In 2021 is gestart met de uitvoering van deze monitoring. De eerste nulmeting is verricht. Hiervoor is bij 90 kinderen een test afgenomen, waarbij de eerste testuitslag als nulmeting geldt. Voor deze monitor wordt ook een werkproces voor JGZ-professionals, alsmede voor pedagogisch medewerkers van voorschoolse voorzieningen, opgezet.

JouwGGD

- Er is een verbinding gelegd tussen de landelijke website JouwGGD en de website van GGD Groningen ‘Gezond leven in Groningen’.
- Op landelijk niveau is ingezet op het verbeteren van de website JouwGGD. Met als doel het beter aansluiten op jongeren en het vergroten van de gebruiksvriendelijkheid van de website. GGD Groningen is hierbij betrokken. Begin 2022 zal hiervoor een online campagne starten.

Consultatieteam Pesten

Door de coronacrisis heeft er minder begeleiding op scholen plaatsgevonden. De vragen vanuit scholen nemen toe t.a.v. pestproblematiek (zowel digitaal als fysiek) en groepsdynamiek. Na een schooljaar met lockdown willen scholen extra inzet t.a.v. welbevinden in de groep. Door middel van de verbinding met de Gezonde School, specifiek het thema mentale weerbaarheid, konden scholen bewust gemaakt worden van de noodzaak om zo vroegtijdig mogelijk in te grijpen in onveilige situaties en konden adviezen vanuit het Consultatie Team Pesten geborgd worden binnen de reguliere structuren van de school.

Plezier op school

In totaal hebben zich 44 aanstaande brugklassers aangemeld voor de cursus in de drie gemeenten waar het programma is uitgevoerd. Door corona hebben 9 kinderen zich af moeten melden voor de cursus. Er zijn 5 groepen gevormd, waarvan 4 groepen het reguliere programma hebben gevolgd. In 1 groep werd het aangepaste programma voor kinderen met autisme aangeboden. De cursus is op diverse locaties in de provincie gegeven. In verband met corona zijn de informatie avonden voor ouders digitaal georganiseerd. De cursus zelf kon in groepen van maximaal tien kinderen op locatie uitgevoerd worden.

De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

- **Voortzetting ondersteuning JGZ-professionals**
  In 2021 is de ondersteuning aan JGZ-professionals om de meldcode goed te kunnen toepassen voortgezet. Het scholingsprogramma voor (nieuwe) medewerkers is geactualiseerd. In het voorjaar van 2021 zijn voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor alle JGZ-teams i.s.m. Veilig Thuis.
- **Voortzetting consultatie en advies**
  In 2021 is over het hele jaar veel gebruik gemaakt van telefonische consultaties en overleggen met de aandachtsfunctionaris, zowel intern als extern. Daarnaast is ingezet op deskundigheidsbevordering over de meldcode en hoe te handelen bij vermoedens van kindermishandeling naar aanleiding van de (grote) vraag hiernaar.
- **Extra aandacht voor signalering huiselijk geweld en kindermishandeling in de coronacrisis**
  In 2021 is ingezet op de deskundigheidsbevordering van (nieuwe) medewerkers van het Covid-team, waar professionals werken met diverse achtergronden en ervaringen. Hierbij is ingezet op het vergroten van hun kennis en deskundigheid op het gebied van (het signaleren van) huiselijk geweld en kindermishandeling en het verplicht handelen volgens de Meldcode Huiselijk Geweld en kindermishandeling. Alle covid-coördinatoren hebben de workshop ‘Bewustwording huiselijk geweld en kindermishandeling’ gevolgd. En er zijn goede afspraken gemaakt over hoe te handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Deze afspraken staan op een kaartje dat aan alle medewerkers op de verschillende corona-locaties in de hele provincie is uitgedeeld.
- **Samenwerking**
  Tijdens de Week tegen Kindermishandeling (15 t/m 21 november 2021) heeft de aandachtsfunctionaris geparticipeerd in de Groningse publiekscampagne ‘Kijk wat jij kunt doen tegen kindermishandeling’ en de expositie ’WIJ... doorbreken de cirkel van geweld’. En participatie in het Regionaal Leernetwerk VONK en het regionale programma Geweld hoort nergens thuis.

Wat heeft het gekost?

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2021**	**2021**	**2021**	**2021**
Gezond en veilig opgroeien	lasten	**Totaal lasten**	**18.455**	**17.589**	**19.119**	**1.530**
Gezond en veilig opgroeien	baten	**Totaal baten**	**-18.405**	**-17.589**	**-18.447**	**858**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**50**	**0**	**672**	**-672**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	-50	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**672**	**-672**

2.4. Deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen

Wat houdt het deelprogramma in?

Het deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen van GGD Groningen omvat meerdere **producten** op het gebied van gezondheidsbescherming en veiligheid.

De GGD houdt zich bezig met een tal van activiteiten op het gebied van gezondheidsbescherming, gezondheidsbevordering en veiligheid. Burgers beschermen als er risico's zijn voor **infectieziekten** is een wettelijke taak van de GGD. Denk hierbij aan het beeld brengen en het voorkomen van besmettelijke ziekten, de **screening op tuberculose** en het afnemen van SOA-testen tijdens het spreekuur **seksuele gezondheid.**

Naast het **advies** over gezond **reizen,** geeft GGD Groningen ook de benodigde vaccinaties.

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz) is een vangnettaak van GGD Groningen en richt zich op zorgwekkende zorgmijders en personen met verward gedrag. Het gaat hierbij vaak om zeer complexe problematiek, waarbij bijvoorbeeld sprake is van overlast, vervuiling, verslaving, verwaarlozing en/of ernstige psychische problematiek. OGGz bevordert dat ook deze mensen de hulp en zorg krijgen die ze nodig hebben. Ook coördineren we voor een aantal gemeenten de lokale OGGz-netwerken en zorgen we voor afstemming met de ketenpartners. Het Verkennend Onderzoek voor gemeenten in het kader van de Wet verplichte GGZ, van kracht geworden op 1 januari 2020, wordt ook door OGGz-medewerkers in de meeste gemeenten uitgevoerd.

GGD Groningen heeft ook een centrale rol in het bewaken, beschermen en bevorderen van de **gezondheid van asielzoekers en** v**ergunninghouders** in de regio.

De **forensische geneeskunde** verzorgt de lijkschouwen voor gemeenten en voert de arrestantenzorg en sporenonderzoek bij verdachten of slachtoffers uit, op basis van een contract met politie en justitie. De forensisch artsen van de GGD beoordelen ook personen met verward gedrag of psychische zorgbehoefte, op verzoek van politie op de politiebureaus.

Medische Milieukunde richt zich op de invloed van het milieu op de gezondheid van bevolkingsgroepen. We geven adviezen over onder andere gevaarlijke stoffen, straling, geluid en geur in het binnen- en buitenmilieu, om daarmee een bijdrage te leveren aan een gezonde leefomgeving. Ook zetten we ons in voor een gezonde en veilige fysieke leefomgeving door te adviseren in het fysieke domein in het kader van de Omgevingswet bij de ontwikkeling van de Omgevingsvisie, -plan, -programma, en -verordening. Daarnaast adviseren we ook op andere ontwikkelingen met mogelijke gezondheidseffecten, zoals op gebied van klimaat, energie, landbouw, groen, water, circulaire economie en mobiliteit.

GGD is ook een **Crisisdienst** en kent daarom een aantal functies die 7 dagen per week 24 uur bereikbaar zijn (infectieziektebestrijding, gezondheidskundig adviseur gevaarlijke stoffen en forensische geneeskunde) en heeft een beoefend GGD Rampenopvangplan (GROP). Daarnaast wordt nauw samengewerkt met de GHOR. Vanwege Covid-19 is de taak van crisisdienst meer in beeld gekomen en landelijk is het thema Pandemische paraatheid op de agenda gekomen.

Wat hebben we bereikt?

Antibioticaresistentie

De ABR-bestrijding is vooral binnen het ABR-zorgnetwerk Noord-Nederland voortgezet, maar vanwege corona zijn er minder acties uitgevoerd dan gepland. De activiteiten zijn voor de zomer weer langzaam opgepakt, maar vanwege de toenemende besmettingen vervolgens weer op een laag pitje gezet. VWS heeft de subsidie voor de komende twee jaren toegekend, en de verwachting is dat de activiteiten vervolgens structureel gefinancierd gaan worden. De acties richten zich momenteel met name op rationeel antibiotica voorschrijven bij huisartsen, in verpleeghuizen en ziekenhuizen en op infectiepreventie buiten het ziekenhuis. De projecten richten zich naast ABR-preventie op infectiepreventie en hygiëne in het algemeen. We maakten deel uit van de werkgroep regionaal signaleringoverleg ABR, waarmee regelmatig overleg plaatsvond.

Infectieziektebestrijding

Het team Infectieziektebestrijding is zowel in 2020 als in 2021 ingezet in de coronapandemie. De coronabestrijding vraagt nog steeds een grote en langdurige inzet van dit team. Denk hierbij aan het bijhouden van ontwikkelingen in relatie tot het virus, het beantwoorden van vragen, testbeleid, analyse, informatievoorziening, het uitvoeren van testen, bron- en contactonderzoek en vanaf 2021 is daar ook het vaccineren bijgekomen. De GGD werkt volgens de begin 2021 aangepaste organisatiestructuur met een speciaal Covid-19 team. Dit Covid-19 team heeft een unit testen en een unit vaccineren en verzorgt de telefonische bereikbaarheid.

Als gevolg van de ontwikkelingen rondom Covid-19 en de behoefte in de regio Noord-Nederland aan een loket om advies te vragen en advies te geven gericht op infectiepreventie in de regionale keten van zorgaanbieders, zijn de bestaande krachten ten behoeve van Noord-Nederland gebundeld in een nieuwe Regionale Adviescommissie Infectiepreventie NN (RAI). Naast het UMCG nemen ook het Regionaal overleg Deskundigen Infectiepreventie en Artsen-Microbioloog (REDIAM) voor

zorginstellingen en de GGD neemt hieraan deel. De GGD participeert hierin met een DI en arts infectieziektebestrijding.

Daar waar advisering voor de hele noordelijke regio gewenst en mogelijk is zal RAI NN gezamenlijk gedragen adviezen formuleren. Hiermee wordt draagvlak en impact van adviezen aan het netwerk van zorgaanbieders vergroot en de infectieveiligheid van patiënten/burgers in de regio bevorderd. Het team IZB is de vraagbaak en adviseur voor het Covid-19 team op alle voorkomende onderwerpen.

Tuberculosebestrijding

Het team TBC werkt nauw samen binnen de noordelijke GGD'en, UMCG Beatrixoord en met 8 GGD'en in het Regionaal Expertise Centrum Noord-Oost (REC) aan een toekomstbestendige TBC-bestrijding. Dat is nodig omdat het aantal TBC-gevallen afneemt, maar de complexiteit van de gevallen toeneemt. Groningen heeft hierin een belangrijke positie. De meeste cliënten zijn asielzoekers, gedetineerden, buitenlandse studenten en immigranten.

Seksuele Gezondheid

Seksuele gezondheid volgt de hoofdlijn van het Nationaal Actieplan soa, hiv en seksuele gezondheid (2017 – 2022), waarin een integrale aanpak met een positieve benadering van seksualiteit centraal staat. In het activiteiten- en beleidsplan Sense Noord-Nederland en de vijfjaren doorkijk voor Sense Noord-Nederland 2017-2022 zijn concrete uitwerkingen opgenomen. De thema's zijn soa- en hiv-bestrijding, seksuele gezondheid, seksuele vorming, voorkomen van ongewenste zwangerschap, tegengaan van seksueel geweld met specifieke aandacht voor kwetsbare groepen. Behalve het houden van spreekuren geven we voorlichting aan en organiseren we in het bijzonder activiteiten voor jongeren, migranten en mannen die seks hebben met mannen. Ook wordt samengewerkt met de afdelingen Jeugdgezondheidszorg en Gezondheidsbevordering om op verschillende wijzen seksuele gezondheid en weerbaarheid vroegtijdig te agenderen.

Forensische geneeskunde

Met de Friese en Drentse collega's is gewerkt aan samenwerkingsafspraken op het gebied van Medische Arrestantenzorg (MAZ) en Forensisch Medisch Onderzoek (FMO). De samenwerkingsovereenkomst is in grote lijnen gereed. Het uniformeren van de werkprocessen en de arbeidsvoorwaarden tussen de noordelijke GGD'en is onder leiding van een projectleider verder uitgewerkt, en gaat in 2022 de implementatiefase in. Een opzet voor 3-noord roostersystematiek is besproken en verder uitgewerkt en zal naar verwachting medio 2022 worden geïmplementeerd. De politie heeft in juni de aanbesteding MAZ gepubliceerd, vervolgens een maand later weer stilgelegd en eind september ingetrokken. Het is nu afwachten welke stappen de politie gaat nemen. Alle activiteiten hebben ondanks de geldende coronamaatregelen zonder noemenswaardige aanpassingen doorgang kunnen vinden. In 2021 hebben iets meer lijkschouwen plaatsgevonden dan in voorgaande jaren (t.o.v. 2020 + 1,4% en t.o.v. 2019 +13,3%). Ook zijn er meer forensisch onderzoeken geweest (t.o.v. 2020 + 20,8%), met name in de bloed- en urineafname.

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg

De OGGz is, onder andere door de decentralisatie van zorgtaken naar gemeenten, onderhevig aan veranderingen. Personen met (overlast veroorzakend) verward gedrag en complexe problematiek vragen om een goede ketensamenwerking en een sluitende aanpak, waarbij de OGGz een goede positie in de lokale netwerken heeft. Vanuit de in 2019 opgestelde OGGz-visie levert het team een belangrijke bijdrage aan de OGGz-problematiek in het sociale domein, in samenspraak met gemeenten en (uitvoerings)partners. Vanwege onze gedegen (maar verspreide) kennis op veel terreinen werken we aan de doorontwikkeling naar een expertisecentrum waarin expertise op het gebied van zaken als hoarding- en vervuilingsproblematiek, hygiënemaatregelen voor vervuilde woningen, bemoeizorg, drang- en dwangmogelijkheden goed toegankelijk worden gemaakt. Ook wordt 2x per jaar het Kennisnetwerk OGGz georganiseerd voor alle medewerkers in de provincie Groningen die met OGGz problematiek te maken hebben.

Tijdens de coronacrisis heeft de OGGz grotendeels door kunnen werken, waarbij ook huisbezoeken plaatsvonden. Overleggen met ketenpartners en teamvergaderingen vonden digitaal plaats.

Op 1 januari 2020 is Wet Bopz vervangen door de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz). Deze wet is gericht op behandeling van een persoon met psychische problemen. De medewerkers Verkennend Onderzoek (VO) hebben ook in 2021 voor een aantal gemeenten het VO uitgevoerd.

Medische Milieukunde

Door het hele jaar heen werd het team benaderd met vragen over mogelijke gezondheidseffecten van activiteiten en ingrepen in de leefomgeving. Het spreekt voor zich dat de beantwoording van de ene vraag meer inzet met zich meebrengt dan de andere. Doordat de samenwerking met MMK Drenthe is verstevigd (ook omdat MMK Groningen een rol in het opleiden van nieuwe medewerkers heeft) is er meer potentieel om te specialiseren en te participeren in regionale en landelijke werkgroepen en om te sparren bij casuïstiek. Het afgelopen jaar heeft MMK meer kennis en ervaring opgedaan met ketenpartners en diverse complexe vraagstukken die ingrijpen in de leefomgeving. We merken dat gezondheidsaspecten steeds meer een aandachtspunt worden.

Doordat MMK is aangesloten op de website www.GGDLeefomgeving.nl, waarnaar mensen via onze website worden doorverwezen, als het gaat om onderwerpen in relatie tot leefomgeving en gezondheid, wordt onze website flink minder bezocht dan enkele jaren geleden.

Omgevingswet

De Omgevingswet (voorlopig uitgesteld tot 1 oktober 2022 of 1 januari 2023) geeft gemeenten, provincies en het Rijk de opdracht om veiligheid en gezondheid mee te laten wegen in de inrichting van de fysieke leefomgeving. Het in stand houden en bereiken van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit is hierin een belangrijke doelstelling. Gezondheid is hiermee expliciet onderdeel van de afweging van belangen.

Het spreekt dan ook voor zich dat GGD Groningen actief is in het Regionaal Platform Omgevingswet Groningen (RPOG) en de werkgroepen. In dit platform werken provincie, gemeenten,

waterschappen, Rijkswaterstaat, ODG, VRG, GGD en andere relevante partijen gezamenlijk aan de voorbereidingen op de Omgevingswet. De GGD heeft een adviserende en agenderende rol over het meenemen van gezondheidsbeschermende en -bevorderende maatregelen in de totstandkoming van instrumenten van de wet, bijvoorbeeld in Omgevingsvisies en Omgevingsplannen. Ook wordt er steeds vaker met ketenpartners overlegd over samenwerking, afstemming en inhoud.

Vanwege de complexiteit van de Omgevingswet, waarin ook opgaves vanuit de energietransitie, klimaatadaptatie, mobiliteit en circulaire economie aangehaakt zijn, wordt samengewerkt met GGD-collega's uit Drenthe en Fryslân.

GGD als crisisdienst

In 2021 hebben we gewerkt aan de opzet van de structuur van de crisisorganisatie, het overkoepelend Integraal Crisisplan met onderliggende plannen en de escalatiematrix. Hiermee hebben we een slagvaardige crisisstructuur neergezet zowel op strategisch, tactisch als operationeel niveau, waarmee we professioneel verder kunnen.

Er zijn slechts twee Gezondheidskundige Adviseurs Gevaarlijke Stoffen (GAGS) in Noord-Nederland terwijl er minimaal vier zouden moeten zijn. Om de onderbezetting van het piketrooster van de GAGS aan te pakken volgen twee collega's in het Noorden sinds 2020 de GAGS-opleiding van twee jaar. Begin 2021 is een van hen begonnen aan het meedraaien in de praktijk met een senior GAGS. Daarnaast zijn medio 2021 nog twee collega's met de GAGS-opleiding begonnen.

Wat hebben we gedaan?

Antibioticaresistentie

- **Gezamenlijke aanpak**
  Er wordt gewerkt volgens een gezamenlijke aanpak met Noord-Nederlandse partners van antibioticaresistentie, met onder andere een digitaal meldingssysteem, landelijke afstemming, meldingen en vervolgacties.
- **Antibiotica Resistentie (ABR) Zorgnetwerk**
  De GGD heeft een actieve rol in het door VWS gesubsidieerde ABR-Zorgnetwerk Noord-Nederland. De activiteiten zijn in 2021 voortgezet. Door de Covid-pandemie was de aandacht voor andere terreinen van de infectieziektebestrijding gering en dit was net als vorig jaar hier goed merkbaar. We nemen deel aan de werkgroep regionaal signaleringoverleg ABR.

Infectieziektebestrijding

- **Regionaal Overleg Niet Acute Zorg (RONAZ)**
  De GGD participeert in het RONAZ, waarin onze deskundigen infectiepreventie hygiëneadviezen geven aan de verpleeg- en verzorgingshuizen en thuiszorgorganisaties. De adviezen binnen de regionale keten van zorgaanbieders volgens het handelingsprotocol bij vraagstukken rondom Covid. Wekelijks worden aan het RONAZ aantallen uitbraken in Groninger zorginstellingen aangeleverd. Ook hebben we wekelijks of tweewekelijks deelgenomen aan Noord Nederlandse of regionale afstemmingsoverleggen m.b.t. DI & COVID

- **Aantal afgehandelde vragen infectieziektebestrijding (niet-Covid)**
  Er zijn in 2021 687 vragen afgehandeld die niet over Covid-19 gingen maar over andere infectieziekten. Dat is 67% meer dan in 2020, maar 27% minder dan in 2019.
- **Meldingen over infectieziekten**
  In 2021 heeft Infectieziektebestrijding 238 meldingen binnengekregen. Het ging in ruim 18% van de gevallen om hepatitis B, vaker dan in voorgaande jaren. Het aantal kinkhoestmeldingen lag met vier gevallen, erg laag. In 2019 werden er nog 275 gevallen geregistreerd. De lagere incidentie van andere infectieziekten dan Covid-19 komt waarschijnlijk doordat meer mensen afstand van elkaar houden, zoals de coronaregels verlangden, er een lagere incidentie is geweest van andere infectieziekten.
- **Artikel 26 Wpg-meldingen (ziekteclusters in instellingen)**
  Er zijn 151 artikel 26 Wpg-meldingen geregistreerd, waarvan de meeste in de tweede helft van 2021. De meest voorkomende meldingen waren hand-, voet- en mondziekte (37 keer), gastro-enteritis binnen zorginstellingen of kinderopvang (17) en RSV (8). Het aantal meldingen artikel 26 nam afgelopen jaren gestaag toe maar lag in 2021 maar liefst 60% hoger dan in 2020 (van 94 naar 151 meldingen).
- **Deskundigen Infectiepreventie (DI)**
  De deskundigen infectiepreventie (DI) zijn net als in 2020 actief geweest in het geven van scholing en voorlichting, met name aan de nieuwe medewerkers van het COVID-team. Zij zijn door hen geschoold in basishygiëne en infectiepreventiemaatregelen. In 2021 was het opgeleide BCO-COVID zorgteam operationeel, met goede contacten binnen alle zorginstellingen waardoor er kwalitatief goede BCO's afgenomen konden worden.
  Het DI-team heeft een zgn. 'train the trainer' workshop verdieping H&IP (basis-hygiëne en infectiepreventie-maatregelen) gegeven aan 4 vaccinatie-dagcoördinatoren, die op hun beurt alle medewerkers-vaccinatie de workshop gegeven hebben.
  De DI's adviseerden en leverden ondersteuning aan het COVID-team en alle Groninger zorginstellingen. Ook hebben ze begeleiding gegeven aan de DI's in opleiding en zijn ze betrokken bij het opzetten van de samenwerking DI opleiding (CZO criteria) voor de drie noordelijke provincies.
  De DI hebben aan alle GGD-JGZ medewerkers een Covid-19 workshop aangeboden om de scholen en kinderopvang beter te kunnen ondersteunen.
  Daarnaast hebben de DI's diverse controles en audits gedaan en intern en extern ondersteuning gegeven en geadviseerd bij vragen over hygiëne en infectie-preventiemaatregelen aan o.a. bestaande, tijdelijke en nieuwe COA locaties.
  Ook hebben ze hygiëneaudits gedaan en adviesrapporten geschreven bij nieuwe COVID vaccinatie- en of testlocaties.
  Er was ook een uitbraak van aviaire influenza (vogelgriep) in een pluimveebedrijf in Lutjegast, waar gelukkig geen mensen zijn besmet. Wel heeft IZB een rol gespeeld in het uitdelen van medicatie en griepvaccinaties aan de ruimers, maar ook aan de eigenaar van het bedrijf en heeft de DI hygiëne-adviezen gegeven.

Tuberculosebestrijding

- **Gezamenlijke visie REC NO en samenwerkingsmogelijkheden**
  Na de vertraging door corona is een hernieuwde gezamenlijke visie REC NO vastgesteld, in de lijn van het landelijk plan van aanpak efficiënte inrichting TBC-bestrijding. Drie procesleiders zijn aan de slag gegaan met de uitwerking van de samenwerking. Er is verder onderzoek

gedaan naar verdere samenwerkingsmogelijkheden GGD Groningen en GGD Drenthe met GGD Fryslân waarover een adviesrapport is opgeleverd.

- **Preventief screenen op latente tuberculose infectie (LBTI)**
  Het team TBC was voornemens in 2020 een start te maken met het preventief screenen op latente tuberculose infectie (LBTI) bij asielzoekers, waarmee we TBC en LBTI uitsluiten. In geval van LBTI is iemand geïnfecteerd met de tuberkelbacterie zonder dat er ziekteverschijnselen zijn. Maar vanwege de terugloop van asielzoekers en de inzet op de coronacrisis was dit project doorgeschoven naar 2021. Maar ook in 2021 zijn we hier niet mee aan de slag gegaan, ook omdat er landelijk nog aan een richtlijn/procedure wordt gewerkt en die verder advies voor implementatie gaat geven. Aan deze werkgroep neemt ook een vertegenwoordiger van GGD Groningen deel. Pas als de richtlijnen/procedures gereed zijn, wordt LBTI-screening van (kinder) asielzoekers gestart.
- **Screening op incidentie**
  De screening op incidentie is aangepast, waardoor er minder wordt gescreend bij landen waar weinig TBC voorkomt. De grens voor screening asielzoekers is ongewijzigd 50/100.000, en voor immigrantenscreening geldt nu grens van 100/100.000.

Seksuele Gezondheid

- **Team SG**
  Het team Seksuele Gezondheid (SG) heeft in 2021 deels in een afgeschaalde situatie gewerkt waardoor een aantal taken beperkter konden worden uitgevoerd. Naast de coronacrisis, met bijbehorende maatregelen, en de heroverweging van de samenwerking tussen Groningen en Drenthe, heeft het team SG te maken gehad met uitval en personele wisselingen. In de tweede helft van 2021 is gewerkt aan het weer op sterkte brengen van de personele formatie. Daarnaast werken we aan het herijken en opnieuw inrichten van processen en activiteiten. Dit proces zal doorlopen in 2022.
- **Jongeren**
  Jongeren vormen een belangrijke doelgroep, met name voor Sense (tot 25 jaar). Naast het houden van spreekuren geven we voorlichting en organiseren we activiteiten voor jongeren. Seksuele vorming en weerbaarheid zijn belangrijke thema's. We richten ons daarbij onder andere op het toerusten van docenten met vaardigheden en kennis om het thema seksuele gezondheid te presenteren zodanig dat men zich er 'senang' bij voelt. Een aantal scholen heeft stimuleringsgeld voor relaties en seksualiteit toegewezen gekregen, maar vanwege corona zijn de voorgenomen activiteiten opgeschort.
- **Migranten**
  Vanwege corona werd voorlichting aan migranten corona-proof uitgevoerd. Het gaat hier om trainingen en voorlichtingen seksuele gezondheid, vrouwelijke genitale verminking en weerbaarheid. Vanwege corona hebben er maar twee theatervoorstellingen plaatsgevonden. Ook zijn voor de leerlingen van de Internationale Schakel Klas (ISK) Groningen een dag verschillende workshops gegeven over seksuele gezondheid. Anticonceptie, seksuele identiteit en weerbaarheid waren de belangrijkste thema's. Ook zijn er theaterworkhops gegeven gericht op bewustwording van de verschillende seksuele normen in Nederland en land van herkomst. Samen met ketenpartners zijn er activiteiten ondernomen gericht op het bevorderen van de seksuele gezondheid van statushouders.

- **Sekswerkers**
  Het inloopspreekuur sekswerkers is na de zomer weer opgestart. Daarnaast zijn we sinds eind 2021 tweewekelijks aanwezig op het Meetingpoint voor sekswerkers in de stad Groningen. Er zijn dit jaar geen seksbedrijven bezocht. Signalering mensenhandel blijft een aandachtsgebied. Er zijn brieven met informatie over testmogelijkheden gestuurd naar prostitutiebedrijven en er is met ketenpartners in de gemeente Groningen overlegd omtrent samenwerken in een huiskamer.
- **Mannen die seks hebben met mannen**
  Sinds 1 september 2019 wordt meegedaan aan een pilot PrEP, medicatie waarmee voorkomen wordt om hiv op te lopen. Deze medicatie wordt, bij voorkeur via de huisarts, verstrekt aan mannen die seks hebben met mannen (MSM) die een hoog risico oplopen op hiv. De behandeling van PrEP-cliënten is in de eerste helft van 2021 gecontinueerd, maar nieuwe PrEP-aanvragen kwamen eerst op een wachtlijst. Vanaf september 2021 hebben we weer nieuwe PrEP-aanvragen opgepakt. Tot en met december 2021 werd vanuit GGD Groningen aan 101 mannen PrEP verstrekt. Testlab (de faciliteit voor anoniem en online testen op soa's voor mannen die seks hebben met mannen) is tijdens de coronacrisis doorgegaan en het aantal klanten bleef in lijn met het gestelde quotum.
- **Voorlichting**
  Vanwege corona is er in 2021 in beperkte mate gelegenheid geweest om voorlichting gegeven aan de doelgroepen (licht verstandelijk beperkte jongeren, basisscholen, speciaal onderwijs, studenten, professionals) aangaande seksuele gezondheid en grensoverschrijdend gedrag.
- **Project 'Veilige stad'**
  In de gemeente Groningen is eind 2019 onder het thema 'Veilige stad' inzet gepleegd op het onder aandacht brengen van seksueel geweld in het uitgaansleven. Doelgroepen hierbij waren studenten, barpersoneel, artsen, intermediairs en hulpverleners. Begin 2020 is er een concept-training signaleren seksueel geweld voor horecapersoneel in elkaar gezet en er is een discussieavond over seksueel geweld geleid. Door corona kon de training nog niet worden gegeven in 2021. In 2021 zijn er vijf studentenverenigingen getraind in het zichtbaar en bespreekbaar maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag. In het Decanenoverleg Noord-Nederland is uitleg gegeven over seksueel geweld en de rol van de decaan, is een stroomdiagram gemaakt voor praktisch gebruik bij signaleren van en handelen op onthulling van seksueel geweld. Naar aanleiding hiervan is een training opgezet voor de decanen van de Hogescholen en RUG. In 2021 is deze training gegeven aan de decanen van de Stenden/NHL in Leeuwarden. Begin 2022 zal de training worden gegeven aan de decanen van de Hanzehogeschool in Groningen en RUG. Deze zou in 2021 al worden gegeven maar werd uitgesteld vanwege corona. Op gebied van het project Nu Niet Zwanger, keuzehulpgesprekken bij ongewenste zwangerschap en seksueel geweld zijn we volop actief gebleven.

Publieke gezondheid asielzoekers

In onze provincie waren in 2021 drie reguliere COA-locaties operationeel (Ter Apel, Delfzijl en Musselkanaal) en zijn er vanwege de toename van het aantal asielzoekers en Covid-19, om besmette mensen tijdelijk apart te houden, vijf tijdelijke locaties ingericht (Zoutkamp, Haren, twee in Groningen en Nieuwe Pekela). In totaal is er accommodatie voor meer dan 4.000 asielzoekers. Medewerkers JGZ hebben ook in 2021 PGA JGZ-taken verricht. Het team TBC screent deze groep in

Ter Apel waarbij ook het team IZB is betrokken. Het team IZB heeft bij meer dan 36.000 nieuwe asielzoekers een PCR-test afgenomen. Gemiddeld was iets meer dan 1% besmet met Covid-19.

Voor de Deskundige infectiebestrijding was er op PGA gebied veel te doen in 2021, met name door COVID. Denk aan de noodlocaties die geopend moesten worden, waar afspraken mee gemaakt moesten worden over testen/vaccineren, maar waar ook geauditeerd moest worden. De overbevolking in AZC Ter Apel, de Afghanen in Zoutkamp, het testen en vaccineren op elke locatie en de hygiëne-audits. De Deskundige Infectieziektebestrijding heeft uiteindelijk het recordaantal van 24 hygiëneadviezen op de locaties gegeven en daarbij adviezen gegeven aan het personeel. Het team Seksuele gezondheid geeft gerichte voorlichting aan diverse groepen asielzoekers.

Reizigersadvisering

Omdat er op de zomerperiode na, vrijwel niet werd gereisd had de GGD wederom een 'slecht' jaar voor reis- en beroepsvaccinaties. Ook werden nauwelijks medewerkers van bedrijven die risico lopen gevaccineerd. Met name in de zomerperiode zijn hepatitis-B vaccinaties gezet voor specifieke groepen leerlingen uit het beroepsonderwijs en voor de RUG. In oktober en november zijn griepvaccinaties verstrekt, ook aan externe bedrijven.

Vergeleken met de jaren voor Covid-19, heeft de GGD slechts 10% van het gebruikelijke aantal klanten voor Reizigersadvisering gehad.

Forensische geneeskunde

- **Regionaal expert FMEK**
  Vanaf 2021 wordt gewerkt volgens het nieuwe Handelingskader Forensisch Medische Expertise voor Kinderen (FMEK), dat aansluit bij het landelijke programma Geweld Hoort Nergens Thuis. Hierbij is nadrukkelijk gekozen voor een 'lerende aanpak'. Het bovenregionaal netwerk voor FMEK is verder uitgebouwd en een selecte groep forensisch artsen is nageschoold op deze specifieke expertise. De regionale coördinatie is in handen van GGD Drenthe. GGD Groningen biedt in samenwerking met GGD Fryslân en GGD Drenthe opleidingsplaatsen voor forensische geneeskunde aan. De forensische geneeskunde investeert in onderwijs om met een actieve bijdrage aan de geneeskunde-opleiding jonge artsen te interesseren voor het vak.
- **Bloedproeven**
  Het volume verrichte bloedproeven in het kader van alcohol en drugs in het verkeer is met 20% toegenomen ten opzichte van 2020. Medio september is een pilot gestart om bloedproeven tijdens avond/nacht/weekend- diensten (ANW) door een verpleegkundige uit te laten voeren. Dit wordt voortgezet met de bedoeling om een poule te maken van aantal verpleegkundigen voor het verrichten van bloedproeven in de ANW diensten. Bij de besprekingen over het sluiten van tijdelijke contracten voor uitvoering van de MAZ wordt onderhandeld over een kostendekkende vergoeding voor GGD Groningen.
- **Toegepaste Forensische geneeskunde**
  Het team neemt deel aan meerdere lopende onderzoeken op het gebied van suïcide en preventie.
- **Dreigende capaciteitsproblemen forensisch artsen**
  De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) signaleert dat veel forensisch artsen binnenkort met pensioen gaan, terwijl er veel te weinig nieuwe artsen worden opgeleid. Daarnaast is

ook sprake van hoge werkdruk bij de huidige bezetting. Ook onze forensisch artsen hebben in toenemende mate moeite om de roosters rond te krijgen en ook bij ons speelt de uitstroom vanwege pensionering.
Het kabinet wil een aantal aanbevelingen uit het IGJ-rapport overnemen, zoals het verhogen van de kwaliteit van de opleiding en het vergroten van de instroom in de opleiding. Hiervoor is een structurele investering nodig van € 20 miljoen per jaar, waarover het nieuwe kabinet een besluit zal moeten nemen.

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg

- **Sluitende aanpak**
  Als GGD leveren we een actieve bijdrage gericht op een sluitende aanpak voor personen met (overlast veroorzakend) verward gedrag en complexe problematiek door onder andere met onze OGGz medewerkers en onze forensisch artsen op verzoek van het Zorg- en Veiligheidshuis Groningen (ZVHG) te participeren in het multidisciplinair overleg van het levensloopbestendig team. Omwille van verbetering efficiency en afstemming is het zorg- en veiligheidsteam vanaf 01-01-2021 opgegaan in dit levensloopbestendige team. De GGD neemt deel in de stuurgroep ZVHG en de OGGz sluit op verzoek aan bij zorgoverleggen die vanuit het ZVHG worden georganiseerd. In 2021 heeft de GGD echter geen uitnodiging voor een zorgoverleg ontvangen. Wel is er een actief relatiebeheer met netwerkpartners. In 2021 is er een DVO Centrumgemeente voorbereid voor 2022. Hierin zijn afspraken over de inzet van bemoeizorg en de inhoudelijke doorontwikkeling van de OGGz opgenomen.
- **Cliënten vangnet en Advies OGGz**
  In het begin van de pandemie liep het aantal meldingen fors terug, maar vanaf de zomer 2020 stegen de aanmeldingen weer. Medewerkers zagen dan ook een toename van ernstige problematiek zoals vervuilde en verwaarloosde huishoudens. Het aantal contacten is in 2021 t.o.v. 2019 meer dan verdubbeld; van 500 naar 1.095 contacten (+119%) en t.o.v. 2020 toegenomen van 678 naar 1.095 contacten (+62%). Deze toename betekent niet dat de ‘caseload’ in dezelfde mate is toegenomen. Omdat de V&A medewerker voor langere tijd een vinger aan de pols wil houden, verdwijnt een contact pas uit deze registratie als de organisatie die het contact moet overnemen een goedlopend contact heeft opgebouwd. Het aantal cliënten jonger dan 23 jaar is met 4% van de gevallen, nog steeds beperkt. De grote leeftijdscategorie 23-65 jaar is het afgelopen jaar fors gestegen, van 353 naar 665 personen. Ongeveer een derde van het aantal cliënten is ouder dan 65 jaar. De meest genoteerde soorten problematiek waarvoor de V&A medewerker is ingezet had betrekking op het huishouden, zoals vervuiling en hoarding (ca 40%) en het psychische functioneren (bijna 20%).
  Naast de inzet op complexe problematiek worden de V&A medewerkers veelvuldig geconsulteerd en om advies gevraagd door gemeenten. Ook ketenpartners vragen regelmatig om advies. De V&A medewerkers schuiven op verzoek aan bij zorgoverleggen en denken mee in het vinden van een oplossing bij hardnekkige complexe problematiek.
- **GGD-er in de buurt**
  De pilot ‘GGD-er in de buurt’ (Westerkwartier) is vervolgd en geformaliseerd in de DVO met nadruk op signalering en preventie ter voorkoming van dreigende escalatie. De GGD-er in de buurt doet naast de meldingen die hij/zij krijgt van de politie ook de E33 meldingen (betreft verward gedrag). De GGD’er in de buurt heeft een preventieve functie. Door vroegtijdige inzet op een laagdrempelige wijze wordt erger voorkomen. De GGD’er in de buurt heeft 6

maanden lang de coördinator OGGz van de gemeente vervangen vanwege ziekte en is de functie niet vervangen. In oktober is een wisseling geweest van werkgebieden en is een nieuwe medewerker op de positie van GGD'er in de buurt geplaatst. In de 6 maanden zijn in 2021 zo'n 50 meldingen bij de GGD'er in de buurt gedaan.

- **Verkennend onderzoek (VO) Wvggz**
  De coördinatoren van alle regio's/gemeenten die het VO hebben ingekocht bij de GGD zijn twee keer bijeen geweest, waarin de resultaten van het eerste jaar VO werden besproken en om te leren van elkaars ervaringen en om de processen verder te verbeteren. Daarnaast heeft er een bijeenkomst plaatsgevonden met de beleidsambtenaren. Het uniform toepassen en uitvoeren van het Verkennend Onderzoek voor alle gemeenten lijkt te complex. De inzet van het leveren van maatwerk vanuit GGD Groningen naar haar opdrachtgevers past beter vanuit praktisch oogpunt en op basis van wat goed werkt. Samen met de opdrachtgevers zijn aan het eind van het jaar de evaluaties van de VO's gestart en is besproken hoe de gemeenten in 2022 verder willen. Het is duidelijk dat uniformiteit in de aanpak in het VO-proces lastig is, omdat gemeenten hun eigen beleidskeuzen maken en zelf de regie willen houden. In 2021 hebben 27 VO'en plaatsgevonden, waarmee in totaal meer dan 356 uren was gemoeid. Ongeveer de helft van de VO'en hebben geleid tot een Zorgmachtiging/Melding.

Medische Milieukunde

- **Mogelijke gezondheidseffecten**
  Het team Medische Milieukunde wordt vaker benaderd over mogelijke gezondheidseffecten van diverse activiteiten en ingrepen in de leefomgeving. Soms kunnen we de vraag telefonisch of via de mail afhandelen, en een andere keer worden we betrokken in een langdurige procedure waarin we meedenken en adviseren over het vermijden of beperken van negatieve gezondheidseffecten.
- **Vragen inwoners**
  Het team Medische Milieukunde wordt benaderd over mogelijke gezondheidseffecten van diverse activiteiten en ingrepen in de leefomgeving. In 2021 hebben inwoners ons 154 specialistische vragen over het binnenmilieu (58%) en het buitenmilieu (42%) gesteld. Kwesties over vocht en schimmel (47%), asbest, ventilatie, ongedierte en geur betroffen het binnenmilieu en in het buitenmilieu werden de meeste vragen gesteld over houtrook (30%), (laagfrequent) geluid, windturbines, geur en straling/elektromagnetische velden.
  De meest geraadpleegde pagina's op de landelijke site waren gericht op geluid/bromtoon, houtrook en gezondheid, hitte en gezondheid en schadelijke stoffen.
- **Adviseren aan overheden**
  Het team Medische Milieukunde wil meer aan de voorkant van planvorming adviseren en wordt langzamerhand vaker betrokken door overheden. Maar in de meeste gevallen waren de plannen al verder gevorderd wanneer de GGD werd gevraagd. Tot 2020 was de GGD jaarlijks in minder dan 20 gevallen betrokken, maar vanaf 2020 jaarlijks meer dan 50 keer.

Het ging daarbij meestal om de volgende thema's waar gemeenten de GGD vaker betrokken:

• **Thema's**	• **Gemeenten**
• woningbouwprojecten (20%)	• Groningen, Eemsdelta, Westerkwartier
• vee/geitenhouderijen (12%)	• Het Hogeland, Oldambt, Westerkwartier
• milieueffectrapportages	• Groningen, Stadskanaal, Veendam
• loden leidingen	• Groningen, Het Hogeland, Westerkwartier
• drinkwater	• Midden-Groningen
• overlast Ring Zuid	• Groningen
• hoogspanningslijnen	• Veendam
• windmolens	• Groningen, Stadskanaal, Midden-Groningen
• laagfrequent geluid	• Groningen, Eemsdelta
• rioolwater	• Groningen
• houtstook	• Groningen, Het Hogeland
• klimaat	• Groningen en Eemsdelta
• 5G	• Westerkwartier

Vanuit de *provincie* waren we betrokken bij de klankbordgroep Hinderapp en windturbines, thema's in de Omgevingsvisie, gezondheid rondom de Eemshaven en vanwege wijziging omgevingsvergunning van ESD-SiC.

- **Gezondheidsadviseur gevaarlijke stoffen (GAGS)**
  De GAGS is in 2021 in totaal 50 keer ingezet in Noord-Nederland (16 keer GRIP 1), waarvan 17 keer in onze provincie (branden, asbest, blootstelling koelmiddel, irriterende stoffen, intoxicatie, lekkage gevaarlijke stoffenchloor). Dat waren iets minder dan in 2020, toen er 52 inzetten waren, en minder dan in 2019; toen waren het 67 waarvan 34 in Groningen.
  De GAGS heeft ook taken in de koude fase, waarin 58 activiteiten zijn genoteerd. Zo zijn bijdragen geleverd aan de actualisatie van een groot aantal rampbestrijdingsplannen bij bedrijven, zoals Underground Gas Storage Norg, Groninger Airport Eelde, AVEBE Foxhol, JPB Winschoten, EnergyStock Veendam, ChemCom Eemsdelta, Delamine Eemsdelta, Teijin Aramid Eemsdelta, chemiepark Delfzijl – Eemsdelta. Ook was de GAGS betrokken bij workshops 'Samenwerking GAGS – Adviseur gevaarlijke stoffen brandweer – Meetplanleider Noord Nederland', deelname oefeningen rampenbestrijding, scenariosessies en bieden van handelingsperspectieven aan diverse bedrijven.

GGD als crisisdienst

Het Integraal Crisisplan, het Crisisteam en de escalatiematrix, waarin de wijze van alarmering in voorstelbare situaties is uitgewerkt, zijn in concept gereed. Ook is gewerkt aan de wijze van informatiemanagement en de inrichting van het publieksinformatienummer (PIN). Van de andere plannen is de structuur uitgewerkt en vandaaruit is een ruw concept Crisiscommunicatieplan geschreven. Elk plan bestaat uit negen fasen van crisisbeheersing die uitgewerkt zijn en een logische volgorde hebben. Op deze manier wordt de integraliteit van het Crisisplan bevorderd. Van het Continuïteitsplan, het Bedrijfsnoodplan met BHV-plan, het Nafaseplan en het GGD Rampen Opvangplan (GROP) en de vier draaiboeken (IZB, MMK, Gezondheidsonderzoek bij Rampen en Psychosociale Hulpverlening) zijn de formats gereed en hebben we de trekkers van deze producten en de werkgroepen benoemd.

De rol van GROP-coördinator is per juli 2021 aangepast naar crisiscoördinator GGD en uitgebreid naar 34 uur in de week. Ten behoeve van het Crisisteam is een Teams-omgeving ingericht die nog verder moet worden ingevuld met de meest praktische documenten. Verder hebben we een pagina op intranet ingericht ten behoeve van de crisisorganisatie en is een aantal collega's geworven voor taken in de crisisorganisatie. Er is ook veel gedaan aan de bewustwording van GGD als crisisorganisatie onder alle medewerkers binnen de GGD.

Vijftien GGD-medewerkers met een crisisfunctie hebben een training gevolgd, een crashcourse BOBOC, een structuur waarmee slagvaardig vergaderd kan worden. Tot slot is het plan Opleiden Trainen Oefenen (OTO plan) 2022 ingediend bij het Acute Zorg Netwerk Noord Nederland voor gedeeltelijke financiering.

Wat heeft het gekost?

			Primitieve Begroting	Actuele begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2021**	**2021**	**2021**	**2021**
Gezondheid beschermen en bevorderen	lasten	**Totaal lasten**	**9.741**	**9.399**	**74.695**	**-65.296**
Gezondheid beschermen en bevorderen	baten	**Totaal baten**	**-9.741**	**-9.399**	**-74.993**	**65.594**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**-298**	**298**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**-298**	**298**

2.5. Deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden

Wat houdt het deelprogramma in?

Het deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden omvat de producten epidemiologie, gezondheidsbevordering en lokaal gezondheidsbeleid (advisering publieke gezondheid).

GGD Groningen ondersteunt gemeenten bij het maken van **integraal lokaal beleid** over gezondheid en een gezonde leefomgeving. De GGD helpt ook bij de implementatie. Het gedachtengoed van positieve gezondheid staat hierbij centraal. De insteek is om de mogelijkheden, veerkracht en eigen regie van mensen te versterken. De GGD verricht eigen **epidemiologisch onderzoek** en **monitoring** van kengetallen. Daarbij wordt gebruikgemaakt van beschikbare relevante (landelijke) data en kennis om **advies op maat** te geven.

Wat hebben we bereikt?

Algemeen

GGD en gemeenten geven een steeds bredere invulling aan publieke gezondheid. Gezondheid krijgt steeds meer een plaats binnen verschillende gemeentelijke beleidsplannen (o.a. sociaal domein, omgevingsvisie). Dit sluit aan bij de nieuwe kijk op gezondheid, waarbij gezondheid meer is dan de afwezigheid van ziekte en in relatie wordt gezien met sociale factoren en omgevingsfactoren. Door het bevorderen van gezond gedrag, gezonde leefomgeving en in te zeten op preventie blijven mensen langer gezond, en kunnen ze langer maatschappelijk participeren. Deze integrale aanpak vraagt duidelijk omschreven doelen en dwarsverbindingen met andere beleidsdomeinen zoals jeugd, armoede, economische zaken, veiligheid, sport en onderwijs. GGD Groningen voorziet gemeenten van regionale en lokale gezondheidsdata, adviseert bij het maken en bijstellen van domein verbindend beleid en ondersteunt bij de implementatie daarvan. Deze taak vervullen wij vanuit een onafhankelijke positie, met oog voor het belang van de publieke gezondheid, onze opdrachtgevers en derden.

Advisering regionaal en lokaal gezondheidsbeleid

Ook dit jaar hebben gemeenten bepaald welke thema's in hun regionaal en lokaal (gezondheids) beleid prioritair zijn. Daarbij hebben gemeenten gebruik gemaakt van de deskundigheid over de publieke gezondheid van de GGD. Hierbij is het uitgangspunt een brede kijk op gezondheid, die domein-verbindend is, intersectorale samenwerking stimuleert en focus houdt op onderliggende determinanten van gezondheid. Gemeenten sluiten hun lokaal beleid en uitvoeringsplannen aan bij het rijksbeleid. In 2021 werd door VWS het Nationaal Preventieakkoord en verder doorvertaald naar regionaal en lokaal beleid.

De gemeenten, diverse (veld)partners en GGD Groningen hebben het afgelopen jaar intensief samengewerkt. De data van de volwassenmonitor 2020 zijn dit jaar door de GGD aan gemeenten gepresenteerd, geduid en meegenomen in lokaal beleid. Gemeenten en hun raden, en inwoners hebben het afgelopen jaar verschillende vragen aan de GGD gesteld over regionale en lokale vraagstukken zoals zienswijzen op bouwplannen, biovergisters, windmolens, geitenstallen, menstruatie-armoede en veel vragen over corona-gerelateerde onderwerpen, bijvoorbeeld

testcapaciteit. De advisering en beantwoording kwam tot stand door het bundelen van beleidsmatige en onafhankelijke expertise. Daarnaast is er aansluiting gezocht bij werkgroepen en projecten van gemeenten om handelingsstrategieën met elkaar te delen. Beleidsintegraliteit was hierbij een relevante focus.

We zien als belangrijke ontwikkeling dat acteren in de regio binnen verbindende netwerken steeds meer het adagium van beleidsontwikkeling wordt. Om de publieke gezondheid in de provincie Groningen te agenderen en te versterken hebben we als GGD actief deelgenomen aan relevante werkgroepen en regionale netwerken die de publieke gezondheid raken. Vanuit onze expertise op het gebied van de publieke gezondheid en met kennis van de regionale en lokale opgaven binnen gemeenten denken we mee, schrijven we mee, en hebben daarmee invloed op het resultaat. Voorbeelden hiervan in 2021 zijn de doorontwikkeling van het Preventie Overleg Groningen (POG) en het op lokaal niveau ondersteunen bij de ontwikkeling van het lokaal preventie akkoord. Gemeenten en GGD hebben in opdracht van het bestuur in 2021 samengewerkt aan de contouren van een gezamenlijke regionale (beleids)meerjarenagenda publieke gezondheid 2022-2025.

GGD wil de kwaliteit van haar advisering continu verbeteren door het ontwikkelen van praktisch toepasbare expertise. Dit doen we door nabij te zijn, aan te sluiten op de lokale en regionale context, tijdig en efficiënt te anticiperen op beleidsontwikkelingen en (onderzoeks) aanvragen en door constant afstemming te zoeken met gemeenten en samenwerkingspartners in de (zorg)ketens. Hiermee beïnvloedt de GGD op een (in)directe manier het krachtenveld van de publieke gezondheid

Zo is de GGD partner van het lectoraat Healthy Ageing Publieke Gezondheid/ Ouderen en neemt deel aan het consortium Gezondheid in de Omgeving Noord-Nederland (GO! NN). GGD Groningen participeert in het landelijke beleidsoverleg GGD GHOR, neemt deel aan dialoogtafels rondom de nieuwe VTV (RIVM) en sluit aan bij de Landelijke Preventie Tafel Roken (VWS). De opgedane kennis en ervaringen in deze netwerken worden gedeeld met de gemeenten. Het delen hiervan is een wederkerig (leer)proces waarbij behoeften en beleidsadvies constant tegen elkaar worden afgezet en getoetst.

Onderzoek en monitoring

Om inzicht te krijgen in de gezondheidssituatie van de bevolking in de provincie Groningen worden er voor de gemeenten periodiek epidemiologische gegevens verzameld door de GGD. Afgelopen jaar stonden twee gezondheidsonderzoeken centraal: de analyse en duiding van de Volwassenmonitor 2020 en het voorbereiden en uitzetten van de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd. In de voorbereiding van beide onderzoeken zijn er specifieke wensen t.a.v. de vragenlijst van gemeenten geïnventariseerd en werden deze meegenomen. De resultaten van de landelijk geharmoniseerde Gezondheidsmonitor Volwassenen 2020 zijn in het najaar gepresenteerd aan alle gemeenten. Om de resultaten voor Groningen met andere GGD-regio's en landelijke referentiecijfers te kunnen vergelijken zijn ook afgelopen jaar de gezondheidsmonitors van alle GGD'en in Nederland verder geharmoniseerd.

De digitale portal van de GGD omvat informatie over de publieke gezondheid in Groningen, waaronder informatie uit de landelijke monitors. De portal is vrij toegankelijk en ook in 2021 werd deze actueel gehouden en aangevuld met bijvoorbeeld informatie uit de Volwassen monitor 2020.

GGD Groningen heeft afgelopen jaar meer onderzoek gedaan op de eigen data, zodat we bijdragen aan een wetenschappelijk onderbouwde werkwijze ter bevordering van de publieke gezondheid in de provincie Groningen. De GGD heeft in navolging van 2020 op verzoek van het RIVM en GGD GHOR meegewerkt aan corona-gerelateerde onderzoeken/ uitvragen, zoals het voorbereiden gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2022. Daarnaast heeft epidemiologie (intern) de afdeling IZB ondersteunt bij de informatievoorziening en datamanagement rondom de bestrijding van het coronavirus.

Vanaf begin 2020 heeft GGD Groningen een *'light'* monitor inricht om de inzet van de middelen ten aanzien van aardbevingscoaches in het aardbevingsgebied jaarlijks te kunnen evalueren. Begin 2022 zullen we de jaarrapportage presenteren aan de 'ambtelijke tafel aardbevingen'.

Gezondheidsbevordering

Om gezond gedrag van onze inwoners te bevorderen werkt de GGD nauw samen met gemeenten, inwoners en lokale netwerken om uitvoering te geven aan lokaal beleid. GGD Groningen geeft advies en ondersteuning, én initieert en participeert in verschillende (effectieve) lokale gezondheidsbevorderende netwerken en programma's. Hierbij wordt de verbinding gemaakt met landelijke en regionale ontwikkelingen zoals het Nationaal Preventieakkoord (NPA), de landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024, Volwassenmonitor 2020 en corona-gerelateerd beleid en uitvoering.

Gezondheidsbevordering gericht op het thema leefstijl is en blijft de komende jaren een belangrijk thema binnen gemeenten. Mede door corona is het belang van inzet op preventie en leefstijl extra zichtbaar geworden. Vanuit het Lokale Gezondheidsbeleid (LGB) en het LPA werken we als GGD mee in verschillende (lokale) programma's en (bijhorende) interventies gericht op verschillende leefstijlthema's zoals: een rookvrije generatie, alcoholpreventie, bewegen, gezonde voeding en (voorsorterend op het aankomende NPA) mentale weerbaarheid. Dat doen we vanuit verschillende rollen, als regisseur, adviseur, coördinator of uitvoerder.

Zo heeft in 2021 GGD Groningen de regierol in het 'Netwerk Rookvrij Opgroeien Groningen' voortgezet. Met het regionale netwerk (ongeveer 120 partijen), bestaande uit gemeenten, maatschappelijke partners, zorgverzekeraar, bedrijfsleven en inwoners, streven we ernaar dat elk kind rookvrij kan opgroeien. GGD faciliteert lokale netwerken om te komen tot een rookvrije generatie, en ondersteund bij de uitvoering. GGD GHOR en Alliantie Nederland Rookvrij ondersteunen GGD Groningen. In het kader van alcohol preventie werden samen met gemeenten en verschillende partners zoals VNN, onderwijs en JGZ landelijke publiekscampagnes en interventies (gericht op jeugd en volwassenen) uitgedragen en geborgd binnen bestaande programma's. Voor het thema overgewicht en gezonde voeding, zijn we als GGD betrokken bij de uitvoering van de (Groningse aanpak) Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG). Naast aandacht voor gezonde voeding en beweging is er binnen deze Groningse aanpak expliciet aandacht voor onderliggende factoren die liggen binnen de sociale en fysieke omgeving van het opgroeiende kind. Door de coronamaatregelen werden in 2021 ook veel activiteiten binnen programma's uitgesteld of in aangepaste vorm uitgevoerd. Er is ook dit coronajaar blijvende extra aandacht geweest voor kwetsbare gezinnen, om deze in beeld te houden en te ondersteunen bij beginnende problemen (vroegsignalering).

GGD heeft aanvullend voor gemeenten en onze inwoners de website ‘Gezond Leven in Groningen’ ontwikkelt. De website is bedoeld als inspiratie, hoe inwoners met kleine stapjes kunnen werken aan een gezonde leefstijl en lekker in je vel (blijven)zitten, in eerste instantie gedurende de coronacrisis met bijbehorende maatregelen. De website heeft zich het afgelopen jaar verder ontwikkelt en richt zich nu meer op (positieve) gezond blijven, waarbij het accent op corona langzaam loslaten.

Aardbevingen en gezondheid

Aardbevingsschade heeft een negatief effect op de gezondheid en het welbevinden van de getroffen Groningers. Met ingang van 2020 wordt het project ‘Gezondheidsgevolgen aardbevingen’ uitgevoerd. Professionals die werkzaam zijn op het aardbevingsdossier worden ondersteund d.m.v. kennis over weerbaarheid bij aardbevingsschade. We monitoren *(light)* de inzet van de aardbeving coaches, werken samen met gemeenten aan een integraal plan van aanpak sociaal-emotionele ondersteuning en zijn actief betrokken bij Gronings Perspectief en Leefbaar en Kansrijk Groningen. In januari is de pilot van de Aardbevingsacademie van start gegaan. Op 7 maart is de Aardbevingsacademie “live” gegaan met een korte campagne, daarna is aandacht geschonken aan het aanbod via social media, de website en een maandelijkse nieuwsbrief. Zie www.aardbevingsacademie.nl

Jong Leren Eten (JLE)

De GGD is betrokken bij het door het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselveiligheid (LNV) gesubsidieerde (landelijke) programma ‘Jong Leren Eten 2017-2020’ (JLE) Het programma Jong Leren Eten (JLE), dat wordt gesubsidieerd door het Rijk, wil kinderen en jongeren tot 18 jaar structureel in aanraking laten komen met informatie en activiteiten over gezond voedsel. Met als uiteindelijk doel dat ze leren om gezonde en duurzame keuzes te maken. In de regio Groningen zijn de makelaars JLE voor de duur van dit programma (2017-2024) ondergebracht bij de GGD. Vanaf 1 januari 2021 is de Provincie Groningen ook aangesloten als partner van Jong Leren Eten Groningen en wordt gekeken op welke wijze JLE de komende vier jaar kan aansluiten bij het provinciale beleid.

Wat hebben we gedaan?

Advisering

- **Adviseren gemeenten en raad over lokale en actuele gezondheidsvraagstukken**
  Om gezondheid te bevorderen geeft GGD Groningen advies en ondersteuning aan gemeenten en partners ten aanzien van beleid en bijbehorende uitvoeringsprogramma's. GGD Groningen sluit hierbij aan bij de ontwikkelingen en vraagstukken die landelijk, regionaal en binnen de gemeenten spelen. Zo was er aandacht voor een brede aanpak van sociaaleconomische gezondheidsverschillen, de vergrijzende samenleving, gezondheid in de Omgevingswet en de ontwikkeling naar gebieds- en wijkgericht werken. Met verschillende partners zoals kennis- en zorg instellingen, zorgverzekeraars, bedrijfsleven, veldpartijen wordt er samen gewerkt. We streven ernaar dat gemeenten de GGD zien als een betrouwbare, onafhankelijke en ‘nabije’ adviseur op het gebied van de publieke gezondheid. Ook dit jaar kwamen er regelmatig vragen uit de gemeente (inwoners of gemeente), bijvoorbeeld rond bouwplannen, windparken, bio-vergisters en de uitbreiding van geitenstallen, (het effect van) corona, chemiepark Delfzijl, sport en beweging, voeding,

rookvrij opgroeien en gezondheid in asielzoekerscentra. Gemeenteraden hadden vragen die betrekking hadden op de volksgezondheid. Het ging hierbij om verschillende thema's waaronder: corona, corona-gerelateerde vragen over onder andere testlocaties, ventilatie en luchtkwaliteit, soorten Covid-19 testen, landelijk vaccinatiebeleid. Maar ook waren er vragen over seksuele gezondheid (testen op soa en menstruatiearmoede). In nauwe samenspraak met de verschillende afdelingen zoals Medische Milieukunde (MMK) en IZB, werd specialistische, wetenschappelijke en praktijkkennis gebundeld en vertaald in een integrale input en advies.

- **Gemeenten adviseren en ondersteunen bij domeinoverstijgend regionaal en lokaal gezondheidsbeleid**
  Publieke Gezondheid wordt door intersectoraal beleid verbonden met andere domeinen binnen de gemeenten en is eveneens verbonden aan landelijk beleid, zoals de doelstellingen van het Nationaal Preventieakkoord, de landelijke Nota gezondheidsbeleid 2020-2024 en de Omgevingswet. Op verzoek van gemeenten heeft GGD Groningen ook in 2021 meegedacht en integraal advies gegeven over regionale en lokale gezondheidsvraagstukken. De GGD participeert in het proces van totstandkoming en prioritering van beleidskeuzes. Aan de hand van de epidemiologische monitoring wordt input gegeven voor het te vormen beleid.
  In 2021 heeft een aantal gemeenten hun lokaal gezondheidsbeleid vastgesteld. De GGD ondersteunt deze gemeenten bij het vervolg, de vorming van het uitvoeringsplan, zoals Stadskanaal en Veendam. Andere gemeenten, zoals Oldambt, Midden-Groningen, Pekela en Westerkwartier, bevonden zich in de voorbereidende fase voor het opstellen van het lokaal gezondheidsbeleid. In de gemeente Groningen is de GGD nauw betrokken bij de evaluatie van het lokale gezondheidsbeleid, ter voorbereiding op het nieuwe lokale gezondheidsbeleid dat volgend jaar wordt opgesteld. In juni van dit jaar vonden er een aantal sessies plaats met gemeenteambtenaren (en wethouders) om een selectie van de cijfers uit de recent afgenomen volwassenmonitor te presenteren en dienden ter informatie, ondersteuningen en duiding van het lokaal gezondheidsbeleid.

  In het verlengde van het lokale gezondheidsbeleid hebben alle tien de Groninger gemeenten de landelijke stimuleringsgelden van het lokaal preventie akkoord (LPA) aangevraagd. In 2021 is voornamelijk gericht ingestoken op de thema's overgewicht-, alcohol- en rookpreventie. GGD Groningen is actief betrokken geweest bij de ontwikkeling en uitwerking van de beleidsplannen. In sommige gemeenten is dat gebeurd in de vorm van coördinatie en het opzetten van de lokale coalities en in andere gemeenten in de vorm van advisering. De meeste gemeenten hebben in 2021 concrete interventies kunnen uitvoeren. De stimuleringsregeling loopt nog door tot en met 2024.

  Tot slot is een stimuleringsmotor voor lokaal en domein overstijgend gezondheidsbeleid het Nationaal Programma Groningen (NPG). De meeste Groninger gemeenten maken hier gebruik van. In Oldambt bijvoorbeeld wordt gewerkt aan het uitwerken en implementeren van het IJslands preventie model gericht op een reductie van middelengebruik onder jongeren. GGD Groningen heeft een ondersteunende en adviserende rol in dit traject dat tenminste doorloopt tot 2024. Professionals van de GGD geven en gaan uitvoering geven aan het opzetten en uitvoeren van een gezondheidsmonitor.
- **GGD is partner in het Preventie Overleg Groningen (POG)**
  De GGD neemt actief deel aan de ambtelijke regiegroep van het POG waarin alle partners die werken aan gezondheid verzameld zijn. Hierin behartigen we samen met de gemeenten de publieke gezondheid vanuit gemeentelijk en inwonersperspectief en worden de mogelijkheden tot regionale samenwerking onderzocht. De GGD heeft bijgedragen aan de

bestuurlijke startconferentie van het POG afgelopen september. De GGD faciliteert ook maandelijks de gemeentelijke trekkersgroep binnen het POG en draagt zorg voor agendering van gemeentelijke perspectieven binnen het POG. Daarnaast is de GGD Groningen de trekker van het programmateam 'Veilig en Gezond opgroeien' wat momenteel wordt opgestart onder het POG. In het programmateam 'Gezonde leefomgeving' heeft de GGD een deelnemende rol.

- **GGD is Partner Lectoraat Healthy Ageing**
  GGD Groningen is een partner van het lectoraat Healthy Ageing publieke gezondheid/ ouderen (met aandacht voor monitoren kwetsbare ouderen) en werkt nauw samen met de Aletta Jacobs School of Public Health. De lector publieke gezondheid ouderen van de Hanzehogeschool Groningen heeft samen met het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en de noordelijke GGD 'en het onderzoeksprogramma 'public health voor kwetsbare ouderen' geïnitieerd. Centraal staat de vraag welke preventieve aanpak past bij de groep kwetsbare ouderen in Noord-Nederland. De komende twee jaar zal er verder onderzoek verricht worden naar de effecten van de corona maatregelen op thuiswonende ouderen in Noord-Nederland. Hiervoor is een onderzoeksfinanciering ontvangen (ZonMw)GGD Groningen is gevraagd om partner te worden van het onderzoek, en wordt actief betrokken. in 2021 hebben we binnen de programmalijn 'Vitaal oud worden' voortgezet, om te onderzoeken wat de rol van de publieke gezondheid kan zijn in preventief ouderenbeleid. Doel is om in samenspraak met de gemeenten en veldpartners de publieke gezondheidsvraagstukken van ouderen te definiëren en tot een eenduidige en onderbouwde visie en actiepunten te komen.
- **GGD Groningen participeert actief in landelijke werkgroepen (GGD GHOR NL, RIVM, VWS) regionale netwerken (o.a. Preventie Overleg Groningen)**
  GGD Groningen neemt deel aan diverse lokale, regionale en landelijke overleggen die het thema gezondheid raken. Vanuit de landelijke en regionale overleggen maken we de vertaling naar Gronings lokaal en regionaal gezondheidsbeleid. Vanuit haar expertise op het gebied van de publieke gezondheid en met kennis van de regionale en lokale opgaven binnen gemeenten denken we mee, schrijven we mee, en hebben daarmee invloed op het resultaat. In het proces rond de kabinetsformatie heeft GGD Groningen input geleverd aan VWS rond regionale preventie infrastructuren. Hiermee beïnvloedt de GGD op een indirecte manier het krachtenveld van de publieke gezondheid. Het belang van een sterke publieke gezondheid en de belangrijke rol van de gemeente en GGD hierin is door de Covid pandemie evident geworden. Afgelopen jaar zijn wij verder bij de volgende overleggen actief betrokken: de GGD GHOR Vakgroepen, Regionaal netwerk Rookvrij Opgroeien, Preventie Overleg Groningen (POG), De Mond Niet Vergeten, Provinciale Sport-, Beweeg- en Preventie-akkoorden, Provinciaal Leefbaarheidsprogramma, Alliantie van Kracht rond armoedebestrijding, FAITH-ouderen onderzoeksnetwerk, C4Youth, Netwerk Dementie Groningen, en het maandelijkse Regionaal Platform Omgevingswet Groningen. Veelal zijn bijeenkomsten door de corona maatregelen in aangepaste vorm (digitaal) voortgezet.
- **GO! NN (Gezondheid in de Omgeving) Noord-Nederland**
  De GO!NN methode wordt in de landelijke nota Gezondheidsbeleid 2020 - 2024 als één van de drie voorkeursmethoden genoemd om samen te werken aan een gezonde leefomgeving. De methode wordt meegenomen in de advisering aan gemeenten. De GGD heeft ook in 2021 bijgedragen aan de doorontwikkeling van de GO! Methode (ZonMw call subsidie) en de door ontwikkeling van de dorpsprofielen van drie dorpen in het Westerkwartier. Er is dit jaar een evaluatie- & monitorplan geschreven. Daarnaast is er met de onderwijsinstellingen zoals de

Hanze Hogeschool, Windesheim en Stenden verkend welke studenten kunnen worden ingezet voor onderzoek.

Vanuit ZonMw is ook een subsidie toegekend in het kader van het programma Gemeenten Samen Gezond, waarbij GGD Groningen mede aanvrager was, naast hoofdaanvrager gemeente Groningen. Doel van dit project, genaamd LEGrO (Leernetwerk Leefomgeving Groningen), is het ontwikkelen van een regionaal, thematisch leernetwerk op het gebied van een gezonde leefomgeving in Groningen. Het te ontwikkelen leernetwerk (bestaande uit verschillende gemeenten en kennisinstellingen) richt zich op drie subthema's: 1. Gezonde ruimtelijke interventies; 2. De impact van een (on)gezonde voedselomgeving; 3. De sociale implicaties van rookverboden.

- **Bijdrage aan wetenschappelijk onderzoek (ZonMw) corona**
  GGD Groningen draagt bij aan verschillende onderzoekstrajecten, veelal door middel van ZonMw subsidies. Rond corona nemen we deel aan een aantal toegewezen ZonMw onderzoeken: het verloop van COVID-19 bij patiënten in de thuissituatie, de effectiviteit van bron- en contactonderzoek en de inrichting van landelijke en regionale coördinatie tijdens de coronapandemie. Deelname van een GGD is binnen bijna alle ZonMw aanvragen gewenst of verplicht. De GGD heeft daardoor van vele partners verzoeken tot samenwerking ontvangen. Er zijn zo'n twintig aanvragen beoordeeld op relevantie van GGD deelname en er is actief geadviseerd en geparticipeerd in het merendeel van de aanvragen.

Gezondheidsbevordering

- **Rookvrij opgroeien in Groningen**
  Samen met meer dan honderd de verschillende organisaties vormt GGD Groningen sinds 2019 het 'Regionaal Netwerk Rookvrij Opgroeien Groningen'. Samen met alle gemeenten en veldpartijen binnen en buiten de zorg wordt gewerkt aan een effectieve lange termijn aanpak. GGD Groningen is de initiator en coördinator van dit regionale netwerk en volgt en draagt bij aan landelijke, regionale en lokale (beleids)ontwikkelingen. Landelijk is onze DPG namens GGD GHOR deelnemer van de NPA Thematafel Roken van VWS. Daarnaast zijn we betrokken bij 'Roken Zorg voor iedereen'(Pharos) zodat er meer aandacht komt voor de moeilijk te bereiken doelgroepen. Door de coronacrisis en de vorming van Lokale Preventie Akkoorden binnen al onze gemeenten, werd de urgentie afgelopen jaar flink gevoeld door verschillende partijen om met het thema roken aan de slag te gaan.
  In samenspraak met gemeenten het Actieplan Rookvrije Generatie opgesteld. Gemeenten, en veldpartijen hebben zicht op welke interventies en ondersteuning er mogelijk zijn op het gebied van rookpreventie. De GGD heeft verder vanuit dit jaar bijgedragen aan de uitrol (in de regio) van verschillende collectieve publiekscampagnes: 'Stoptober' en 'Smoke Free Challenge' en 'Aarzel Niet'. In samenspraak met het netwerk hebben we de regionale campagne Aarzel Niet in 2021 aangepast. Waarbij de advertenties 300.653 keer online getoond zijn, er 67.610 mensen bereikt zijn, waarvan 14% de website hebben bezocht (4558). Er is in samenwerking met VNN en UMCG en onder leiding van het Trimbos Instituut in 2021 een Stoppen met Roken Zorgpad ontwikkelt, voor een waterdicht stoppen met roken aanbod. Daarnaast vraagt het rookvrij maken van de leefomgeving, veel aandacht van gemeenten en organisaties met name ook hoe overlast op andere plekken te voorkomen. Er kwamen verschillende vragen binnen bij de GGD over het rookvrij maken van: de eigen organisatie/gemeente, de kinderopvang, jongerenhuisvesting Nijestee, buitensportplekken

welzijnswerk. GGD Groningen heeft in juni samen met de gemeente Westerkwartier een bijdrage geleverd aan de landelijke 'Webinar Nederland Rookvrij', om het werk van de GGD, gemeenten en het regionale netwerk onder de aandacht te brengen, en de beweging landelijk te stimuleren. We zijn in dit kader bezig om een deelsessie organiseren voor de '*International Conference on Tobacco, Law and Human Right's*: *crossing borders, spaces and substances.* Centraal staat het delen van kennis over de uitwerking van de landelijke, regionale en lokale beleidspraktijk.

- **Alcoholpreventie**
  Alcohol is één van de thema's uit het Nationaal Preventie Akkoord. GGD Groningen is nauw betrokken geweest bij de uitrol van drie landelijke campagnes: Nix18, Ik Pas en Zien drinken doet drinken. Zien drinken doet drinken heeft als doel ouders en andere volwassenen bewust te maken van de invloed die zij met hun drinkgedrag hebben. De campagne is gedeeld op Facebook en LinkedIn, waarbij op Facebook het bereik tussen de 10900 en 1512 views was en op LinkedIn tussen 410 en 632 views.
  Ik Pas is een campagne voor volwassenen waarbij deelnemers dertig dagen stoppen met drinken om bewust te worden van hun drinkgedrag en de gevolgen daarvan, waarbij in verschillende gemeenten extra ingezet is op het meedoen van rolmodellen binnen betreffende gemeente.
  Het verbinden van campagnes aan reguliere structuren was afgelopen jaar een belangrijk item (wat ook in de Lokaal Preventie Akkoorden benoemd is).
- **Groningse aanpak JOGG vertalen naar een gebiedsgerichte aanpak**
  In opdracht van de gemeente Groningen heeft GGD Groningen de JOGG-aanpak vertaald naar een Groningse aanpak. De JOGG-regisseurs creëren mogelijkheden waarbij professionals in staat zijn om te werken aan gezondheid in brede context voor alle kinderen in de wijk. Afgelopen jaar hebben de JOGG-regisseurs met namen ingezet op de thema's gezond bewegen, gezonde voeding en lekker in je vel. Daarnaast is verbinding gezicht met thema's die gezondheid in bredere zin raken, zoals armoede, taal-spraak ontwikkeling en kindermishandeling. Het afgelopen jaar is geïnvesteerd in het netwerk van professionals in de wijk. Daarnaast is verbinding gelegd richting positieve gezondheid, Kansrijke Start en Gezonde School.
- **JOGG in de provincie**
  De regiocoördinator heeft het afgelopen jaar ingezet op het vergroten van zichtbaarheid en het draagvlak van de JOGG aanpak in de provincie Groningen. Daarnaast zal de aanpak provinciaal vorm gegeven worden, ter ondersteuning van de gemeentelijke aanpak. De regiocoördinator faciliteert, ondersteunt en coacht (toekomstige) JOGG-regisseurs.
- **Jong Leren Eten (JLE)**
  Het programma Jong Leren Eten (JLE), dat wordt gesubsidieerd door het Rijk, wil kinderen en jongeren tot 18 jaar structureel in aanraking laten komen met informatie en activiteiten over gezond voedsel. Het afgelopen jaar zijn er verschillende activiteiten uitgevoerd. In maart hebben de drie Noordelijke JLE makelaars een inspiratie Webinar over het thema Moestuinieren gegeven voor kinderopvanginstellingen. Er waren in totaal 110 deelnemers, waarvan 46 uit Groningen. Begin 2021 hebben 100 studenten van de Hanzehogeschool, Voeding en Diëtetiek, als studieopdracht verschillende interventies voor basisschoolkinderen in achterstandswijken om gezond en duurzaam te ontbijten ontwikkeld. Voor bestuurders en beleidsmakers die betrokken zijn bij voedselinitiatieven in Noord Nederland, heeft JLE drie inspirerende Webinars georganiseerd met de volgende thema's: 'de rol van de overheid', 'armoede en omgeving' en 'het belang van voedseleducatie'. Met als doel te inspireren tot een volgende stap in het creëren van een voedselbeleid. In de Dutch Food Week (oktober) is

samen met Provincie Groningen en Boerderijeducatie Noord Nederland een Foodspelen georganiseerd. Zeven scholen zijn op bezoek geweest bij zeven boeren in de provincie en hebben daar een parcours over hooibalen en met kruiwagens afgelegd. Daarna hebben ze gezamenlijk gekookt. In dezelfde week hebben zestig scholen een gratis boodschappen pakket ontvangen om met de klas deel te nemen aam de activiteit Kok in de Klas. Samen met NMF is gestart met een inventarisatieronde langs gemeenten waar ze staan ten opzichte van voedseleducatie en de activiteiten in hun gemeente. Daarop willen we verder borduren in 2022 en kijken naar de mogelijkheden van het ontwikkelen van een community of practise met de 3 noordelijke makelaars van Groningen, Drenthe en Friesland.

- **Website 'Gezond Leven in Groningen'**
  Door corona werd duidelijk hoe belangrijk een gezonde leefstijl is. GGD Groningen heeft gedurende de crisis veel vragen gekregen van inwoners over hoe zij tijdens en na corona gezond kunnen blijven. De website is bedoeld als inspiratie, hoe inwoners met kleine stapjes kunnen werken aan een gezonde leefstijl en lekker in je vel zitten, in eerste instantie in coronatijd. De website is verder ontwikkelt en richt zich nu op positieve gezondheid en niet meer specifiek met het accent op corona. Gezond Leven in Groningen is een dynamische website en wordt aangevuld met relevante informatie, waarbij de verbinding wordt gezocht met iedere afzonderlijke gemeente.
- **Gezonde School**
  Gezonde school is een evidence based methodiek die ingezet wordt om systematisch en planmatig aan gezondheid te werken. GGD heeft Gezonde School adviseurs die samen met de JGZ scholen begeleiden. Voor het schooljaar 2021-2022 komen in onze regio 28 scholen in aanmerking voor het ondersteuningsaanbod Gezonde School, 12 scholen voor de Impuls regeling en 20 scholen hebben gebruik gemaakt van de subsidie watertappunten op school. De GGD begeleidt deze scholen om deze aanpak te implementeren.
  Door VWS is er extra subsidie beschikbaar gesteld op het thema Relaties & Seksualiteit. In onze regio maken 26 scholen gebruik van deze extra ondersteuning.
  In totaal zijn er in onze regio 55 scholen die het vignet Gezonde School hebben behaald.
- **Gehoorschade**
  De GGD participeert in de campagne 'Wie is de Bock' (veilig carbid schieten). Door corona maatregelen en het ingestelde vuurwerkverbod is de inzet en zichtbaarheid van de campagne minder groot geweest. De campagne wordt met name via social media uitgedragen. Afgelopen campagnejaar werd er naast de aandacht voor de veiligheidsregels tijdens carbid schieten ook aandacht voor de omgeving gevraagd in gehoorschade preventie. De GGD heeft voorzien in oordopjes die binnen de gemeenten zijn verstrekt.
- **Mondgezondheid**
  GGD Groningen laat het thema mondgezondheid nadrukkelijk aansluiten op campagnes als de Rookvrije generatie en het programma Kansrijke Start. Daarnaast wordt het thema meegenomen met het thema voeding bij de aanpak Gezonde School, JOGG en Jong Leren Eten. GGD blijft betrokken bij het GigaGaaf! Onderzoek, dat als doel heeft om de mondgezondheid van jonge kinderen te bevorderen. Daarnaast is de GGD aangesloten bij het ronde tafeloverleg mondzorg bij jeugdigen Zorginstituut Nederland, met als doel bestaande preventieve mondzorginterventies te integreren in lopende gezondheidsprojecten.

Epidemiologie

- **Volwassenmonitor 2020**
  GGD Groningen heeft in 2021 de resultaten van de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2020 uitgewerkt en geanalyseerd. De epidemiologen en adviseurs publieke gezondheid van de GGD hebben de data van de volwassen en ouderen monitor gepresenteerd aan de ambtenaren volksgezondheid en beleidsverantwoordelijken van alle tien de Groninger gemeenten. Daarnaast zijn er factsheets ontworpen die per gemeente de belangrijkste resultaten weergegeven. Deze data, overzichtelijk samengebracht in de data portal van de GGD, kan als basis fungeren om beleidsrichtingen te ontwikkelen en bepalen.
- **Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021**
  In het najaar van 2021 heeft GGD Groningen samen met het RIVM, GGD GHOR NL en 24 andere GGD'en de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd uitgevoerd. Dit betreft een extra meting om inzicht te krijgen in de gevolgen van de coronamaatregelen op het welzijn van jongeren in klas 2 en 4 van het regulier voortgezet onderwijs. Alle VO-scholen in de provincie zijn benaderd met het verzoek om deel te nemen. Met 35 deelnemende scholen is de respons goed. De resultaten per school zijn reeds teruggekoppeld aan de scholen. Wij streven ernaar om de gemeentelijke resultaten voor de zomer van 2022 te presenteren. De data wordt dan overzichtelijk samengebracht in de data portal van de GGD en wordt gedeeld met gemeenten.
- **Voorbereiden gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2022**
  In het voorjaar van 2022 voeren wij samen met het RIVM, GGD GHOR NL en 24 andere GGD'en de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen uit. Dit betreft een onderzoek naar de gevolgen van de coronamaatregelen op het welzijn van 16-25-jarigen. In 2021 zijn we bezig geweest met de voorbereidende werkzaamheden zoals het ontwikkelen van de vragenlijst.
- **Informatie en datamanagement coronavirus**
  Epidemiologie ondersteunt de afdeling IZB bij de informatievoorziening en datamanagement rondom de bestrijding van het coronavirus. Informatie uit diverse interne en externe datasystemen worden door de epidemiologen geanalyseerd en zowel intern als extern gerapporteerd. De beschreven trends en ontwikkelingen kunnen worden gebruikt bij het bepalen van het IZB-beleid.

Wat heeft het gekost?

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	baten of lasten	Programma- onderdeel	2021	2021	2021	2021
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	lasten	**Totaal lasten**	**2.503**	**2.477**	**2.059**	**418**
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	baten	**Totaal baten**	**-1.775**	**-1.749**	**-1.891**	**142**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**728**	**728**	**168**	**560**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	30	-30
		Onttrekking	-728	-728	-390	-338
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**-192**	**192**

2.6. Deelprogramma Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van kwaliteit, veiligheid en hygiëne

Wat houdt het deelprogramma in?

Het deelprogramma Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit, veiligheid en hygiëne omvat de functie Toezicht en Advies.

Als GGD voeren we in opdracht van gemeenten **toezicht** uit bij kinderopvanglocaties en seksinrichtingen. Voor een aantal gemeenten voert de GGD sinds 2017 het **toezicht op de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)** uit. We zien toe op en bevorderen de kwaliteit van de maatschappelijke ondersteuning die gemeenten in het kader van de Wmo inkopen bij zorg- en welzijnsinstellingen. Het kwaliteitstoezicht spitst zich toe op cliënten, personeel en veiligheid. Daarnaast is het rechtmatigheidstoezicht en het toezicht bij calamiteiten bij een aantal gemeenten belegd bij de GGD.

Het team Toezicht en Advies voert in opdracht van het ministerie van VWS hygiëne-inspecties uit bij **tattoo- en piercingshops** en in opdracht van de WHO op **schepen** in zeehavens (Eemsdelta en Het Hogeland).

Wat hebben we bereikt?

Toezicht kinderopvang

De GGD houdt toezicht door middel van inspecties waarbij getoetst wordt of er wordt voldaan aan de wettelijk gestelde kwaliteitsvoorschriften. De GGD maakt jaarlijks afspraken met gemeenten over de inspecties bij kinderopvanginstellingen op basis van het risicoprofiel. Met gemeenten is afgesproken welk percentage van het aantal gastouders wordt geïnspecteerd. Ondanks de maartregelen als gevolg van het virus en het groeiend aantal instellingen hebben we gemiddeld 90% van onze totale workload gehaald.

Toezicht WMO

Landelijk neemt ongeveer tweederde van de gemeenten toezicht WMO af van de GGD, maar in onze regio is het percentage lager. We voeren preventief regulier toezicht WMO uit op de aanbieders van zorg in natura en de persoonsgebonden budgetten. In de gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta voeren we zowel kwaliteitstoezicht als toezicht op rechtmatigheid uit. Dit kwaliteitstoezicht spitst zich toe op cliënten, personeel en veiligheid. Ook wordt door de GGD in deze gemeenten het calamiteiten- en rechtmatigheidsonderzoek uitgevoerd. Sinds september voeren we in de gemeente Oldambt kwaliteitstoezicht uit.

Toezicht overige instellingen

Het toezicht tattoo/piercing/PMU was de eerste twee maanden van 2021 opgeschort, maar hebben vervolgens weer op de gebruikelijke manier plaatsgevonden. De aanmeldingen voor toezicht zeeschepen zijn in het hele jaar doorgegaan. De inspecties bij seksinrichtingen zijn vanwege een lange sluiting van deze branche in september uitgevoerd.

Wat hebben we gedaan?

Toezicht kinderopvang

- **Inspecties**

  Als gevolg van de coronapandemie zijn kinderopvanginstellingen gedurende diverse perioden gesloten geweest, waardoor het niet haalbaar was om alle afgesproken instellingen volgens planning te inspecteren. Tussen de sluitingen door hebben inspecties, volgens de landelijke richtlijnen, (on)aangekondigd plaatsgevonden en waren we zo kort mogelijk (fysiek) op locatie. Na de zomer is een prioritering aangebracht, waarbij we voorrang hebben gegeven aan inspecties van nieuwe locaties kinderopvang, gastouders en nadere en incidentele onderzoeken. Daarna hebben we gekeken naar organisaties met de hoogste risicoprofielen (rood, oranje, geen risicoprofiel, geel, groen). De inspecties zijn zoveel mogelijk administratief voorbereid, waardoor het bezoek op de locatie zo kort mogelijk kon worden gehouden.

  In bijgaand overzicht zijn de inspecties kinderopvang in de afgelopen jaren op een rijtje gezet.

	KDV (*VVE*)	BSO	GOB	VGO	totaal
2019	463 (150)	323	38	364	1.188
2020	300 (108)	167	16	269	752
2021	417 (181)	291	26	330	1.064

  We zijn bezig met het ontwikkelen van een dashboard waarin onze workload inzichtelijker in beeld gebracht wordt en beter te monitoren is. We hopen dat we hiermee in 2022 kunnen gaan werken.

  In maart en oktober 2021 heeft regulier overleg met de ambtenaren Kinderopvang digitaal plaatsgevonden. In verband met de landelijke ontwikkelingen rond flexibilisering van het toezicht (2022 en 2023 zijn overgangsjaren) en toezicht op de gastouderopvang (verhoging van de steekproef naar 50% in 2023) is er half november nog een extra ambtelijk overleg geweest. Samen met de ambtenaren is een voorlopig plan gemaakt voor deze twee onderwerpen en zijn keuzes gemaakt voor 2022. Ook is een werkgroep opgericht (ambtenaren en GGD) die het beleid voor de toekomst hierop gaat uitwerken.

  Er hebben gesprekken plaatsgevonden met verschillende houders over het personeelstekort in de kinderopvang, waarop de beleidsregel tijdelijk is aangepast vanaf 1 januari 2022. Daarmee is het voor een half jaar mogelijk om beroepskrachten in opleiding voor 50% mee te laten tellen in het ‘beroepskracht kind ratio’.

- **Toezicht WMO**

  De GGD voert het kwaliteitstoezicht WMO in de gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta tot en met 2024 uit. Dat geldt ook voor het calamiteiten- en rechtmatigheidsonderzoek en onderzoek aangaande de ondersteuningsplannen. Tijdens de restricties opgeworpen door Covid-19 zijn de onderzoeken aangepast uitgevoerd, indien mogelijk op locatie en de overige onderzoeken zijn via beeldbellen uitgevoerd. In de overige perioden zijn de locaties weer op de gebruikelijke wijze bezocht en onderzocht.

De reguliere kwaliteitsonderzoeken PGB zijn uitgevoerd. Tevens zijn onderzoeken naar signalen en calamiteiten uitgevoerd. In de tweede helft van 2021 zijn de reguliere bezoeken aan de Zin aanbieders weer gestart. De te verrichten werkzaamheden voor 2021 zijn volgens de planning uitgevoerd. De gemeenten hebben voor 2022 nieuwe contracten afgesloten met aanbieders Zorg in natura (ZIN). We hebben de toezichtskaders afgestemd op de nieuwe eisen die in de contracten zijn vastgesteld.

De doorontwikkeling van het rechtmatigheidsonderzoek loopt. We hebben met een eerste casus opgetrokken met toezichthouders van meerdere gemeenten. Inmiddels werken we verder aan de doorontwikkeling in samenwerking met de gemeente Het Hogeland.
We hebben een presentatie gegeven voor de consulenten van de gemeente Eemsdelta. Onze verdere doorgroei van expertise, kunde, kwaliteit en samenwerking blijft belangrijk. Alsmede onze contacten in verschillende netwerken. Zo hebben we deelgenomen aan diverse overleggen met gemeenten, toezichthouders in de provincie, aan casuïstiek van GGD-GHOR, en aan een congres van Divosa over zorgfraudeurs.
Met de gemeente Oldambt zijn we overeengekomen om in september 2021 te starten met het kwaliteitstoezicht Wmo. Vooralsnog beslaan de afspraken de periode van 1-9-2021 tot 1-7-2022. De mandatering en aanwijzing van de toezichthouders is geregeld en we zijn aan de slag met de onderzoeken bij aanbieders (Zin en PGB).

- **Toezicht overige instellingen**
  Covid-19 heeft in bepaalde perioden geleid tot bijstellingen in de planning, maar desondanks hebben we alle inspecties kunnen uitvoeren. We signaleren dat het aantal inspecties bij tattoo & piercingshops in 2021 weer verder is toegenomen.
  In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de *overige inspecties* die de afgelopen drie jaren hebben plaatsgevonden.

Aantal overige inspecties	2019	2020	2021
- Seksbedrijven	3	0	43
- Tattoo & Piercingshops	42	54	71
- Schepen	153	129	113

Toelichting tabel:
- *Seksbedrijven - frequentie is afhankelijk van de vergunning van de gemeente*
- *Tattoo & Piercing & PMU – eens per drie jaar en bij aanvraag nieuwe vergunning*
- *Schepen – afhankelijk van het aantal schepen dat binnenkomt in onze twee zeehavens (Delfzijl en Eemsmond)*

Wat heeft het gekost?

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of l**	**Programma- onderdeel**	**2021**	**2021**	**2021**	**2021**
Inspecteren en adviseren van locaties	lasten	**Totaal lasten**	**1.399**	**1.399**	**1.335**	**64**
Inspecteren en adviseren van locaties	baten	**Totaal baten**	**-1.399**	**-1.399**	**-1.335**	**-64**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**

2.7. Bedrijfsvoering

Sinds de verzelfstandiging van de GGD per 1 januari 2020 is de nieuwe afdeling Bedrijfsvoering een feit. Alle functies uit de notitie Inrichting afdeling Bedrijfsvoering (2019) zijn ingevuld.

Facilitair

De huurcontracten van de locaties in de regio zijn in kaart gebracht en zo nodig herzien. Met de invulling van de medewerker Bestellingen en het verbeteren van het bestelproces worden de kosten van bestellingen beter beheerst en is een aantal bestelprocessen centraal ingericht in AFAS. Door de enorme hoeveelheid extra taken die door Covid is veroorzaakt, is dit nog niet afgerond. Het verlagen van de reprokosten is sterk afhankelijk van digitalisering. Er is een project gestart ten behoeve van de digitale toegankelijkheid van de website van de GGD. Daarbij wordt tevens naar een digitaal alternatief voor de papieren folders gezocht. De portokosten zijn hoog en willen we omlaag brengen. Dit gaat bereikt worden door meer uitnodigingsbrieven te digitaliseren en kritisch te zijn op de onderliggende werkprocessen. De eerste stap is daarin gezet. Er gaan geen brieven, maar e-mails naar ouders voor het 5-jarigen contactmoment JGZ.

Verbeteren managementinformatie

De GGD zet in op het verbeteren van de managementinformatie en monitorinformatie voor gemeenten. Er is een projectleider ingehuurd die de opdracht heeft gekregen om het interne proces door te lichten en om in dialoog met de gemeenten te komen tot een gedragen nieuwe opzet van de DVO en de rapportages. De basisafspraken zijn eind december in de werkgroep (vertegenwoordigers gemeenten en GGD) vastgesteld. Het bestuur zal in de eerste bestuurscyclus van 2022 hierover besluiten. De verdere doorontwikkeling zal in 2022 plaatsvinden.

Informatiemanagement

De ICT-dienstverlening van de gemeente Groningen verloopt stroef en leidt tot ontevredenheid bij de GGD-medewerkers. Dit vraagt van de Informatiemanager veel focus op het op orde krijgen van de basis dienstverlening.

De voorbereidingen voor een mogelijk aanbestedingstraject voor een nieuw digitaal kinddossier zijn gestart. Doel is om het PvE in het voorjaar 2022 gereed te hebben.

Naar aanleiding van de datadiefstal bij de GGD'en begin 2021 moeten we gaan voldoen aan de norm NEN 7510 voor informatiebeveiliging. Dit wordt in samenwerking met de gemeente Groningen opgepakt. Ook worden er bewustwordingsacties opgezet rondom informatiebeveiliging.

Verbetering digitale dienstverlening

In samenwerking met de JGZ-managers is een project gestart onder begeleiding van een externe adviseur ter optimalisatie van de werkprocessen JGZ. De processen zullen zo lean en digitaal mogelijk

worden ingericht. Het werkproces van het contactmoment 5-jarigen is inmiddels sterk gedigitaliseerd. De JGZ beraadt zich op de vervolgstappen.

Informatiebeheer

In samenwerking met de gemeente Groningen is vorig jaar een project gestart waarbij het Informatiebeheer van de GGD conform de richtlijnen van de Archiefwet op orde wordt gebracht. Daarnaast is een SLA met de gemeente Groningen afgesloten voor operationele werkzaamheden binnen dit werkgebied. De GGD maakt gebruik van de voorzieningen van de gemeente (archiefruimte, postkamer, archiefsysteem). Het project 'Schoon schip' leidt ertoe dat alle bestanden van voor 1/1/2020 die eigendom van de gemeente Groningen zijn naar behoren worden gearchiveerd en overgedragen aan de gemeente Groningen. In het najaar is gestart met een serie presentaties aan het MT en afdelingen/teams om de kennis en bewustwording rondom archivering te vergroten binnen de GGD. De GGD zal voor alle applicaties die gebruikt worden een vervangingsbesluit maken, waarin vastgelegd wordt dat niet meer de analoge, maar de digitale archiefbescheiden als originelen worden gezien.

HRM

De HRM-processen verlopen, naar volle tevredenheid, via AFAS. Het werving- en selectieproces is gedigitaliseerd.

HR 21 is gekozen als functiewaarderingssysteem. In 2022 zal hier uitvoering aan worden gegeven.

Het arbobeleid is met instemming van de OR vastgesteld. Het concept beleid Plaats- en tijdonafhankelijk werken zal na de vaststelling van de CAO in 2022 worden vastgesteld. In dat kader start de GGD ook met de voorbereidingen voor een ander werkplekconcept.

Servicecentrum

Binnen het Servicebureau en het Afsprakenbureau vinden veranderingen plaats door aanpassingen in de JGZ-processen. De vermindering van werkzaamheden door digitalisering is opgevangen middels natuurlijk verloop.

Kwaliteitszorg

In september heeft de GGD haar HKZ-certificaat opnieuw behaald.

Communicatie

De GGD heeft haar visie op Communicatie opnieuw vastgelegd. In 2022 gaat hier uitvoering aan gegeven worden. De interne communicatie bestaat voornamelijk uit intranet en de nieuwsbrief 'Delen & Duiden'. Om inwoners en zorgprofessionals te informeren wordt voornamelijk gebruik gemaakt van onze website, GGD nieuwsbrieven en social mediakanalen. Contact met de pers vindt veelal telefonisch plaats.

DVO en gemeentelijke opbrengsten

In de tabel op de volgende pagina zijn de bedragen per gemeente weergegeven die in 2021 in rekening zijn gebracht. De € 23,6 miljoen gemeentelijke opbrengsten kunnen worden gesplitst in:

- Inwonersbijdrage (basistaken): € 16,0 mln.
- Overige bijdragen (specifieke taken): € 7,6 mln.

Daarnaast is er nog € 73,1 mln. aan overige opbrengsten gerealiseerd in 2021, bestaande uit:

- Opdrachten derden: € 5,7 mln.
- Subsidieopbrengsten: € 2,9 mln.
- Meerkostenregeling Corona: € 64,5 mln.

Tabel opbrengsten GGD Groningen 2021 per gemeente

Opbrengsten per gemeente	Deelprogramma 2021	Product 2021	Centrum gemeente	Eemsdelta	Groningen	Het Hogeland	Midden Groningen	Oldambt	Pekela	Stadskanaal	Veendam	Westerkwartier	Westerwolde	Totaal
Inwonersbijdrage	Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	Gezondheidsbeleid en -bevordering, epidemiologie		102.821	516.537	106.923	135.973	85.133	27.270	70.977	61.381	140.733	56.264	1.304.012
	Gezond en veilig opgroeien	Jeugdgezondheidszorg		984.288	4.943.752	1.023.552	1.301.648	814.964	261.060	679.452	587.588	1.347.212	538.600	12.482.116
	Gezondheid beschermen en bevorderen	IZB, Seksuele gezondheid, TBC, Medische Milieukunde		178.412	896.031	185.525	235.939	147.719	47.318	123.162	106.511	244.195	97.620	2.262.433
Totaal Inwonersbijdrage				1.265.520	6.356.320	1.316.000	1.673.560	1.047.816	335.648	873.592	755.480	1.732.140	692.484	16.048.560
Overige bijdragen	Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	Gezondheidsbevordering			174.769									174.769
	Gezond en veilig opgroeien	Jeugdgezondheidszorg		296.697	1.038.064	441.648	349.545	265.304	72.416	224.438	157.639	586.922	104.211	3.536.884
		Logopedie		46.337	157.503	105.223	17.672		4.791	71.365	46.937	131.756		581.584
		Pedagogische ondersteuning					51.765	28.560	11.947		7.140		1.785	101.197
	Gezondheid beschermen en bevorderen	Forensische geneeskunde		26.134	151.067	18.108	14.504	27.054	2.190	5.902	10.277	21.579	12.282	289.097
		OGGz	395.127	42.096	194.646	193.138	27.274	112.980	6.705	31.914	15.092	155.825	24.764	1.199.561
		Seksuele gezondheid			216.182									216.182
	Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit, veiligheid en hygiëne	Toezicht & advisering		148.939	352.295	162.554	93.988	70.157	26.299	38.258	58.966	140.607	50.113	1.142.176
		Overhead		36.054	274.769					30.146				340.969
Totaal Overige bijdragen			395.127	596.258	2.559.296	920.671	554.749	504.055	124.347	402.023	296.051	1.036.688	193.155	7.582.420
Totale opbrengsten 2021 per gemeente			**395.127**	**1.861.820**	**8.915.290**	**2.236.717**	**2.228.360**	**1.551.906**	**460.009**	**1.275.640**	**1.051.552**	**2.768.890**	**885.668**	**23.630.980**

3. JAARVERSLAG RIGG

3.1. Programma RIGG

Wat houdt het deelprogramma in

De RIGG heeft de opdracht om op het gebied van de Jeugdhulp voor de Groninger gemeenten de volgende taakgebieden in te richten en uit te voeren:

1. Inkoop en contractmanagement
2. Advies
3. Monitoring
4. Bijdrage aan de transformatie
5. Taken op het gebied van financiën, administratieve processen en ICT

Wat hebben we bereikt en gedaan

voor een andere wijze van inkoop van Jeugdhulp vanaf 2022. Vanuit kennis en expertise en om de samenhang in het jeugdhulpaanbod en kwaliteit van het zorglandschap te waarborgen, is de RIGG aan verschillende tafels als adviseur betrokken. De Groninger gemeenten hebben de voorstellen over de toekomstige inkoopmethodiek, de stip op de horizon en over aanpassingen c.q. aanscherping in de huidige Open House inkoop vastgesteld.

Het bestuur heeft tevens een richtinggevend kader voor de nieuwe opdracht aan de RIGG vastgesteld en de RIGG gevraagd om op basis daarvan een veranderplan op te stellen. In dit veranderplan staat de nieuwe opdracht van de RIGG voor de jaren 2022-2024 geformuleerd.
Na de zomer is dit proces van start gegaan en zijn aan de hand van een aantal thema's dialoogsessies gehouden met alle (individuele) gemeenten. Naast (voortzetting van) de bestaande taken zien de gemeenten ook een aantal ontwikkelopgaven voor zichzelf en voor de RIGG, zeker gezien alle landelijke en regionale ontwikkelingen. In afstemming met de leden van het Strategisch Opdrachtgevers Overleg (SOO) zijn tien ontwikkelopgaven opgesteld. De betreffende ontwikkelopgaven zijn deels een aanscherping van de huidige taken, deels een uitbreiding en maken onderdeel uit van het Veranderplan RIGG. Als gevolg van de coronamaatregelen kon een verdiepingssessie over deze opgaven met het SOO in november niet plaatsvinden en is de besluitvorming over de nieuwe opdracht RIGG (*Veranderplan*) uitgesteld naar het voorjaar 2022.

Naast de reguliere taken is de RIGG onder meer betrokken bij de pilot AMvB vanuit VWS, de totstandkoming van de bovenregionale visie Jeugdhulp Plus en is er verbinding op diverse thema's van de Transformatieagenda Jeugdhulp.

Daarnaast heeft de RIGG in samenhang met de gemeenten, jeugdhulpaanbieders en andere stakeholders inzet gepleegd op de volgende onderwerpen/dossiers:

- *Doorontwikkeling van de hoogspecialistische jeugdhulp*
- *Ontwikkelen Groninger Contractueel Model (GCM)*
- *Spoed voor Jeugd*
- *Plan van aanpak Gecertificeerde instellingen (GI's)*
- *Norm voor Opdrachtgeverschap/regiovisie/ontwikkeltafels*
- *JENN / Regionaal expertteam Groningen*
- *Voorbereiding en uitvoering bestuurlijke/strategische overleggen/(thema)bijeenkomsten*

Over deze dossiers is regelmatig gerapporteerd aan het Strategisch Opdrachtgevers Overleg (SOO), aan de adviescommissie Jeugdhulp en het Dagelijks Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Publieke Gezondheid & Zorg (GR PG&Z).

1. Inkoop en contractmanagement

De RIGG heeft de maatregelen uit het adviesrapport 'De volgende stap' voor aanpassing en aanscherping van de huidige Open House methodiek zijn onderzocht. Op basis van alle overwegingen, specifiek met betrekking tot de landelijke ontwikkelingen (Hervormingsagenda), de afweging tussen de (juridische) mogelijkheden en de uitvoeringsconsequenties is besloten om op korte termijn een beperkt aantal maatregelen in te voeren. Het lijkt verstandiger om de gewenste wijzigingen te zien in de beweging naar de stip op de horizon en een logisch onderdeel te laten zijn van de (deels) nieuwe vormgeving van het zorglandschap. Geleidelijk worden, daar waar de mogelijkheid zich voordoet, deze maatregelen verder vorm gegeven. Voor het opschorten van de toetreding tot de Open House wordt een voorstel begin 2022 verwacht.

De reguliere werkzaamheden zoals de toetredingsronde en wijzigingen van de Open House en het voeren van de contractmanagementgesprekken, zijn uitgevoerd. Er is inzet gepleegd op het versterken van de rol van gemeenten bij contractmanagement, op rechtmatigheidstrajecten en de invoering van het woonplaatsbeginsel. Ook is er vanuit Inkoop en Contractmanagement ondersteuning geboden aan de trajecten van de Uitvoeringsagenda en de Norm voor Opdrachtgeverschap en zijn enkele gemeenten geadviseerd bij de lokale inkoop.

2. Advies

De RIGG adviseert breed op verschillende dossiers en onderwerpen en aan de verschillende ketenpartners (zoals gemeenten, verwijzers en jeugdhulpaanbieders). Naast inhoudelijk advies, adviseert de RIGG o.a. over het berichtenverkeer, patronen in het jeugdhulpverbruik, de lokale inkoop, de financiën etc. Deze adviezen en analyses komen tot stand door het samenbrengen van kennis over inhoud, inkoop, transformatie, communicatie, financiën, monitoring en landelijke ontwikkelingen. De kracht van de organisatie, ook de adviesrol, zit in het multidisciplinair samenwerken. Gemeenschappelijke adviezen over de transformatie van de jeugdhulp, of voorstellen voor samenwerkingsovereenkomsten of de inkoop worden mede door de RIGG, in samenwerking met de ambtenaren jeugd aan het SOO, de adviescommissie Jeugdhulp en het Dagelijks Bestuur PG&Z voorgelegd.

Belangrijke dossiers die voor de gemeenten in 2020 zijn gestart en in 2021 doorlopen, zijn de NvO (Norm voor Opdrachtgeverschap) en de Uitvoeringsagenda. Gemeenten trekken hierin gezamenlijk op, in beide dossiers is de RIGG betrokken. Reguliere inzet qua advisering vindt plaats op dossiers zoals:

- o Aanbod LVB
- o Monitoring van Spoed voor Jeugd
- o Doorontwikkeling en sturing op GI's
- o Lopende dossiers van grote jeugdhulpaanbieders met financiële of kwaliteitsvraagstukken
- o Doorontwikkeling crisishulp

3. Monitoring

De doorontwikkeling van de monitoringstaak is een continu proces binnen de RIGG. Door hierin samen op te trekken met de gemeenten, is de RIGG in staat om de gewenste verbeteringen door te voeren waarmee lokale en regionale analyses gemaakt worden. Power BI is een krachtige tool maar voor het duiden van de data is input van gemeenten, de RIGG en de aanbieders nodig. Het gaat

hierbij om steeds meer en beter verbinden van kwantitatieve en kwalitatieve data om te komen tot verbeterde analyses van de ontwikkelingen in het zorglandschap.
Ook in 2021 is er een toenemende vraag naar monitoring vanuit gemeenten en op dossiers zoals Spoed voor Jeugd, GI's en Jeugdhulp Plus. Monitoring speelt een belangrijke rol in het leren en verbeteren: de informatie die vanuit contractmanagement met gemeenten wordt gedeeld, geeft inzicht in en stimuleert veranderend verwijsgedrag.

4. Bijdrage aan de transformatie

De RIGG is op de hoogte van de lokale ontwikkelingen van gemeenten op het gebied van jeugdhulp. De reguliere afstemming en contactmomenten tussen inkoop, accountmanagement en de gemeenten dragen bij aan een helder beeld van de gezamenlijke doelen en wensen die voor de regio als geheel een positieve en transformatieve uitwerking hebben.
De afstemming met de beleidsadviseurs van de gemeenten vindt plaats in het RIGG-overleg en het AOJ.

Daarnaast levert de RIGG samen met de Transformatieagenda een bijdrage aan de transformatiebeweging door inzet op de volgende dossiers:
o Ontwikkeling gecombineerde kleinschalige voorzieningen (incl. deelname werkgroep)
o Expertteam: cyclus leren en verbeteren, bijdrage aan het Lerend landschap
o Deelname aan het projectteam Jeugd Expertise Netwerk Noord Nederland (JENN)
o Spoed voor Jeugd: monitoring, ontwikkeling Lerend landschap
o Actieve deelname als adviseur aan de werkgroepen van de verschillende ontwikkellijnen van de Transformatieagenda

5. Ondersteunende taken op het gebied van financiën, administratieve processen en ICT

De RIGG organiseert de routes en het knooppunt voor de administratieve en financiële processen tussen de Groninger gemeenten en de ruim 270 jeugdhulpaanbieders, waarbij zo'n 16.000 cliënten zijn betrokken. Via Suite4Jeugdzorg (S4JZ) vindt een efficiënte en effectieve data uitwisseling plaats die de basis is voor alle sturingsinformatie.

De S4JZ maakt onderdeel uit van het applicatielandschap van de Groninger gemeenten. Naar aanleiding van het voornemen van de gemeente Groningen (2020) om het applicatie landschap te vernieuwen is het project Vernieuwing Administratie Sociaal Domein (VASD) in de loop van 2021 samen met de regio verder vormgegeven. De RIGG heeft in dit traject ondersteund met informatie delen met alle gemeenten, het uitwerken van scenario's en advisering omtrent inrichtingskeuzes. Verwacht wordt dat in 2022 een definitief besluit zal worden genomen over de vervanging van de S4JZ.

Een ander project waar de RIGG intensief bij betrokken is geweest, is de invoering van het woonplaatsbeginsel per 2022. De voorbereidingen zijn regionaal vanuit de RIGG geïnitieerd en gecoördineerd en met de gemeentelijke back offices afgestemd. De implementatie in onze regio is landelijk gezien succesvol geweest.
Naast deze dossiers zijn de reguliere werkzaamheden volgens planning verlopen; het gaat hierbij om het volgen van de rijkscirculaires en de effecten daarvan, loon-prijsindexatie en de verantwoording kosten jeugdhulp 2020 naar gemeenten met controleverklaring van de accountant die in 2021 is opgesteld. Ook dit jaar was de verklaring van de accountant bij de verantwoording goedkeurend. Daarnaast is ondersteuning en advisering geboden bij rechtmatigheidstrajecten, risico gebaseerd contractmanagement en de Uitvoeringsagenda en NvO.

Wat heeft het gekost?

Wat heeft het gekost (bedragen * € 1.000)			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2021**	**2021**	**2021**	**2021**
RIGG	lasten	**Totaal lasten**	**3.079**	**3.079**	**2.951**	**128**
RIGG	baten	Bijdrage gemeenschappelijke regeling	-3.079	-3.079	-3.079	-
		Overige bijdragen			-124	124
		Totaal baten	**-3.079**	**-3.079**	**-3.203**	**124**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**-**	**-**	**-252**	**252**
Reserve-mutaties		Toevoeging	-	-	-	-
		Onttrekking	-	-	-26	26
		Gerealiseerd resultaat	**-**	**-**	**-278**	**278**

4. PARAGRAFEN

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten kent de begroting een aantal verplichte paragrafen. In deze jaarrekening zijn de paragrafen Weerstandsvermogen en Risicobeheersing, Bedrijfsvoering en Financiering opgenomen. De overige verplichte paragrafen (Lokale heffingen, Onderhoud kapitaalgoederen, Verbonden partijen en Grondbeleid) zijn niet van toepassing en derhalve niet opgenomen.

4.1. Paragraaf: Weerstandsvermogen en risicobeheersing

4.1.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het BBV schrijft voor dat we in de jaarrekening een beoordeling moeten geven van het weerstandsvermogen. Deze beoordeling geeft aan hoe robuust de begroting is. Een robuuste begroting houdt volgens de BBV-voorschriften in dat niet elke financiële tegenvaller in de begroting dwingt tot bezuinigen. De beoordeling van het weerstandsvermogen bestaat uit de volgende componenten:

1. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit; de weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeenschappelijke regeling beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken,
2. een inventarisatie van de risico's en ontwikkelingen;
3. een beoordeling van de weerstandscapaciteit en de risico's
4. de kengetallen ter ondersteuning van de beoordeling van de financiële positie.

4.1.2 Weerstandscapaciteit PG&Z-regeling

De beschikbare weerstandscapaciteit van de GGD is gelijk aan de algemene reserve per 31 december 2021 van € 1.412.000. De bestemmingsreserves dienen ter afdekking van incidentele uitgaven en zijn derhalve buiten de risico-afweging voor het weerstandsvermogen gehouden. In de begroting is de aard van de bestemmingsreserve beschreven.

De beschikbare weerstandscapaciteit van de RIGG is gelijk aan de algemene reserve per 31 december 2021 van € 520.000. De bestemmingsreserves dienen ter afdekking van incidentele uitgaven en zijn derhalve buiten de risico-afweging voor het weerstandsvermogen gehouden. De algemene reserve van de RIGG is niet beschikbaar voor risico's van de GGD.

4.1.3 Inventarisatie risico's en ontwikkelingen

In deze paragraaf wordt eerst een uitgebreide toelichting gegeven op de risicoparagraaf van het **programma Gezondheid**. De financiële risico's en ontwikkelingen voor het **programma RIGG** worden daarna toegelicht.

Programma Gezondheid
De GGD monitort periodiek de risico's voor uitvoering van de GGD-taken in het kader van de P&C cyclus. Onderstaand overzicht geeft een actueel beeld van de risico's van de GGD. Voor de afdekking van deze middelen zijn geen middelen beschikbaar en dient de weerstandscapaciteit.

nummer	Financiële risico's	risico-inschatting	structureel	incidenteel
1	WW risico	40.000	40.000	
2	Boventalligheid	130.000	130.000	
3	Verminderen en uitname taken	370.000	370.000	
4	Indexering	200.000		200.000
5	Kostendekkendheid forensische geneeskunde	25.000	25.000	
6	Hogere ICT-kosten	75.000	75.000	
7	Opschaling GGD met covid-processen	100.000		100.000
	Totaal financiële risico's	**940.000**	**640.000**	**300.000**

1. WW-risico

Risico

De rekening van het UWV voor medewerkers die in de WW komen en een WW-uitkering ontvangen komt ten laste van de GGD. GGD werkt voor tijdelijke opdrachten in de regel met tijdelijke aanstellingen. Indien een aanstelling niet wordt verlengd door krimp van de vraag is er een potentieel WW-risico. Dit risico wordt ingeschat op € 40.000 per medewerker, waarbij wordt uitgegaan van twee medewerkers. In de begroting is een budget opgenomen van € 40.000 voor dekking van het WW-risico van één medewerker.

Kans

Het jaarlijkse WW-risico wordt geschat op € 80.000, waarbij we uitgaan van 2 medewerkers per jaar. Derhalve resteert nog een claim op het weerstandsvermogen van **€ 40.000**.

Beheersmaatregelen

De GGD zal tijdelijke opdrachten of de flexibele schil minder met tijdelijke contracten moeten invullen en meer met een constructie via pay roll of externe inhuur.

2. Risico boventallige medewerkers

Risico

Ervaring van de afgelopen jaren leert dat de situatie van boventalligheid of medewerkers die op een ander spoor komen door veranderende werkzaamheden, gemiddeld 2 medewerkers op jaarbasis zijn. Het risico wordt geraamd op € 65.000 per medewerker.

Kans

De claim op het weerstandsvermogen is **€ 130.000**. Hiermee kan het risico voor twee medewerkers voor een jaar worden opgevangen.

Beheersmaatregelen

Boventallige medewerkers worden zo snel mogelijk opgenomen in een herplaatsingstraject. Eens per kwartaal wordt de voortgang van het traject geëvalueerd. Als er sprake is van onvoldoende voortgang wordt binnen twee jaar een ontslagtraject ingezet.

3. Risico taakuitname en verminderen contracten derden

Risico

Dit risico houdt in dat gemeenten en/of derden contracten met de GGD opzeggen of verlagen. De GGD zal dan de capaciteit moeten verlagen of verschuiven en de overhead naar rato moeten verlagen. Ingewikkeld is dat de GGD niet zonder meer binnen het personeelsbestand kan schuiven. Ook heeft de overhead vooral een vast karakter. Gezien de opzeggingen en verlagingen van de laatste jaren is de GGD minder flexibel geworden om nieuwe taakuitnames op te vangen.

<u>Facultatieve taken</u>
De totale omvang van de facultatieve taken van de GGD is ca. € 5 mln. De dienstverlening tussen de deelnemende gemeenten en de GGD wordt met dienstverleningsovereenkomsten afgestemd en vastgelegd. De deelnemende gemeenten hadden voor 2021 voor ca. € 0,6 mln. aan taken opgezegd. Voor 2022 en 2023 is de omvang van het aantal opgezegde taken relatief beperkt gebleven. Gezien de opzeggingen van de afgelopen jaren, is het gemiddelde ca € 0,2 mln. per jaar. Deze omzet is voor 2/3 primair personeel en voor 1/3 overhead. De Frictieregeling is in 2019 bijgesteld om vooral de structurele teruggang in overhead tijdelijk op te kunnen vangen. Als dit tempo echter doorgaat komt er een punt dat de overhead structureel niet meer is terug te brengen of tijdelijk is op te vangen met de Frictieregeling.

<u>Wettelijke taken</u>
De GGD heeft in 2019 de indicatieve opdracht gekregen van de deelnemende gemeenten om door middel van een kerntakendiscussie € 750.000 structureel te bezuinigen op de wettelijke taken, die in solidariteit zijn gefinancierd vanaf 2022 en indien mogelijk vanaf 2021. De kerntakendiscussie in 2020 heeft niet geleid tot een structurele bezuiniging op de wettelijke taken. Wel is afgesproken om incidenteel 2% te bezuinigen op de inwonersbijdrage voor 2021. Hiermee kan niet worden uitgesloten dat in de toekomst aanvullend bezuinigd moet worden op de basistaken.

Kans

- De kerntakendiscussie zou op termijn nog kunnen leiden tot een structurele bezuiniging op de wettelijke taken. Dit zou een claim van **€ 250.000** betekenen op het weerstandsvermogen.
- Gezien de maatregelen ten aanzien van de facultatieve taken is de kans dat dit risico extra incidentele effecten heeft vooral aanwezig bij de overhead. De claim op het weerstandsvermogen is **€ 70.000**, uitgaande van € 210.000 aan opgezegde facultatieve taken.
- Ten aanzien van de opdrachten met derden is de inschatting, dat dit risico zich eenmaal in de twee jaar voordoet. Uitgaande van een jaarlijkse opzegging van € 100.000 is sprake van een claim op het weerstandsvermogen van **€ 50.000**.

Beheersmaatregelen
Het risico van taakuitname is vooral gelegen in de overhead en medewerkers primair proces, die 1 op 1 zijn verbonden aan de opdracht. Indien dat laatste niet het geval is kan met natuurlijk verloop de afname voor een deel worden opgevangen. Ook wordt op het moment van taakuitname bekeken of medewerkers zo snel mogelijk ingezet kunnen worden op formatieplaatsen die nog niet bezet zijn of die vrijkomen. In het geval van herplaatsing worden medewerkers binnen twee weken in een herplaatsingstraject geplaatst.

Bij grotere uitname van taken bestaat het risico dat de vaste overhead moet krimpen. Het gaat hierbij om onder andere de huisvesting en ICT. In de afspraken met de gemeente Groningen is vastgelegd dat een bezuiniging op de overhead ook effect heeft op de service level agreements SLA's) met de gemeente Groningen.

4. Risico indexering

Risico

De loonindexering en prijsindexering wordt vooraf ingeschat. Achteraf blijkt vaak dat de indexering te laag is ingeschat. Dit wordt structureel een jaar later hersteld, maar niet met terugwerkende kracht. Incidenteel is er een nadeel in het jaar dat de indexering te laag bleek ingeschat. We houden rekening met een bedrag van € 400.000. Dat is € 200.000 hoger als eerdere jaren. Belangrijkste reden hiervoor is enerzijds de onzekerheid over de loonontwikkeling vanaf 2023 omdat hier nog geen nieuwe CAO-afspraken voor zijn gemaakt en voor 2022 is sprake van een te lage loonindexatie gegeven de recente bekrachtiging van de CAO met terugwerkende kracht voor 2021 en voor 2022. Daarnaast staan de prijzen onder druk als gevolg van oplopende inflatiecijfers.

Kans
De kans dat het risico zich voordoet wordt op 50% geschat, waarmee de claim op het weerstandsvermogen **€ 200.000** bedraagt

Beheersmaatregel
Jaarlijks voldoende aandacht voor toereikende indexeringsafspraken bij de ontwerpbegroting op basis van actuele (markt)ontwikkelingen.

5. Risico kostendekkendheid forensische geneeskunde

Risico

De kostendekkendheid van de forensische geneeskunde staat al langere tijd onder druk. De productie omzet van deze exploitatie is normaliter ca. € 560.000, waarvan € 350.000 vanuit het Politie-contract en het restant hoofdzakelijk uit de lijkschouw voor gemeenten. De vaste kosten liggen hoger. Het risico, dat afhankelijk is van de omvang van de productie, is ongeveer € 50.000. Punt is dat het contract met de Politie vastligt en niet kan worden aangepast tot de nieuwe aanbesteding (vermoedelijk medio 2023).

Het risico ten aanzien van de aanbesteding van de medische arrestantenzorg door de Politie is actueel. Het risico is dat € 0,2 mln. aan omzet bij een aanbesteding (medio 2023) kan vervallen. Dit betekent ook iets voor de (kostendekkendheid van de) dienstverlening in het kader van de lijkschouw aan gemeenten. Het omzetrisico van het wegvallen van deze taak is deels bij punt 3

meegenomen. Dit zal echter ook consequenties hebben voor de tarifering en uitvoering van de lijkschouw aan gemeenten.

Kans
De kans dat bovengenoemde risico's optreden wordt geschat op 50%. Het risico bedraagt daarmee **€ 25.000**.

Beheersmaatregelen
Op de productie kan niet worden gestuurd. De beheersmaatregel is dat de uitgaven goed worden gemonitord.

6. Risico hogere ICT-kosten

Risico
Op diverse terreinen zal sprake zijn van hogere ICT kosten voor de GGD. Het is de verwachting dat er meer ICT-investeringen nodig zullen zijn in de nabije toekomst als gevolg van strengere regelgeving (privacy e.a.). Daarnaast voldoen de ICT-verbindingen op de CB-locaties niet meer. Ook wordt de aanschaf van een nieuw digitaal kinddossier serieus overwogen.

Kans
Deze kosten worden geschat op € 150.000 per jaar met een kans van optreden van 50%, resulterend in een verwacht risico van **€ 75.000**.

Beheersmaatregelen
De Informatiemanager heeft het applicatie-landschap van de GGD in beeld gebracht. Hieruit is naar voren gekomen dat er investeringen nodig zijn op ICT-gebied. Dit beeld zien we ook terug bij andere GGD'en waar al geinvesteerd wordt in extra ICT-personeel.

7. Risico opschaling GGD met covid-processen

Risico
Bij het afschalen van de covid-processen zal sprake kunnen zijn van structureel extra taken die bij de GGD belegd gaan worden. Ook het integreren van de bedrijfsvoering van de covid-unit met de reguliere bedijfsvoering van de GGD zal extra kosten met zich mee brengen.

Kans
Omdat niet duidelijk is per wanneer en op welke wijze dit de GGD raakt wordt uitgegaan van 50% van kans van optreden en een extra kostenpost van € 200.000, resulterend in een risico van **€ 100.000**.

Beheersmaatregelen
Landelijke onwikkelingen worden gevolgd, zodat tijdig kan worden ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast worden opties verkend om in de toekomst een gemeenschappelijk vaccinatiecentrum binnen de GGD te realiseren.

8. Exit-risico

De GGD heeft SLA's met de gemeente Groningen afgesloten voor een periode van 5 jaar vanaf 2020. De GGD heeft de mogelijkheid om na 3 jaar de SLA's op te zeggen met wederzijds goedvinden en op een andere manier de overhead te organiseren. Deze exit zou de definitieve ontvlechting van de gemeente Groningen betekenen. Dit betekent dat tegen die tijd een business-case moet worden opgesteld rond deze veranderende bedrijfsvoering. Deze exit zal gepaard gaan met incidentele kosten. Het restant van de reserve verzelfstandiging zal hiervoor worden aangehouden om deze exit incidenteel op te vangen.

In structurele zin is er een risico ten aanzien van de korting van € 300.000 op de overhead, waarmee de gemeente Groningen nu de GGD compenseert voor hogere BTW kosten op de (door gemeente Groningen) geleverde overhead. Indien de GGD geen overhead meer afneemt van de gemeente is er een risico dat deze compensatie vervalt. Dit risico zal zich vanaf 2024 voordoen.

Programma RIGG
In de meerjarenbegroting is er voor 2023 en 2024 gezamenlijk een negatief resultaat voor de RIGG begroot van € 304.000. Daarnaast zijn er financiële risico's in de komende jaren als gevolg van onzekerheden. Het betreft de implementatie van het veranderplan (2022-2024), de implementatie van het nieuwe jeugdhulpadministratiepakket en regionale projecten (waaronder bijvoorbeeld implementatie van de hervormingsagenda voor gemeenten en de doorontwikkeling hoogspecialistische jeugdhulp). De aard en omvang van de aanvullende kosten hangen af van externe ontwikkelingen zoals landelijke regelgeving en inrichtingskeuzes door gemeenten. De omvang van het benodigde weerstandsvermogen voor de afzonderlijke risico's is niet betrouwbaar te schatten, maar het is de verwachting dat het weerstandsvermogen adequaat is voor de gezamenlijke financiële risico bij de RIGG in de komende jaren.

4.1.4 Beoordeling toereikendheid weerstandsvermogen

Voor het **programma Gezondheid** bedragen de vrije reserves die tot het weerstandsvermogen gerekend mogen worden per begin boekjaar 2021 € 1.412.000. De resultaatbestemming van 2021 die in de jaarrekening van 2022 wordt verwerkt leidt tot een afname van de algemene reserve naar € 1.284.000. Het weerstandsvermogen binnen het programma Gezondheid van is gezien de benodigde weerstandscapaciteit toereikend.

Voor het **programma RIGG** bedragen de vrije reserves die tot het weerstandsvermogen gerekend mogen worden per ultimo boekjaar 2021 € 520.000. De resultaatbestemming van 2021 die in de jaarrekening van 2022 wordt verwerkt leidt tot een toename van de algemene reserve naar € 798.000. Het weerstandsvermogen binnen het programma RIGG is gezien de benodigde weerstandscapaciteit toereikend.

4.1.5 Kengetallen ter ondersteuning van de beoordeling van de financiële positie

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling. Om dit te bereiken wordt vanuit het BBV voorgeschreven dat de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing minimaal de volgende kengetallen bevat: netto schuldquote, solvabiliteitsratio en structurele exploitatieruimte.

Hieronder wordt per kengetal weergegeven welke verhouding wordt uitgedrukt:

De **netto schuldquote** weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenschappelijke regeling ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

De **solvabiliteitsratio** geeft inzicht in de mate waarin de gemeenschappelijke regeling in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van de gemeenschappelijke regeling bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

De **structurele exploitatieruimte** vergelijkt de structurele baten en structurele lasten met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder rente en aflossing) te dekken. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage.

Rekening 2021	Verloop van de kengetallen		
Kengetallen:	Rekening 2020	Begroting 2021	Rekening 2021
netto schuldquote	-19%	-13%	-10%
solvabiliteitsratio	19%	24%	8%
structurele exploitatieruimte	10%	0%	0%

De functie van de RIGG als ‘administratiekantoor’ bepaalt in belangrijke mate de uitkomst van de kengetallen in de balans. Dit verklaart de schommelingen en vertroebelt het inzicht in de kengetallen.

4.2. Paragraaf: Financiering

De PG&Z-regeling financiert haar investeringen in beginsel uit eigen middelen, verkregen uit bijdragen van deelnemende gemeenten. Wanneer de eigen middelen ontoereikend zijn kan voor investeringen aanvullende financiering worden aangetrokken.

In 2012 heeft het bestuur besloten om via de gemeente Groningen een lening aan te trekken ter waarde van 1 miljoen. De lening was aangegaan om de vervanging van een Mobiele Röntgen Unit (MRU) voor de TBC-bestrijding in Groningen, Drenthe en Friesland te financieren. De aanschaf heeft plaatsgevonden in het tweede kwartaal van 2013. De lening is halverwege 2013 geëffectueerd.

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen (> 1 jaar) te beperken is de renterisiconorm ingesteld. Deze norm is bij ministeriële regeling bepaald en houdt in, dat de

jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat ruim binnen de renterisiconorm wordt gebleven.

Berekening renterisiconorm (in mln.)	2021
1. Rente herziening	
2. Betaalde aflossing	0,1
3. Renterisico (1+2)	**0,1**
4. Begrotingstotaal	30,9
5. Vastgesteld percentage	0,2
Renterisiconorm (4*5)	**6,2**
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	**6,1**

4.3. Paragraaf: Bedrijfsvoering

De huidige stand van zaken en beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering zijn reeds uitgewerkt in paragraaf 2.7.

5. JAARREKENING 2021

5.1. Overzicht van baten en lasten

Overzicht van baten en lasten PG&Z			Primitieve Begroting	Actuele begroting	Jaarrekening	Afwijking
Programma	baten of	Deelprogramma	2021	2021	2021	2021
Gezondheid - GGD	lasten	Gezond en Veilig Opgroeien	18.455	17.589	19.119	-1.530
		Gezondheid beschermen en bevorderen	9.741	9.399	74.695	-65.296
		Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	2.503	2.477	2.059	418
		Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering	1.399	1.399	1.335	64
		Totaal lasten programma Gezondheid	**32.098**	**30.864**	**97.208**	**-66.344**
Gezondheid - GGD	baten	Gezond en Veilig Opgroeien	-18.405	-17.589	-18.447	858
		Gezondheid beschermen en bevorderen	-9.741	-9.399	-74.993	65.594
		Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	-1.775	-1.749	-1.891	142
		Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering	-1.399	-1.399	-1.335	-64
		Totaal baten programma Gezondheid	**-31.320**	**-30.136**	**-96.666**	**66.530**
Overhead - RIGG	lasten	RIGG	3.079	3.079	2.951	128
	baten	RIGG	-3.079	-3.079	-3.203	124
		Totaal programma RIGG	**0**	**0**	**-252**	**252**
Overhead		Overhead incidenteel	15	65	8	57
Algemene dekkingsmiddelen		Algemene dekkingsmiddelen				
Vennootschapsbelasting		Vennootschapsbelasting				
		Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**793**	**793**	**298**	**495**
Reserve-mutaties		Programma Gezondheid	-793	-793	-422	-371
		programma RiGG			-26	26
		totaal mutaties reserves	-793	-793	-448	-345
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**-150**	**150**

5.2. Toelichting overzicht van baten en lasten

Programma (* € 1.000)	Deelprogramma	Saldo baten en lasten	Mutatie bestemmings-reserve	Resultaat	
Gezondheid - GGD	Gezond en Veilig Opgroeien	-672		-672	N
	Gezondheid beschermen en bevorderen	298		298	V
	Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	-168	360	192	V
	Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van				
	Overhead incidenteel	-8	62	54	V
Totaal Gezondheid		**-550**	**422**	**-128**	**N**
RIGG		**252**	**26**	**278**	**V**
Totaal PG&Z		**-298**	**448**	**150**	**V**

Het resultaat van de gemeenschappelijke regeling PG&Z bedraagt € 150.000 positief. Het resultaat van de GGD is € 128.000 negatief en het resultaat van de RIGG is € 278.000 positief. Hieronder wordt per programma het resultaat over 2021 toegelicht.

Toelichting resultaat Programma Gezondheid

Het resultaat van de GGD is opgebouwd uit een negatief saldo van baten en lasten van € 550.000 waarbij er € 422.000 in mindering wordt gebracht op de bestemmingsreserves. Het gerealiseerd resultaat 2021 voor het programma Gezondheid komt hierdoor uit op € 128.000 negatief.

Het saldo van baten en lasten in 2021 bedraagt € 550.000 negatief. Dit negatieve saldo van baten en lasten wordt sterk beïnvloed door geplande uitgaven in het kader van het project aardbevingen van € 390.000, uitgaven voor het verbeteren van de managementinformatie van € 50.000 en uitgaven in het kader van organisatieontwikkeling van € 12.000. Het gaat in totaal om € 452.000 dat in 2021 wordt onttrokken aan de betreffende bestemmingsreserves. Daarnaast wordt er € 30.000 gedoteerd aan de bestemmingsreserve gezondheidsprofielen ter dekking van de kosten van het een keer in de vier jaar uitvoeren van de gezondheidsmonitor.
Uitgaande van bovenstaande mutaties in de bestemmingsreserves is sprake van een gerealiseerd resultaat van € 128.000 negatief.

Er is sprake van een positief resultaat van € 54.000 op de overhead. Dit voordeel is nodig om de incidentele korting van 2% op de inwonerbijdrage 2021 zoveel mogelijk te compenseren.

De analyse van de resultaten 2021 per deelprogramma wordt toegelicht bij het betreffende deelprogramma.

Toelichting resultaat programma RIGG

Het financiële resultaat bedrijfsvoering RIGG 2021 is € 278.000 hoger dan het begrote resultaat van € 0 (prognose in de winterbrief was € 225.000). Er zijn diverse afwijkingen ten opzichte van de

begroting. De belangrijkste verklaringen voor de lagere lasten (€ 154.000) zijn lagere personeelskosten door lagere personele inzet en detachering van personeel (€ 155.000) en lagere IT kosten van € 137.000 (inclusief aanwending bestemmingsreserve). Daarentegen waren de projectkosten (Uitvoeringsagenda en NvO) hoger dan begroot (€ - 130.000). De hogere baten van € 124.000 zijn veroorzaakt doordat in de begroting geen rekening was gehouden met de separate doorbelasting IT-kosten (o.a. aanpassingen fusiegemeente) aan gemeenten.

Voor een nadere toelichting op de financiële resultaten verwijzen we naar de deelprogrammarekening in de Jaarrekening 2021.

5.3. Toelichting deelprogramma's Gezondheid (GGD)

Deelprogramma Gezond en veilig opgroeien

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2021**	**2021**	**2021**	**2021**
Gezond en veilig opgroeien	lasten	**Totaal lasten**	**18.455**	**17.589**	**19.119**	**1.530**
Gezond en veilig opgroeien	baten	**Totaal baten**	**-18.405**	**-17.589**	**-18.447**	**858**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**50**	**0**	**672**	**-672**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	-50	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**672**	**-672**

Toelichting

De overschrijding wordt met name veroorzaakt door hogere salariskosten als gevolg van meer inzet van personeel bij de JGZ, waar geen extra inkomsten tegenover staan. Er is voor circa € 362.000 aan extra personeel ingezet vanwege vervanging van langdurig zieken en vervanging als gevolg van zwangerschaps- en ouderschapsverloven.

In 2019 heeft de facultatieve taak Pedagogische Gezinsondersteuning (PGO) te maken gehad met krimp als gevolg van een reorganisatie. Inmiddels is bestuurlijk het besluit genomen om deze taak te beëindigen per 1 mei 2022. Voor 2021 bedraagt het nadeel € 85.000 omdat de inkomsten lager uitvallen als gevolg van het niet meer afnemen van trajecten.

Een andere oorzaak voor het negatieve resultaat was het niet kunnen realiseren van de incidentele bezuiniging van € 255.000 voor dit deelprogramma (2% van de inwonersbijdrage 2021). Uitgangpunt hierbij was om dienstenpakket onveranderd te houden, aangezien het om een incidentele bezuiniging ging.

Deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen

			Primitieve Begroting	Actuele begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2021**	**2021**	**2021**	**2021**
Gezondheid beschermen en bevorderen	lasten	**Totaal lasten**	**9.741**	**9.399**	**74.695**	**-65.296**
Gezondheid beschermen en bevorderen	baten	**Totaal baten**	**-9.741**	**-9.399**	**-74.993**	**65.594**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**-298**	**298**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**-298**	**298**

Toelichting

In het deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen zit onder meer het product Infectieziektebestrijding (IZB). De meerkosten als gevolg van COVID worden apart verantwoord als subproduct van IZB en bedragen € 64.538.000. Dit verklaart de enorme stijging van lasten en baten van dit deelprogramma ten opzichte van de begroting.

Het voordelige resultaat van € 298.000 wordt met name veroorzaakt door een tijdelijk voordeel in de personele kosten doordat vacatureruimte later is ingevuld. Ook is sprake van extra opbrengsten bij enkele producten.

Deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2021**	**2021**	**2021**	**2021**
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	lasten	**Totaal lasten**	**2.503**	**2.477**	**2.059**	**418**
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	baten	**Totaal baten**	**-1.775**	**-1.749**	**-1.891**	**142**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**728**	**728**	**168**	**560**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	30	-30
		Onttrekking	-728	-728	-390	-338
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**-192**	**192**

Toelichting

Het deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden heeft een negatief saldo baten en lasten van € 168.000 gerealiseerd in 2021. De uitgaven voor het project aardbevingen bedragen € 390.000 in 2021. Daarnaast wordt jaarlijks € 30.000 gereserveerd om een keer in de vier jaar de gezondheidsmonitor uit te voeren. Het resultaat inclusief beide reserve-mutaties bedraagt € 192.000 positief.

Deze positieve afwijking ten opzichte van de begroting wordt met name veroorzaakt door extra opbrengsten en tijdelijke voordelen door later invullen van vacatureruimte.

Deelprogramma Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit, veiligheid en hygiëne

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	baten of l	Programma- onderdeel	2021	2021	2021	2021
Inspecteren en adviseren van locaties	lasten	**Totaal lasten**	**1.399**	**1.399**	**1.335**	**64**
Inspecteren en adviseren van locaties	baten	**Totaal baten**	**-1.399**	**-1.399**	**-1.335**	**-64**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting

Het deelprogramma bevat het product Toezicht & Advies. Hier is gedurende 2021 sprake geweest van een lager aantal inspecties en daarmee gederfde inkomsten als gevolg van Corona. Deze gederfde inkomsten zijn gecompenseerd door het Rijk uit hoofde van de meerkostenregeling.

5.4. Toelichting deelprogramma RIGG

Wat heeft het gekost (bedragen * € 1.000)			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	baten of lasten	Programma- onderdeel	2021	2021	2021	2021
RIGG	lasten	**Totaal lasten**	**3.079**	**3.079**	**2.951**	**128**
RIGG	baten	Bijdrage gemeenschappelijke regeling	-3.079	-3.079	-3.079	-
		Overige bijdragen			-124	124
		Totaal baten	**-3.079**	**-3.079**	**-3.203**	**124**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**-**	**-**	**-252**	**252**
Reserve-mutaties		Toevoeging	-	-	-	-
		Onttrekking	-	-	-26	26
		Gerealiseerd resultaat	**-**	**-**	**-278**	**278**

Toelichting

Het financiële resultaat bedrijfsvoering RIGG 2021 is € 278.000 hoger dan het begrote resultaat van € 0 (prognose in de winterbrief was € 225.000). Er zijn diverse afwijkingen ten opzichte van de begroting. De belangrijkste verklaringen voor de lagere lasten (€ 154.000) zijn lagere personeelskosten door lagere personele inzet en detachering van personeel (€ 155.000) en lagere IT kosten van € 137.000 (inclusief aanwending bestemmingsreserve). Daarentegen waren de projectkosten (Uitvoeringsagenda en NvO) hoger dan begroot (€ - 130.000). De hogere baten van € 124.000 zijn veroorzaakt doordat in de begroting geen rekening was gehouden met de separate doorbelasting IT-kosten (o.a. aanpassingen fusiegemeente) aan gemeenten.

5.5. Overzicht incidentele baten en lasten

Voor een toelichting op de incidentele baten en lasten wordt verwezen naar paragraaf Toelichting overzicht van baten en lasten.

6. BALANS

6.1. Activa

Activa	31-12-2020			31-12-2021		
(* € 1.000)	GGD	RIGG	PG&Z	GGD	RIGG	PG&Z
Immateriële vaste activa						
- kosten sluiten geldleningen						
- kosten onderzoek en ontwikkeling						
Materiële vaste activa						
- investeringen met economisch nut	270		270	175		175
- investeringen met maatschappelijk nut						
Financiële vaste activa						
a. kapitaalverstrekkingen aan:						
1. deelnemingen						
2. gemeenschappelijke regelingen						
3. overige verbonden partijen						
b. leningen aan:						
1. woningbouwcorporaties						
2. deelnemingen						
3. overige verbonden partijen						
c. overige langlopende leningen						
d. overige uitzettingen > 1 jaar						
e. bijdrage aan activa voor derden						
Totaal vaste activa	**270**	**0**	**270**	**175**	**0**	**175**
Voorraden						
a. grond- en hulpstoffen						
1. niet in exploitatie genomen bouwgrond						
2. grond- en hulpstoffen						
b. onderhanden werk						
c. gereed product en handelsgoederen	69		69	71		71
d. vooruitbetalingen						
Uitzettingen korter dan een jaar						
a. vorderingen op openbare lichamen	8.095	4.953	13.048	2.985	9.612	12.597
b. Schatkistbankieren	4.642		4.642	12.865		12.865
c. RC-verhoudingen met niet financiële instellingen			0			0
d. overige vorderingen	76	0	76	74	0	74
e. overige uitzettingen						
Liquide middelen	5	29.801	29.806	61	15.315	15.376
Overlopende activa	58	0	58	74	33	107
Totaal vlottende activa	**12.945**	**34.754**	**47.699**	**16.130**	**24.960**	**41.090**
Totaal activa	**13.215**	**34.754**	**47.969**	**16.305**	**24.960**	**41.265**

6.2. Passiva

Passiva	31-12-2020			31-12-2021		
(* € 1.000)	GGD	RIGG	PG&Z	GGD	RIGG	PG&Z
Eigen vermogen						
- algemene reserve	1.057	283	1.340	1.412	520	1.932
- bestemmingsreserves voor egalisatie tarieven						
- overige bestemmingsreserves	1.586	70	1.656	1.164	44	1.208
- onverdeeld resultaat	356	273	629	-128	278	150
Voorzieningen	283		283	450		450
Vaste schulden van langer dan een jaar						
a. obligatieleningen						
b. onderhandse leningen aan:						
1. binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars						
2. binnenlandse banken en ov. financiële instellingen						
3. binnenlandse bedrijven						
4. openbare lichamen	300		300	200		200
5. overige binnenlandse sectoren						
6. buitenlandse instellingen						
c. door derden belegde gelden						
d. waarborgsommen						
e. vooruitontvangen bedragen langer dan 1 jaar						
Totaal vaste passiva	**3.582**	**626**	**4.208**	**3.098**	**842**	**3.940**
Netto vlottende schulden korter dan een jaar						
a. kasgeldleningen o/g						
b. bank- en girosaldi			0			0
c. overige schulden	7.353	952	8.305	8.744	218	8.962
Overlopende passiva	2.280	33.176	35.456	4.463	23.900	28.363
Totaal vlottende passiva	**9.633**	**34.128**	**43.761**	**13.207**	**24.118**	**37.325**
Totaal passiva	**13.215**	**34.754**	**47.969**	**16.305**	**24.960**	**41.265**

6.3. Waarderingsgrondslagen

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding
De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door het AB de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar leiden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvinden; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.
Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume word geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Vennootschapsbelasting
De PG&Z stelt zich op het standpunt dat zij geen ondernemingsactiviteiten heeft ontplooit en derhalve is geen fiscale positie uit hoofde van de vennootschapsbelasting opgenomen in de jaarrekening.

Balans

Vaste activa
Activa die bedoeld zijn om de uitoefening van de werkzaamheid van de gemeenschappelijke regeling duurzaam te dienen.

Materiële vaste activa met economisch nut

Overige investeringen met economisch nut
Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen word op het saldo afgeschreven. Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten),

verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Slijtende investeringen worden met ingang van het jaar nadat de investering is verworven op jaarbasis afgeschreven. De afschrijving geschiedt lineair. De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren :

Dienstauto's	6-8
Mobiele röntgenapparatuur	10
Koelkasten	10

Vlottende activa

Voorraden
Voorraden zijn opgenomen tegen nominale waarde, rekening houdend met incourantheid.

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid wordt een voorziening in mindering gebracht voor zover noodzakelijk word geacht. De voorziening word statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa zijn tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen betreft het saldo van de bezittingen en schulden en bestaat uit de reserves en het resultaat voor bestemming van het lopende jaar.

Voorzieningen
De voorziening is opgenomen tegen nominale waarde.

Lang vreemd vermogen
Het lang vreemd vermogen is opgenomen tegen nominale waarde.

Vlottende passiva
De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Gebeurtenissen na balansdatum

Datalek CoronIT/HP Zone
Op 8 februari 2022 heeft Stichting ICAM De Staat der Nederlanden (ministerie van VWS) een aangetekende brief gestuurd in verband met het GGD-datalek. Ook de GGD'en zijn door Stichting ICAM in de klacht benoemd.
Begin 2021 berichtte RTL Nieuws voor het eerst over het (landelijke) datalek. Er is daarop direct aangifte gedaan bij de politie en er is een melding gedaan bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) door GGDGHOR NL.
We constateren dat, naar aanleiding van landelijk gemaakte afspraken, getracht wordt claims te beleggen bij de afzonderlijke GGD. Wat dit in de toekomst gaat betekenen is volkomen onduidelijk daar dit geen verantwoordelijkheid is van de GGD maar hier wel tijd en energie in gaat zitten. Vooralsnog is het onze inschatting dat we als regionale GGD geen materieel risico lopen.

6.4. Toelichting balans Activa

Materiële vaste activa

Geactiveerde kapitaaluitgaven	Boekwaarde 31-12-2020	Vermeerderingen	Afschrijvingen 2021	Verminderingen	Boekwaarde 31-12-2021
(bedragen * € 1.000,-)					
Bedrijfsgebouwen	0	0	0	0	0
Voertuigen	228	0	82	**0**	146
Machines apparaten en installaties	42	0	13	0	29
Overige materiële vaste activa	0	0		0	0
Totaal	**270**	**0**	**95**	**0**	**175**
Maatschappelijk nut	-	-	-	-	-
Economisch nut	270	**0**	95	**0**	175

Bij de GGD is in 2021 geen sprake van investeringen. De materiele vaste activa bestaat uit dienstauto's, een mobiele röntgenunit en koelkasten. Op de CB-locaties (consultatiebureaus) maakt de GGD gebruik van koelkasten voor de opslag van vaccinaties.

Voorraden

De post voorraden betreft de voorraad reizigersvaccinaties per balansdatum met een inkoopwaarde van € 71.000. Hierbij is rekening gehouden met een incourante voorraad van € 5.000 voor vaccins waarbij de THT-datum overschreden gaat worden.

Uitzettingen korter dan 1 jaar

Uitzettingen korter dan 1 jaar (* € 1.000)	31-12-2020	31-12-2021
Vorderingen openbare lichamen	13.048	12.440
Schatkistbankieren	4.642	12.865
Overige vorderingen	76	74
Totaal	**17.766**	**25.379**

Een voorziening voor incourantheid wordt niet noodzakelijk geacht.

Liquide middelen

Liquide middelen (* € 1.000)	31-12-2020	31-12-2021
Liquide middelen	29.806	15.376

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in 's Rijks schatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden.

De GGD is per 5 juni 2020 overgegaan op schatkistbankieren. Voor de GGD geldt een drempelbedrag schatkistbankieren van € 250.000. Dit bedrag is per 1 juli 2021 verhoogd naar € 1.000.000. Het gemiddeld bedrag per dag dat in 2021 is aangehouden buiten de schatkist bedraagt € 123.000.

In onderstaande tabel is een nadere specificatie gegeven van de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren in 2021.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	**Drempelbedrag**	**250**	**250**	**1000**	**1000**
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**96**	**151**	**125**	**120**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	154	99	875	880
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	30.000			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	30.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat				
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	1000			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	8.622	13.708	11.476	11.045
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	96	151	125	120

Overlopende activa

Overlopende activa (* € 1.000)	31-12-2020	31-12-2021
GGD	58	74
RIGG	0	33
Totaal	**58**	**107**

De overlopende activa van de GGD ultimo 2021 betreft enkele vooruitbetaalde posten die betrekking hebben op het jaar 2022.

6.5. Toelichting balans Passiva

Reserves

Reserves (*€ 1.000)	Betreft	Saldo 31-12-2020	Bestemming resultaat 2020	Saldo 1-1-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021
Algemene reserve						
Programma Gezondheid	GGD	1.057	356	1.412	0	1.412
Programma RIGG	RIGG	283	237	520	0	520
Totaal Algemene reserve		**1.340**	**593**	**1.932**	**0**	**1.932**
Bestemmingsreserves						
Gezondheidsprofielen	GGD	120	-95	25	30	55
Managementinformatie	GGD	100	-50	50	-50	0
Project Gezondheidsgevolgen aardbevingen	GGD	1.758	-384	1.374	-390	984
Organisatieontwikkeling GGD	GGD	50	-13	37	-12	25
Verzelfstandiging GGD	GGD	249	-149	100	0	100
Koppeling gemeentelijke systemen	RIGG	70	0	70	-26	44
Spoed voor Jeugd	RIGG	300	-300	0	0	0
Totaal bestemmingsreserves		**2.647**	**-991**	**1.656**	**-448**	**1.208**
Totaal Reserves		**3.987**	**-398**	**3.588**	**-448**	**3.140**

Uitgaven in 2021 waar een bestemmingsreserve voor is gevormd, zijn opgenomen als onttrekking bij de betreffende bestemmingsreserve in bovenstaande tabel.

De *algemene reserve programma Gezondheid* is ingesteld ter egalisatie van schommelingen in bedrijfsvoering. Deze is gevoed uit de resterende jaarresultaten uit het verleden. In 2021 is bij de bestemming van het resultaat 2020 € 356.000 toegevoegd aan de reserve bij besluit vaststelling jaarrekening 2020.

De *algemene reserve programma RIGG* is ingesteld ter egalisatie van schommelingen in bedrijfsvoering. Deze is gevoed uit de resterende jaarresultaten uit het verleden. In 2021 is bij de bestemming van het resultaat 2020 € 237.000 aan de reserve toegevoegd bij besluit vaststelling jaarrekening 2020.

De *bestemmingsreserve gezondheidsprofielen* is ingesteld t.b.v. het organiseren van grootschalige gezondheidsenquêtes onder kinderen (basisschool, voortgezet onderwijs) en volwassenen (20-64 en 65+) om een beschrijving te kunnen geven van aspecten van de volksgezondheid. Dit wordt beschreven in rapporten en feitenbladen. In 2021 is bij de bestemming van het resultaat 2020 € 95.000 aan de reserve onttrokken bij besluit vaststelling jaarrekening 2020.

De *bestemmingsreserve management informatie* is ingesteld ter verbetering van de managementinformatie van de GGD in brede zin, zowel richting deelnemende gemeenten als intern. In 2021 is bij de bestemming van het resultaat 2020 € 50.000 aan de reserve onttrokken voor bij besluit vaststelling jaarrekening 2019.

De *bestemmingsreserve Organisatieontwikkeling GGD* is ingesteld ter dekking van de organisatieontwikkeling van de GGD, in het licht van een aantal bestuurlijke opdrachten. De reserve zal vooral worden besteed aan het kwaliteitscertificering, verbeteren en positioneren traject dienstverleningsovereenkomsten en de positionering van de OGGZ. In 2021 is bij de bestemming van het resultaat 2020 € 13.000 onttrokken voor de uitgaven van het kwaliteitstraject c.q. HKZ-

certificering. Met het resterende bedrag in de reserve zijn de certificeringskosten voor de komende twee jaar gewaarborgd.

De *bestemmingsreserve Verzelfstandiging* is bij besluit vaststelling jaarrekening 2017 gevormd voor de projectkosten in het kader van de verzelfstandiging van de GGD per 1 januari 2020. In 2021 is bij de bestemming van het resultaat 2020 € 149.000 aan de reserve onttrokken bij besluit vaststelling jaarrekening 2020.

De *bestemmingsreserve Project Gezondheidsgevolgen aardbevingen* is in 2020 gevormd voor het project Emotionele en sociale ondersteuning inwoners aardbevingsgebied bij besluit vaststelling jaarrekening 2019. In 2021 is bij de bestemming van het resultaat 2020 € 384.000 aan de reserve onttrokken bij besluit vaststelling jaarrekening 2020.

De *bestemmingsreserve Koppeling gemeentelijke systemen*. De RIGG organiseert de routes en het knooppunt voor administratieve en financiële processen tussen de Groninger gemeenten en de jeugdhulpaanbieders. Om dat te faciliteren is de RIGG voornemens om de gemeentelijke systemen te koppelen aan het RIGG-systeem, met als doel een efficiënte en effectieve data-uitwisseling en als resultaat een goede basis voor stuurinformatie.

In 2019 is de *bestemmingsreserve Spoed voor Jeugd* gevormd en € 300.000 toegevoegd bij besluit vaststelling jaarrekening 2019. In 2020 heeft het project plaatsgevonden. In 2021 is bij de bestemming van het resultaat 2020 € 300.000 aan de reserve onttrokken bij besluit vaststelling jaarrekening 2020. De reserve wordt hiermee opgeheven.

Voorzieningen

Verloopoverzicht Voorzieningen (* € 1.000)	2021
Saldo per 1 januari 2021	**283**
Dotaties 2021	380
Onttrekkingen 2021	-72
Vrijval 2021	-141
Saldo per 31 december 2021	**450**

Deze voorziening langdurig zieken bedraagt € 305.000 per 31 december 2021 en is gevormd omdat de GGD eigenrisicodrager is voor de WGA. Zie hieronder het verloop in 2021.

Verloopoverzicht Voorziening Langdurig zieken (* € 1.000)	2021
Saldo per 1 januari 2021	**283**
Dotaties 2021	235
Onttrekkingen 2021	-72
Vrijval 2021	-141
Saldo per 31 december 2021	**305**

Er is een voorziening reorganisatie PGO gevormd ter grootte van € 145.000 per 31 december 2021. Deze voorziening is gevormd naar aanleiding van het bestuurlijk besluit in 2021 om de PGO activiteiten te beëindigen per 1 mei 2022. Zie hieronder het verloop in 2021.

Verloopoverzicht Voorziening reorganisatie PGO (* € 1.000)	2021
Saldo per 1 januari 2021	**0**
Dotaties 2021	145
Onttrekkingen 2021	0
Vrijval 2021	0
Saldo per 31 december 2021	**145**

Vaste schulden langer dan één jaar

Vaste schulden langer dan een jaar (* € 1.000)	31-12-2020	31-12-2021
Lening Gemeente Groningen	300	200

Dit betreft de lening die in 2013 opgenomen is voor de financiering van de mobiele röntgenunit. Deze lening heeft een looptijd van 10 jaar met een rentepercentage van 2,195%. Elk jaar zal er € 100.000 worden afgelost.

De rentelast verbonden met deze lening over 2021 bedraagt € 6.036.

Netto vlottende schulden korter dan 1 jaar

Netto vlottende schulden korter dan 1 jaar (* € 1.000)	31-12-2020	31-12-2021
Crediteuren	5.561	6.532
Overige schulden	2.745	2.430
Totaal	**8.306**	**8.962**

Overlopende passiva

Specificatie GGD - overlopende passiva (* € 1.000)	31-12-2021
SISA Jong Leren Eten	84
SISA Prep	354
SISA Sense	868
Rente transitorisch	1
Overige overlopende passiva	3.156
Totaal	**4.463**

Verloopoverzicht Senseregeling (* € 1.000)	2021
Per 1 januari 2021	**468**
Subsidiebijdrage 2021	2.085
Overige inkomsten	94
Uitgaven 2021	-1.779
Per 31 december 2021	**868**

Verloopoverzicht PreP (* € 1.000)	2021
Per 1 januari 2021	**235**
Subsidiebijdrage 2021	275
Overige inkomsten	7
Uitgaven 2021	-71
Terugbetaling	-92
Per 31 december 2021	**354**

Verloopoverzicht Jong Leren Eten (* € 1.000)	2021
Per 1 januari 2021	**61**
Subsidiebijdrage 2021	148
Uitgaven 2021	-125
Per 31 december 2021	**84**

Specificatie RIGG - overlopende passiva (* € 1.000)	31-12-2021
Nog te verrekenen	22.802
Overige overlopende passiva	1.098
Totaal	**23.900**

Te verrekenen posten

De overlopende passiva “te verrekenen posten” ultimo 2021 zijn fors lager dan ultimo 2020. Dit wordt veroorzaakt doordat de laatste betaalrun met betalingen aan jeugdhulpaanbieders op 31 december 2021 is geweest, terwijl de betaalrun van december 2020 pas 4 januari 2021 is uitbetaald. Omdat de schuld aan jeugdhulpaanbieders lager is, is de overlopende passiva “te verrekenen posten” lager.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Met de gemeente Groningen wordt jaarlijks een SLA afgesloten. Voor het jaar 2022 gaat dit om € 1.787.000 miljoen. De belangrijkste posten uit de SLA betreft uitgaven voor dienstverlening op het gebied van:

- ICT: € 1.508.000
- Facilitair: € 205.000
- Overig: € 74.000

Daarnaast bedraagt de huur van gebouwen ca € 240.000 voor 2022. Jaarlijks worden de bedragen geïndexeerd op basis van de gemiddelde consumentenprijsindex over het afgelopen jaar.

Voor de huisvestingskosten van CB-locaties in de provincie Groningen zijn contracten afgesloten met een looptijd variërend van 3 tot 10 jaar.

De hieruit voorvloeiende verplichtingen voor 2022 (inclusief belastingen, huur- en servicekosten) bedraagt voor alle CB-locaties gezamenlijk ca € 679.000. De verwachting is dat de komende jaren de jaarlijkse huisvestingskosten van de CB-locaties € 0,7 miljoen blijven.

COVID-gerelateerde verplichtingen

Voor het proces bemonstering zijn huurcontracten gesloten voor verschillende teststraten. Deze contracten worden veelal voor een periode van maximaal een jaar afgesloten. De hieruit voortvloeiende verplichting voor 2022 is ca € 601.000 op basis van de lopende contracten. Hierin zijn de huurverplichtingen van de locatie aan de Europaweg en de locatie in Hoogezand voor een heel jaar meegenomen.

Voor de vaccinatielocaties zijn huurcontracten gesloten voor zes verschillende locaties. De contracten lopen t/m het eerste kwartaal 2022 of t/m juni 2022. De hieruit voortvloeiende verplichting voor 2022 is ca € 670.000.

7. WET NORMERING TOPINKOMENS

7.1. WNT Bestuur PG&Z

Inleiding

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) geeft aan dat de gemeenschappelijke regeling verplicht is om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum. Dit houdt in dat de leden van het algemeen bestuur, dagelijks bestuur en de directeuren van de gemeenschappelijke regeling opgenomen moeten worden in het financieel jaarverslag.

Het bezoldigingsmaximum bestaat uit 100% van het brutosalaris van een minister, inclusief:
- sociale-verzekeringspremies;
- (belaste) onkostenvergoeding;
- beloningen betaalbaar op termijn (voornamelijk het werkgeversdeel van de pensioenreservering).

Voor 2021 geldt een bezoldigingsmaximum van € 209.000. In 2021 hebben geen bezoldigingen boven deze bezoldigingsnorm plaatsgevonden.

Dagelijkse leiding

De dagelijkse leiding in 2021 werd uitgevoerd door de directeur van de GGD, de heer Rietveld. Bij de RIGG is de dagelijkse leiding in handen van mevrouw H. Sheerbahadoersing, via de gemeente Groningen. Mevrouw Sheerbahadoersing ontving daarvoor van de PG&Z geen bezoldiging.

Vertegenwoordiging in het Dagelijks Bestuur

Gemeente	Lid Dagelijks Bestuur PG&Z	Functie
Appingedam	Dhr. M. Joostens	Penningmeester: heel 2021
Groningen	mw. I. Diks	Voorzitter: heel 2021
Het Hogeland	mw. K. Rutgers	Lid: heel 2021
Midden-Groningen	dhr. P. Verschuren	Vicevoorzitter: heel 2021 Portefeuillehouder Jeugdhulp: heel 2021
Stadskanaal	dhr. H.J. Hamster dhr. M. Verschuren	Lid: tot oktober 2021 Lid: vanaf oktober 2021
Westerkwartier	mw. E. Pastoor	Portefeuillehouder Publieke Gezondheid: heel 2021

Vertegenwoordiging in het Algemeen Bestuur

Het algemeen bestuur werd in 2021 gevormd door alle portefeuillehouders Publieke Gezondheid uit de provincie Groningen. Noch het algemeen bestuur noch het dagelijks bestuur heeft vanuit de regeling enige vorm van vergoeding ontvangen.

Gemeente	Lid Algemeen Bestuur PG&Z	Zitting
Eemsdelta	dhr. M. Joostens	heel 2021
Groningen	mw I. Diks	heel 2021
Het Hogeland	mw. K. Rutgers	heel 2021
Midden-Groningen	dhr. P. Verschuren	heel 2021
Oldambt	dhr. J. Nieboer	heel 2021
Pekela	dhr. J. Kuin dhr. B. Schollema	Tot maart 2021 vanaf maart 2021
Stadskanaal	dhr. H.J. Hamster dhr. M. Verschuren	tot oktober 2021 vanaf oktober 2021
Veendam	mw. A. Grimbergen	heel 2021
Westerkwartier	mw. E. Pastoor	heel 2021
Westerwolde	dhr. W. Potze	heel 2021

Overzicht 1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	I. Diks	Overige leden AB PG&Z
Functiegegevens	Voorzitter	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Bezoldiging 2021		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-
Subtotaal	-	-
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	31.350	20.900
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	-	-
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2020		
Aanvang en einde functievervulling in 2020	03/07 – 31/12	01/01 – 31/12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-
Totale bezoldiging 2020	-	-

7.2. WNT - GGD

a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Gegevens 2021 **bedragen x € 1**	**Dhr. A.A. Rietveld**
Functiegegevens	Directeur GGD
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	151.573
Beloningen betaalbaar op termijn	22.655
Subtotaal	*174.228*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	174.228
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2020	
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	133.842
Beloningen betaalbaar op termijn	20.934
Subtotaal	*154.776*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000
Bezoldiging	154.776

7.3. WNT – RIGG

a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Tabel 1a

Gegevens 2021 **bedragen x € 1**	**Mevrouw H. Sheerbahadoersing**
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,8
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 88.628
Beloningen betaalbaar op termijn	-
Subtotaal	*€ 88.628*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 167.200
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	€ 88.628
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t. / N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2020	
bedragen x € 1	**Mevrouw H. Sheerbahadoersing**
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,8
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 87.888
Beloningen betaalbaar op termijn	N.v.t.
Subtotaal	*€ 87.888*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 160.800
Bezoldiging	€ 87.888

Naast de hierboven vermelde topfunctionaris zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2021 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Aan het algemeen bestuur van Publieke Gezondheid & Zorg

CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2021 van de Publieke Gezondheid & Zorg (hierna: PG&Z) te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel:
- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van PG&Z per 31 december 2021 als van de baten en lasten over 2021 in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2021 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling zoals opgenomen in de door het algemeen bestuur vastgestelde normenkader van 17 december 2021.

De jaarrekening bestaat uit:
1. de balans per 31 december 2021;
2. het overzicht van baten en lasten 2021;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4. verantwoording in het kader van de Wet Normering Topinkomens (WNT), als zelfstandig paragraaf onderdeel uitmakend van de jaarrekening van Veiligheidsregio Groningen;
5. de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO), de door het algemeen bestuur op 17 december 2021 vastgestelde normenkader en het Controleprotocol WNT 2021 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van PG&Z zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2021 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel bepaald op € 972.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstoleranties bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten, inclusief toevoegingen aan reserves. De materialiteit is gebaseerd op het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2021. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 48.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie
Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:
- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- overzicht verschillen analyse Incidenteel-Structureel.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in ingevolge artikel 213 lid 3 onder d van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen in overeenstemming met het BBV.

www.bentacera.nl

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordening van de Veiligheidsregio Groningen. In dit kader is het dagelijks bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het BADO, de door het algemeen bestuur op 17 december 2021 vastgestelde normenkader, het Controleprotocol WNT 2021, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude
  - dat baten en lasten alsmede balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,

  het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

www.bentacera.nl

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en,
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Drachten, 5 april 2022

Bentacera Registeraccountants B.V.

Was getekend: T.A. Schurer RA

9. BIJLAGEN

9.1. Bijlage 1 : Taakvelden

Taakvelden PG&Z		(bedragen * €1.000)		
nr	naam taakveld	Baten	Lasten	Totaal
0.10	Mutaties reserves	478	30	448
0.4	Overhead	3.203	2.951	252
7.1	Volksgezondheid	96.666	97.216	-550
Totaal		**100.347**	**100.197**	**150**

Algemene toelichting

- Taakveld overhead zijn de lasten van de RIGG. Het wordt hieronder nader toegelicht
- Taakveld 7.1 betreft de taken in het kader van de wet Publieke Gezondheid

Nadere toelichting overhead

RIGG

Het programma RIGG omvat de inkoopfunctie van de Groningse gemeenten. Het personeel is niet in dienst van de PG&Z, maar in dienst van de gemeente Groningen en wordt ingekocht van de gemeente Groningen. Dit geldt ook voor de overhead. Ten aanzien van de overhead en het personeel liggen afspraken vast tussen de RIGG (PG&Z) en de gemeente Groningen. De kosten zijn niet toe te rekenen naar een directe kernactiviteit. De kernactiviteit van de RIGG betreft een overheadtaak. De kosten zijn daarom volledig onder overhead gepresenteerd. De werkzaamheden van de RIGG zijn in de beleidsbegroting nader omschreven.

9.2. Bijlage 2 : EMU-saldo

	Omschrijving	2020 x € 1000,- Rekening	2021 x € 1000,- Rekening	2021 x € 1000,- begroting	2022 x € 1000,- begroting
1	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-362	-550	-793	-490
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	99	95	110	110
3	Dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie minus vrijval van voorzieningen ten bate van de exploitatie	283	239		
4	Bruto investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	3	0	0	
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, **geen betrekking hebbende op bouwgrondexploitatie en niet verantwoord op de exploitatie**				
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:				
	Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), **voor zover niet op exploitatie verantwoord**				
7	Aankoop van grond en uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d., alleen **transacties met derden niet op de exploitatie**				
8	Baten bouwgrondexploitatie:				
	Baten **voor zover niet al op de exploitatie verantwoord**				
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	375	72		
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder vraag 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht				
11	Verkoop van effecten:	○ ja ◉ nee	○ ja ◉ nee	○ ja ◉ nee	○ ja ◉ nee
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)				
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?				
Berekend EMU-saldo		**-358**	**-288**	**-683**	**-380**

9.3. Bijlage 3 : SISA verantwoordingsinformatie

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 3-2-2022								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
VWS	H3	**Seksualiteitscoördinatie- en hulpverlening + aanvullende curatieve SOA bestrijding Subsidieregeling publieke gezondheid** Gemeenten	Aantal consulten (jaar T) seksualiteitshulpverlening in het verzorgingsgebied. *Aard controle D1* *Indicator: H3/01*	Aantal gevonden SOA's (jaar T) in het verzorgingsgebied *Aard controle D1* *Indicator: H3/02*	Aantal SOA-onderzoeken (jaar T) in het verzorgingsgebied *Aard controle D1* *Indicator: H3/03*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H3/04*	Stand Egalisatiereserve per 31 december (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H3/05*	
			436	864	3.877	€ 1.779.424	€ 208.473	
VWS	H5	**Subsidieregeling PrEP**	Aantal intakeconsulten *Aard controle R* *Indicator: H5/01*	Aantal vervolgconsulten *Aard controle R* *Indicator: H5/02*	Aantal geïnde eigen bijdragen van de gebruiker van € 7,50 per dertig pillen *Aard controle R* *Indicator: H5/03*			
			71	379	968			
VWS	H11	**Corona Bonusregeling Zorg**	Kenmerk/nummer aanvraag *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/01*	Totaal in (2020) ontvangen specifieke uitkeringen voor bonus *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/02*	Totaal in (2020) ontvangen specifieke uitkeringen voor belastingcomponent *Aard controle n.v.t* *Indicator: H11/03*	Totaal in (2020) ontvangen specifieke uitkeringen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/04*	De totale besteding (t/m jaar T) aan medewerkers netto uitgekeerde bonus van € 1.000 *Aard controle R* *Indicator: H11/05*	De totale besteding (t/m jaar T) aan derden netto uitgekeerde bonus van € 1.000 *Aard controle R* *Indicator: H11/06*
			Cobonus2009700	€ 356.000	€ 284.750	€ 640.750	€ 352.000	€ 6.000
			Zijn de zorgprofessionals die een bonus van aanvrager hebben ontvangen werkzaam geweest in de periode 1 maart tot 1 september 2020 bij de organisatie waarvoor een aanvraag is gedaan (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: H11/07*	Voldoen de betalingen (t/m jaar T) aan de inkomenstoets zoals omschreven in de regeling (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: H11/08*	Afgedragen of aangegeven verschuldigde eindheffing over de aan medewerkers netto uitgekeerde bonus (max € 800 per medewerker) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/09*	Afgedragen verschuldigde belasting (t/m jaar) over de aan derden netto uitgekeerde bonus (€ 750 per persoon) *Aard controle R* *Indicator: H11/10*	Overig saldo voor bonus in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H11/11*	Overig saldo voor belastingcomponent in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H11/12*
			Ja	Ja	€ 281.600	€ 4.500	€ 8.750	€ 45.638
			Eventuele toelichting Verplicht als alle of een deel van de bonussen wordt uitgekeerd in het volgende jaar (05 of 06) of als bij 07 of 08 Nee is ingevuld. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/13*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/14*				
				Ja				
LNV	L1	**Jong Leren Eten-uitkeringen**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L1/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Vanaf SiSa 2021 eventueel inclusief uitvoering door derden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L1/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L1/03*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L1/04*	Correctie besteding (jaar T-1) per project ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen Vanaf SiSa 2021 invullen *Aard controle R* *Indicator: L1/05*	
			€ 124.681	€ 529.511	Ja	Ja	€ 0	